

**MAAVOIMIEN NAISPUOLISEN AMMATTISOTILAAN
JUHLAPUVUN M/87 UUDISTAMINEN**

Marika Ylisirniö
Pro gradu -tutkielma
Vaate suunnittelu
Taiteiden tiedekunta
Lapin yliopisto
2022

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

LAPIN YLIOPISTO, TAITEIDEN TIEDEKUNTA

Työn nimi:	Maavoimien naispuolisen ammattisotilaan juhlapuvun m/87 uudistaminen
Tekijä:	Marika Ylisirniö
Koulutusohjelma:	Vaatetussuunnittelu
Työn laji:	Pro gradu -tutkielma
Sivumäärä:	79 + liitteet 4
Vuosi:	2022

Tiivistelmä:

Tutkimuksessa käsitellään Suomen Puolustusvoimissa työskentelevän naispuolisen ammattisotilaan juhlapuvun m/87 uudistamista. Tutkimus keskittyy maavoimien pukuun. Naisten vapaaehtoinen asepalvelus on Suomen historiassa varsin lyhyt ajanjakso, joten juhlapuvun modernisointi nykytilanteeseen sopivammaksi on ajankohtainen tutkimuksen kohde. Käyttäjälähtöisen suunnittelun lisäksi kyseistä pukua ja sen käyttämistä tarkastellaan etno- ja fenomenologian näkökulmasta sekä sotilaan identiteetin rakentajana. Uuden puvun uudistustyössä hyödynnetään FEA-mallia ja hermeneuttista tutkimusotetta.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Aineisto on kerätty helmikuussa 2022 Webropol-ohjelman sähköisen kyselylomakkeen avulla. Kyselystä julkaistiin linkki sosiaalisen median kanavilla, jota jaettiin lumipallomenetelmällä ystävältä ja asianomaiselta toiselle. Kyselyyn vastasi 23 naissotilasta. Saatu aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Tulosten yhteenvetona muodostui kehitysehdotuksia naispuolisen sotilaan juhlapukuun, joita on mahdollista jatkokehittää esimerkiksi valmistamalla prototyyppejä ja tekemällä materiaalikokeiluja. Tämä tutkimus keskittyi suunnitteluprosessin alkuvaiheen ideointiin ja taustoittamiseen. Tutkimuksen aikana tuli esille käyttäjälähtöisen suunnittelun tarpeellisuus sekä tasa-arvon edistäminen.

Avainsanat: juhlapuku, univormu, naissotilas, maavoimat, puolustusvoimat, sisällönanalyysi, lumipallomenetelmä

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi.

UNIVERSITY OF LAPLAND, FACULTY OF ART AND DESIGN

The title: Reform of the formal uniform m/87 for a professional female soldier
Author: Marika Ylisirniö
Degree programme: Clothing Design
The type of the work: Pro gradu thesis
Number of pages: 79 + appendixes 4
Year: 2022

Summary:

This research discusses the reform of the m/87 uniform for a professional female soldier in the Finnish Defence Forces. The research focuses on the uniform utilised by the army. Women's voluntary military service is a relatively short period in the history of Finland. Therefore, the modernisation of formal wear to fit the current situation is a contemporary research topic. In addition to user-centered design, this uniform and its use are examined from ethnological and phenomenological perspectives as well as as the creator of a soldier's identity. The reform process of the new uniform utilises the FEA-model and a hermeneutic research approach.

The research was qualitative in nature. The data was collected in February 2022 using an electronic questionnaire program called Webropol. A link to the questionnaire was shared on different social media platforms using the snowball method. 23 female soldiers responded to the survey. The obtained data was analysed using content analysis. As a result of the responses new ideas for a female soldiers' uniform was formed. They can be further developed by making prototypes and conducting material experiments, for example. This research focused on the early stages of the design process: developing ideas and researching the background. The need for user-centered design and the promotion of equality emerged as important themes during the research.

Keywords: formal wear, uniform, female soldier, army, defence forces, content analysis, snowball method

I give a permission for the pro gradu thesis to be read in the library.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	2
1.2 Tutkimustehtävä ja -kysymykset.....	5
1.3 Menetelmät ja aineisto.....	6
2 SOTILASUNIVORMU	7
2.1 Univormun taustaa	7
2.2 Naissotilaat	18
2.3 Sotilaspuku-uudistukset.....	22
3 SOTILAAN JUHLAPUKEUTUMINEN	24
3.1 Pukeutumisetiketti	25
3.2 Pukeutumisen semiotiikka.....	26
3.3 Puku ja sotilaan identiteetti	27
4 NAISSOTILAAN JUHLAPUKU M/87	30
5 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	37
5.1 Laadullinen tutkimus	37
5.2 Metodiset valinnat	38
6 AINEISTON KERUU.....	44
6.1 Aineiston käsittely	47
6.2 Kyselyn tulokset	48
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	61
7.1 Uuden puvun kehityskohteet	63
7.2 Johtopäätökset	69
8 POHDINTA	71
LÄHTEET	74
LIITTEET	79

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tarkastelee Suomen maavoimissa työskentelevän naispuolisen ammattisotilaan tällä hetkellä käytössä olevaa juhlapukua mallikoodiltaan m/87. Pohjakoulutukseni vaatetusompeijana ja lähipiirini työskentely Puolustusvoimilla antoivat minulle mahdollisuuden tarttua naispuolisen sotilaan ehdotukseen uudistaa heidän juhlapukuaan. Toive esitettiin minulle vuonna 2016 eräissä Maanpuolustuskorkeakoulun juhlissa, joihin olin saanut kutsun avecina. Tutkimuksen aihe on hyvin ajankohtainen sillä naisten vapaaehtoinen asepalvelus on käsitteenä varsin lyhyt ajanjakso Suomen historiassa. Myös koko muu maailma muuttuu enenevässä määrin tasa-arvoisemmaksi eri sukupuolten osalta. Samankaltaista tutkimusta ei ole tehty aiemmin vaatetussuunnittelun näkökulmasta, joten tällä tutkielmalla on oma paikkansa parantamassa naisten asemaa armeijassa ja ylipäätään miesvaltaisilla aloilla.

Käyttäjakeskeisessä tutkimuksessa käytetään paljon empaattista suunnittelua, jossa kiinnitetään huomiota käyttäjän omiin tuntemuksiin tiettyä tuotetta kohtaan. Sen tarkoituksena on opastaa suunnittelijaa parantamaan kyseisen tuotteen käyttökelpoisuutta sekä tarvittaessa ulkonäköä. Tavoitteena on ymmärtää, mitä käyttäjä ajattelee ja tuntee esimerkiksi nähdessään tai kosketellessaan tutkittavaa objektia. Tuloksena on saada käyttäjiä miellyttävä, mutta Puolustusvoimien normeja toteuttava uusi juhlapuku, joka vastaa nykyaikaista arvomaailmaa.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa avataan tutkimuksen lähtökohtia ja esitellään tutkittava aihe yleisesti eli mitä ja miten tutkitaan. Toisessa luvussa perehdytään yleisesti sotilasunivormun historiaan sekä tärkeimpiin ja tunnetuimpiin naissotilaisiin. Käyn läpi myös muutamia olemassa olevia sotilaspuku-uudistuksia. Kolmas luku käsittelee Suomen sotilaan juhlapukeutumista ja siihen liittyviä säädöksiä ja näkökulmia, joita tulee ottaa huomioon myös tämän tutkielman kohteen uudistustyössä. Neljännessä luvussa esitellään koko tutkielman pääaihe eli maavoimien naissotilaan juhlapuku m/87. Viidennessä luvussa käydään läpi tutkimuksen metodiset valinnat ja työkalut. Kuudes luku sisältää aineiston keruun, sen käsittelyn ja puvun käyttäjille suunnatun kyselylomakkeen tulokset. Seitsemännessä luvussa esittelen tutkimuksen lopulliset tulokset sekä

johtopäätökset. Viimeisessä luvussa käyn läpi yleiset pohdinnat koko tutkimusprosessista.

Tutkimuksen tavoitteena on kehittää Suomessa työskentelevän naissotilaan juhlapukua vastaamaan nykyisten työntekijöiden tarvetta ja toiveita, unohtamatta kuitenkaan Puolustusvoimien pukusäädöksiä. Tutkimuksen kohteena oleva juhlapuku m/87 on kehityskelpoinen ja tätä suunnitteluprosessia on mahdollista jatkokehittää tulevaisuudessa.

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Idea tutkimukselle syntyi naispuolisen Maanpuolustuskorkeakoulun kadetin henkilökohtaisesta ehdotuksesta uudistaa kyseinen juhlapuku. Uudistustyön fokus on maavoimien puvussa, mutta arvomerkkien muutoksilla puku on soveltuva myös meri- ja ilmavoimille. Yhtenä ongelmana oli käyttäjän mielestä liian vanhanaikainen alaosana toimiva pitkä hame. Naisten asema on koko ajan vahvistunut armeijassa, mutta onko Puolustusvoimissa aikoinaan tehty esimerkiksi kyselytutkimuksia puvun kehittämisen osalta? Onko naisia huomioitu tarpeeksi juhlapukua suunniteltaessa? Vai onko menty helpoimman kautta eli yläosaksi miesten takki ja alaosaksi hame, jotta edes jollain tavalla erottaudutaan naiseksi? Puolustusvoimat mielletään hyvin jäykäksi ja eri säädösten alaiseksi valtion organisaatioksi, vaikka nykyään heidän toimintatapanaan on olla julkisempi laitos kansan silmin. Tämä näkyy muun muassa eri somealustoilla julkaisuina heidän tapahtumistaan, perinteistään ja varusmiesten arjesta. Myös Ylellä näkynyt kolmanteen kauteen ehtinyt Naissotilaat-televisiosarja on tuonut lisää läpinäkyvyyttä. Sarja on edelleen katsottavissa Yle Arenasta.

Naisten vapaaehtoinen asepalvelus on kestänyt Suomessa vasta 27-vuotta. Syksyllä 1994 eduskunnan puolustusvaliokunta harkitsi naisten vapaaehtoisen asepalveluksen lakiesitystä ja saman vuoden joulukuussa esitys sai puoltavan vastauksen. Tammikuun lopussa vuonna 1995 Suomen naiset saivat oikeuden astua armeijan harmaisiin äänin 103–66. Ensimmäiset vapaaehtoiset naissotilaat aloittivat asepalveluksensa 16. lokakuuta 1995. Tuolloin hakijoita oli 800 kappaletta, jonka jälkeen tilanne hiukan tasaantui 400–500 hakemukseen

vuodessa.¹ Luku on kuitenkin koko ajan noususuhdanteessa ja vuodesta 2017 lähtien naispuolisten hakijoiden määrä on vakiintunut yli 1 000 hakemukseen vuodessa. Esimerkiksi vuonna 2018 hakijoita oli ennätyselliset 1 516 kappaletta ja muutama vuosi myöhemmin (2021) palvelukseen haki jo 1 675 naista.² Käyttäjämäärän kasvaessa myös juhlapukujen kappalemäärä nousee ja tällöin realisoituu myös tarve muotoilla kyseinen puku virallisestikin uusiksi vastaamaan kysyntää. Tällä hetkellä käydään keskustelua siitä, että Varusmiesliiton mielestä Puolustusvoimien pitäisi saada valita koko ikäluokasta parhaiten palvelukseen sopivat, sukupuolesta riippumatta.³

Naiset ovat aiemminkin osallistuneet Suomen puolustustyöhön. Syyskuussa vuonna 1920 luotiin Lotta Svärd -järjestö, jotta naisten ei tarvinnut tyytyä sivustaseuraajiksi kun maamme miehet taistelivat itsenäisen Suomen puolesta. Maanpuolustus kuuluu kaikille sukupuolesta riippumatta. Lopulta vuoden 1995 huhtikuussa astui voimaan laki, jonka mukaan kaikki 18–29-vuotiaat naiset voivat hakeutua asepalvelukseen vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen suurin esimerkillinen toimija on ollut entinen puolustusministerimme ja YK:n alipääsihteeri Elisabeth Rehn. Eräässä esipuheessaan Rehn on miettinyt, onko nainen todellakin pelkkä häiriötekijä eikä uskottavan hyvä sotilas puolustamaan isänmaataan.⁴

Nainen armeijassa synnyttää edelleen ristiriitaisia tunteita ja uutisotsikoita. Niin sanotusti heikomman sukupuolen on tuotava osaamistaan paremmin esille ja ansaittava paikkansa varusmiesten joukossa. Armeijan vahva me-henki ei välttämättä aina riitä koskemaan sen jokaista jäsentä. Nainen ei saa korostaa liiaksi omaa naiseuttaan tai heikkouttaan, vaan on pyrittävä olemaan yksi miehistä tai jopa neutraalin sukupuoleton. Eräänlaista empatiaa tulisi harjoittaa armeijassa yhtä lailla kuin aseiden käsittelyäkin. Naisten armeijaan mukaan pääsyä voidaan katsoa myös emansipatorisen eli vapauttavan tiedonintressin näkökulmasta. Termi liittyy valtaan

¹ Kokko 2005.

² Maavoimat 2021.

³ Varusmiesliitto 2022.

⁴ Tölli 2018, 14.

sekä ihmisen vapauttamiseen perinteiden kahleista ja yhteiskunnallisesta pakotuksesta.

Käyttäjakeskeisen suunnittelun lähtökohtana on määritellyn kohderyhmän käyttäjien tarpeet ja toiveet. Tämä näkökulma säilyy mukana koko suunnittelun ajan. Käyttäjiltä voidaan saada tarvittavaa dataa esimerkiksi yksilöhaastatteluilla, kyselylomakkeilla ja havainnoimisella. Tällä menettelyllä pyritään takaamaan palvelun tai tuotteen hyödyllisyys ja käyttömukavuus. Käyttäjakeskeisen suunnittelun lisäksi puhutaan myös empaattisesta suunnittelusta. Yleisesti empatialla tarkoitetaan kykyä ymmärtää asioita toisen ihmisen näkökulmasta. Yleensä koemme empatiaa, kun olemme vuorovaikutuksessa keskenämme. Esimerkiksi sukulaisensa menettäneen henkilön ystävä voi tuntea myötätuntoa läheisensä puolesta, vaikkei itse tuntenutkaan vainajaa. Empatia voi näkyä sekä ruumiillisena (halaus) että emotionaalisena (surumielisyyttä) toimintana. Se voi siis olla täysin sanatonta. Empaattisessa suunnittelussa pyritään juuri asettumaan tutkittavan kohteen asemaan ja kokemaan asiat heidän näkökulmastaan. Antropologi Alessandro Durantin (2010) mielestä empatian tavoin intersubjektiivisyys, eli ihmisen tietoisuus toisesta ihmisestä, tulisi tulkita subjektien mahdollisuudesta vaihtaa keskenään paikkaa, jolloin termillä tarkoitettaisiin ihmisen kykyä kuvitella itsensä toisen asemaan ja nähdä maailma toisen näkökulmasta. Empatiaa on yleisesti kuvattu tunteena tai tietoisuutena toisen kokemuksista, toisen eräänlaiseen maailmaan astumisena sekä luovana toiseen samaistumisena. Myös tietynlainen jäljittely mielletään kineettiseksi empatiaksi. Tällä tarkoitetaan kykyä tuntea ja tunnistaa toisen ihmisen liikkeitä omassa kehossaan.⁵ Esimerkiksi sotilasyhteisössä pyrin siviilinä käyttäytymään yhtä sotilaallisesti omien taitojeni rajoissa.

Empatiaan liittyikin vahvasti tunne samaistumisesta ja halusta kurottautua toisen maailmaan. Tällöin ylitetään myös oma itsemme kun kuvittelemme elävämme toisen elämää vaikkei se fyysisesti olekaan mahdollista. Arjessani koen tietynlaista empatiaa läheiseni sotilaan työtehtäviä kohtaan: vaikka en aina tiedä tai ymmärrä kaikkea, niin pyrin kuitenkin kuuntelemaan ja sisäistämään hänen sanottavansa.

⁵ Aromaa & Tiili 2014, 267-268

Toisen ihmisen syvällisempi ymmärtäminen edellyttääkin tietoa hänen tunteistaan ja tekojensa syistä sekä motiiveista. Välittömien havaintojen ohella kuvamme toisista ihmisistä rakentuu pitkälti keskustelujen, yhteisten muistojen ja ennakkotietojen varaan.⁶ Tätä samaa periaatetta voidaan soveltaa myös etnografiseen tutkimukseen, jota käsittelen tarkemmin luvussa 5.2.

Kaikkea ei ole kuitenkaan mahdollista ymmärtää toisen ihmisen kannalta ihan jo lähtökohtasyistä. Esimerkiksi vaaleaihoinen suomalainen ei mitenkään voi ymmärtää, millaista on elää tummaihoisena Afrikassa. Tästä hyvänä esimerkkinä on Paola Suhosen Planille suunnittelemat 12-vuotiaan äitiysvaatteet Afrikan lapsivaimoille, joka aiheutti aikanaan suurta kritiikkiä.⁷ Kampanja koettiin lasta seksualisoivaksi, heidän oikeuksiaan loukkaavaksi sekä tummaihoisia naisia koskevaa stereotypiaa tukevaksi. Empaattisuus on erinomainen lähtökohta suunnittelulle kunhan pysytään säädylisyyden rajoissa. Tutkijan onkin muistettava oma roolinsa tutkimuksen kohteeseen ja varottava väärintulkitemista. Tutkijan omaa ruumiillista tietoa ja empatiaa voidaan käyttää pohjana tulkintoihin, jotka kuitenkin tulee varmentaa muiden menetelmien avulla. Naispuolisen sotilaan juhlapukua suunniteltaessa ruumiillinen tietoni (naisuus) ja empatia auttavat minua ymmärtämään tutkimukseni käyttäjäryhmää paremmin. Naisena esimerkiksi tiedän, miltä hame vaatekappaleena tuntuu kehoa vasten: reisien hankautuminen toisiaan vasten, helman kiristyminen etureittä vasten istuessani, liian pitkän helman jääminen kengän kannan alle tai tuulen tarttuminen helmoihin.

1.2 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tämä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka kohteena on Suomen maavoimissa työskentelevän naispuolisen ammattisotilaan tällä hetkellä käytössä olevan m/87 juhlapuvun uudistaminen. Eli tutkimus ei koske vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä. Tavoitteena on tehdä olemassa olevaan pukuun kehitysehdotuksia huomioiden käyttäjien näkemykset ja kokemukset, Puolustusvoimien uudistuvat käytännöt sekä naisten tasa-arvon vahvistuminen.

⁶ Aromaa & Tiili 2014, 274–276.

⁷ Kotilainen 2018.

Kyseistä juhlapukua ei ole aiemmin tutkittu vaate-suunnittelun näkökulmasta. Tutkielmani vastaa tutkimuskysymyksiin: Millaisen Suomen maavoimien juhlapuvun naispuoliset ammattisotilaat haluavat? Halutaanko kyseisellä puvulla tuoda esille sukupuolten välistä erilaisuutta vai samankaltaisuutta? Missä rajoissa puku on muokattavissa ottaen huomioon Puolustusvoimien tarkat pukeutumisetiketit?

1.3 Menetelmät ja aineisto

Tutkimus tehdään tulkinnallisella otteella ja sisältää hermeneuttisen paradigman eli tulokset saavutetaan tulkitsemalla lähteistä saatuja käsityksiä ja käyttäjiltä saatuja mielipiteitä.⁸ Tutkielman käyttäjäryhmänä ovat naissukupuolta edustavat henkilöt, jotka työskentelevät ammatikseen Suomen Puolustusvoimissa, tarkemmin sanottuna maavoimissa. Puku on kuitenkin sovellettavissa muihinkin puolustushaaroihin lisäämällä puolustushaarakohtaiset arvomerkit. Ammattisotilaaksi kutsutaan sotilasta, joka toimii sotilaan ammatissa päätoimisena työnään. Asevelvollisuutta suorittava henkilö ei siis kuulu tähän kategoriaan. Kohteen ikää ei ole rajattu sillä Puolustusvoimien vakituisissa töissä työskentelee eri ikäisiä naisia. Tutkimuskohde valikoitui naissotilaan toiveen pohjalta uudistaa heidän juhlapukuaan m/87 ja varsinkin hameena toimivaa alaosaa.

Tutkimusaineisto koostuu käyttäjäkyselystä. Anonyymia dataa saadaan sähköisen Webropol-kyselylomakkeen kautta. Lomake mahdollistaa nopean yhtäaikaisen jakamisen useammalle saman kohderyhmän edustajalle, joten otanta on suurempi. Kysely on strukturoitu eli peruslomakehaastattelu, jossa on valmiit kysymykset ja niiden esittämisjärjestys on sama kaikille vastaajille.⁹ Anonyymien vastausten pohjalta analysoidaan mielipiteitä ja kokemuksia tutkittavasta kohteesta, joiden avulla voidaan kehittää muokattu tai kokonaan uusi versio kyseisestä juhlapuvusta. Kyseessä on käyttäjäkeskeinen vaateen suunnitteluprojekti.

⁸ Anttila 2007, 23.

⁹ Metsämuuronen 2000, 41.

Tutkielmassani nousee esille myös eräänlainen empowerment eli voimaantumisen käsite. Tämä tarkoittaa prosessin toimijoille annettavaa mahdolliseksi tekemisen tunnetta. Prosessi lähtee ihmisestä itsestään, mutta se voi olla myös yhteisöllinen. Sitä ei kuitenkaan voi tehdä kenenkään puolesta. Se on yksilön keino löytää potentiaalinsa ja voimavaransa tulla oman elämänsä subjektiksi. Empowerment sitoo tavallaan eri tahojen edustajat asiantuntijuuteen ja omien henkilökohtaisten asioidensa edistämiseen.¹⁰ Tutkielmassani on naiseuden voimaantumista ja tasa-arvon edistämistä.

2 SOTILASUNIVORMU

Suomessa sotilaan univormu on Pääesikunnan vahvistama tietyn värinen, laatuinen ja kuosinen asukokonaisuus, joka muodostuu yhdistelemällä pukuun määrättyjä tiettyjä sotilaspukineita, merkkejä ja tunnuksia. Sotilaspukinetta käyttävät ainoastaan sotilashenkilökunta kun taas virkapukinetta käyttävät Puolustusvoimien erikseen määrätty siviilihenkilökunta.¹¹

2.1 Univormun taustaa

Univormu tulee latinan kielen sanasta *uniformis*, jonka suora suomennos on ”yksi muoto”.¹² Alun perin univormulla on tarkoitettu sotilasyksikön yhdenmukaista vaatetusta. Nykyään myös siviilipuolen ammattikuntien, esimerkiksi poliisin, virkapukuja kutsutaan univormuiksi. Pukujen erilaisella värityksellä ja kuvioinnilla voidaan joukot erotella eri aselajeihin ja joukko-osastoihin. Sotilaspukujen sisältämät erilaiset viestit ja merkit ovat tarkoin määrättyjä. Univormu-sanan alkuperäisen merkityksen mukaan yhtenäinen pukeutuminen erottaa joukon muista, mutta tuo myös yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Univormu on sotilaan yksi tärkein ja ulkoisin piirre, jonka syntyhistoria alkaa jo 1600-luvulta. Juhlallisemmissa tilanteissa puvulla tuodaan esille arvokkuutta sekä

¹⁰ Anttila 2007, 55.

¹¹ Ammattisotilas 2018.

¹² Suomisanakirja 2021.

oman sotilasuran saavutuksia ja kunnian hetkiä arvomerkkien muodossa. Kyseistä pukua voidaan ajatella semiotiikan näkökulmasta merkkien, symbolien ja indeksien luoja – kuten taideteoksiakin. Kohdetta on mahdollista tarkastella semioottisen analyysin kautta huomioiden kaikki nämä seikat. Myös jokainen juhlapuvun erillinen vaatekappale tulee havainnoida yhtenä osana kokonaisuutta (syntagma ja paradigma). Sotilaan univormujen ympärillä on hyvin vahva visuaalinen kulttuuri (*visual culture*), joka tukeutuu vahvasti lähinnä juuri semiotiikkaan.¹³

Univormujen käyttö alkoi jo Antiikin ajan roomalaisista, mutta eurooppalaisella sotaväellä ei ollut yhtenäisiä univormuja 1500-luvulla eikä sen jälkeenkään. Sotilaat vastasivat käytännössä itse omasta sotapuvustaan ja mahdollisista muista varusteista, joiden alkuperä saattoi olla hyvinkin vaihteleva. Tuolloin esikuvina toimivat palkkasotilaat, jotka keikaroivat värikkäissä ja monikuosisissa vaatteissaan kangassuikaleiden ja höyhenten kera. Näin pukeutumalla he halusivat tuoda ilmi riippumattomuuttaan yhteiskunnan normeista. Yhteiskunnassa jokaisen tuli pukeutua säätynsä mukaisesti ja esimerkiksi aatelisilta odotettiin tietynlaista tasoa ja rikkaidenkin talonpoikien tuli pukeutua maltillisesti. Suomen sotilaat pukeutuivat varojen puutteessa palkkasotilaita yksinkertaisemmin.¹⁴ Asut ovat olleet siitä lähtien vaihtelevia, mutta tarkentuneet vasta 1600-luvulla kolmikymmenvuotisen sodan seurauksena. Silloisen Suomen ja Ruotsin kuningas Kustaa II Aadolf halusi yhtenäistää joukkojensa vaatetusta ja määräsi samanlaisten haarniskojen ja miekkojen käytöstä. Tämä herättäisi vihollisessa kunnioitusta eikä aiheuttaisi taistelujoukkojen epäjärjestyksen halveksimista. Vuonna 1624 kuningas määräsi omalle rykmentilleen yhtenäisen univormun. Täysin identtiset asukokonaisuudet olivat kuitenkin tuolloin vielä mahdottomuus. Ensimmäisenä syynä oli useimpien sotilaiden päällä olevat siviilivaatteet. Panssaria pidettiin näiden päällä, joten virallinen univormu oli merkityksetön. Ainoastaan aseet ja suojaruusteet toivat ilmi sotilaallisuutta. Toisekseen kaikkien sotilaiden varustaminen yhtenevillä asuilla oli kallista. Oman puolen sotilaat pystyttiin erottamaan vihollisesta pelkästään sotamerkin avulla.¹⁵

¹³ Waenerberg 2012, 12.

¹⁴ Haavisto 2011, 81-82.

¹⁵ Haavisto 2011, 92.

Ensimmäinen virallinen määräys yhtenevästä sotilasunivormusta annettiin vuonna 1655 Kaarle X Kustaan toimesta. Jokaiselle rykmentille määrättiin oma pukuväriinsä, esimerkiksi Pohjanmaan rykmentille siniset takit kun taas Hämeen rykmentille punaiset. 1600-luvulla upseerin sotilaspuku ei juurikaan eronnut miehistön vaatuksesta, muuten kuin koristeellisuuksellaan.¹⁶ Sotilaspukujen vakiintuminen armeijoiden käyttöön tapahtui 1700-luvulla. Pukujen värikkyydellä erotettiin omat ja viholliset toisistaan vaikeammassa taisteluolosuhteissa ja tietyt värit vakiintuivat eri maiden keskuudessa.¹⁷

Asevelvollisuuden myötä kustannussyistä univormuja yksinkertaistettiin isolle joukolle sotilaita ja koristeellisemmat puvut siirtyivät pienemmän eliitin käyttöön kuten esimerkiksi kuninkaallisille. Seuraelämä 1800-luvulla määritteli tarkoin pukeutumista ja sääti myös upseerien tarkat pukukoodit tilaisuuden luonteen mukaisiksi.¹⁸ Sotilaspukujen kirkkaat värit alkoivat pikkuhiljaa kadota 1800-luvun loppupuolella ja muuttua enemmän taistelukentillä esiintyvän maaston väritystä vastaavaksi. Tähän oli syynä vallassa olevat trendit ja taistelutekniikoiden kehittyminen. Ensimmäisen maailmansodan aikana Ranskassa kehitettiin luonnon kasvustoa matkivia maastokuvioisia pukuja, mutta monipuolisempaan käyttöön ne pääsivät vasta Saksan SS-joukoissa 1930-luvulta lähtien. Toisen maailmansodan jälkeen maastokuviot ovat lähes kokonaan syrjäyttäneet yksiväriset ruskeat, vihreät ja harmaat univormut.¹⁹ Suomen Puolustusvoimissakin käytetään pääsääntöisesti maastosuojavaatetusta m/05 koko varusmiespalveluksen ajan. Sotilastunnusten ja värien tehtävänä oli alun perin selkeyttää organisaatio- ja käskyvaltasuhteita. Näiden käyttö on kuitenkin vähenemään päin Puolustusvoimissa. Todennäköisin syy tämänkaltaiseen muutokseen on mahdolliset kansainväliset trendit vaateteollisuudessa sekä kustannusten minimointi.²⁰

Ensimmäinen itsenäisen Suomen univormu ei ollut yhtenäinen. Puna- ja valkokaartilaiset kävivät sisällissodan niissä varusteissa mitä sattui löytämään. Helmikuussa vuonna 1918 kenraali C. G. E. Mannerheim (1867–1951) antoi

¹⁶ Haavisto 2011, 93.

¹⁷ Lehtonen 2003, 160-163.

¹⁸ Lehtonen 2003, 164-166.

¹⁹ Lehtonen 2003, 174-175.

²⁰ Anaja 2015, 138-139.

määräyksen valkoisen armeijan univormusta. Käytännössä talonpoikien luonnonharmaa sarkapuku sai virallisen sotilasunivormun aseman. Määräyksen tarkennuksessa oli, että housujen ja asetakin tulee olla luonnollisen harmaata, hiukan ruskeasävyistä sarkaa.²¹ Sotilaspukua m/18 täsmennettiin vuonna 1919, jonka johdosta uutta versiota voitiin pitää jo omana mallinaan. Yksi Suomen merkittävimmistä taidemaalareista Akseli Gallen-Kallela suunnitteli kyseisen puvun, mutta sekään ei ollut laajemmin käytössä. Muutoksia tehtiin vielä useita kertoja, joten malleja m/18 ja m/19 voidaan pitää siirtymävaiheina vuoden 1922 pukumalliin (ks. kuva 1).²² Jo univormuun m/19:ään kuuluivat sinivalkoinen kokardi ja leijonanapit. Kaikista Venäjään liittyvistä asioista haluttiin eroon, joten siksi venäläisten sotilaiden Suomeen jättämiä vaatteita ei juurikaan hyödynnetty. Ainoastaan aseet jatko käytettiin. Esimerkiksi Venäjää varten Suomessa valmistettuja m/17-kypäriä ei käytetty vaan vuonna 1919 Saksasta tilattiin 75 000 niin sanottua sarvikypärää, joita käytettiin koulutuksissa 1960-luvulle saakka.²³

Asepuku m/22 muistutti hyvin paljon edeltäviä malleja, mutta väriksi määräytyi teräksenharmaa. Tämä harmaan sävy säilyi maavoimien univormun tunnusvärinä aina 1990-luvulle asti. Takki oli vartalonmyötäinen, jossa oli noin 7cm korkea, tummanharmaa kaulus sekä 9cm korkeat, tummanharmaat hihansuut. Etuosassa oli yhdessä rivissä kuusi nappia ja lisäksi taskunkansissa Suomen armeijalle tunnetut leijonanapit (ks. kuva 1). Upseereilla taskut olivat läpälliset ja sijaitsivat ulkopuolella kun taas aliupseereilla ja miehistöllä ne olivat sisäpuolella olevat helmataskut, joista näkyi vain taskunkansi. Housut ja takki oli tehty samasta sarkakankaasta. Ainoana erona oli se, että housut olivat tummemman harmaat. Malliltaan ne olivat suorat tai saapashousut. Takin helma ylsi takamuksen päälle.²⁴ Puvut valmistettiin tuohon aikaan Valtion Pukutehtaassa (1922–2004). Tätä ennen sotilaan univormuja valmistettiin yksityisissä ompelimoissa sekä vankiloissa.²⁶

²¹ Lehtonen 2003, 168.

²² Aarniaho 1996, 17-21.

²³ Haavisto 2011, 259.

²⁴ Aarniaho 1996, 21-23.

²⁵ Puolustusvoimat 2014a.

²⁶ Lehtonen 2003, 171.

Kuva 1. Asepuku m/22. (Kyytinen 1929).

Muista puvuista poiketen kenttäpuku m/27 oli valmistettu ruskeasta sarkakankaasta. Malliltaan se muistutti saksalaista asetakkia kun taas väri viittasi 1920-luvun vallalla olleeseen englantilaissuuntaukseen. Ruskea väri kuitenkin muistutti liikaa punakaartilaiden asuja, joten sen käyttöä rajoitettiin sota-aikana.²⁷ Takissa oli piilonapitus ja leveä kaulus (ks. kuva 2). Hihansuissa oli kolme himmeän pronssinväristä nappia ja kalvosimet. Etuosan rintataskuissa oli laskokset keskellä kun taas sivutaskuissa näitä ei ollut. Taskujen kansi suljettiin

²⁷ Haavisto 2011, 261.

leijonanapilla. Sisäinen vyö, joka näkyi ainoastaan selkäpuolella, ja housut oli tehty samasta materiaalista kuin takki. Käytössä oli myös pitkä sarkainen mantteli eli päällystakki. Samaa pukua käytettiin myös suojeluskunnissa. Aliupseerien arvomerkit sijaitsivat olkaimissa kun taas upseerien kauluksessa.²⁸

Kuva 2. Kenttäpuvun m/27 ruskea sarkatakki ja harmaa kenttälakki m/36. (SA-kuva).

²⁸ Aarniaho 1996, 44-46, 174, 259-261.

Asepuku m/36 syntyi 1930-luvulla kun Saksasta muodostui sotilasmahti. Asepuvuista vastaavan toimikunnan jäsenistä suurin osa oli Saksassa koulutuksensa saaneita jääkäriupseereita, joten uudeksi univormun malliksi otettiin Wehrmachtin asepuuku. Wehrmacht oli kansallissosialistisen Saksan sotavoimien nimi vuosina 1935–1945. Housut ja takki olivat edelleen tehty harmaasta sarkakankaasta. Upseereilla yleisesti diagonaalikankaasta, joka oli kudottu vinotoimikassidoksella. Vanhaan tuttuun tapaan rintataskuissa oli laskokset ja sileät helmataskut (ks. kuva 3). Uudenlaiset värikoodatut aselajitunnukset otettiin myös tuolloin käyttöön ja samanlaiset kauluslaatat ovat edelleen käytössä palveluspuvussa m/58, jota käyttävät vain upseerit.

Kuva 3. Asepuku m/36. (Pietinen 1941).

Sodan jälkeen koettiin resurssipulaa, jonka vuoksi asepuku m/36 säilyi varusmiesten käytössä 1960-luvulle asti.²⁹ Kenttälakki m/36 ja myöhemmin kehitetty talviolosuhteisiin paremmin soveltuva turkislakki m/39 ovat pysyneet Puolustusvoimien käytössä 2000-luvulle saakka ja ne kuuluivatkin varusmiesten kenttä- ja palveluspukuun Sotilas- ja virkapukuohjesäännösten vuoden 2000 painoksen mukaan.³⁰ Nykyään uudemmassa sotilaspukumääräyksessä turkislakki m/39 on edelleen kantahenkilökunnan käytössä (ks. katso liite 1).³¹ Univormu m/58 oli avokauluksinen yksirivinen takki, joka muistutti paljon pukua m/36.

Vuoden 1965 kesällä käyttöön otettiin uusi harmaa sotilaspuku, joka malliltaan muistutti kokeilupukua m/53, josta on lisää luvussa 2.3. Materiaalina on edelleen sarka, mutta maavoimilla puvun väri oli harmaa, ilmavoimilla sininen ja merivoimilla sinimusta. Lyhyt takki muistutti enemmän puseroa ja liepeiden sijasta siinä oli leveä vyötärökaitale (ks. kuva 4). Edessä oli piilonapitus ja hihansuissa kalvosimet sekä kolme leijonanappia. Kannelliset rintataskut suljettiin leijonanapeilla ja olkapäillä oli olkaimet eli epolettit. Päähineenä oli käytössä kenttälakki m/36, jota oli hiukan uudistettu. Housujen lahkeet kapenivat alaspäin ja niiden suulla oli napeilla kiinnitettävät lenkit, joiden avulla lahkeet pysyivät saappaiden sisällä. Taskut sijaitsivat reisien kohdalla ja ne olivat nappikiinnitteiset.³²

Uudistuneen kenttäpuvun myötä edellisen m/36 mallin pukineet poistuivat käytöstä. Vuonna 1983 kenttäpuku kehittyi versioonsa m/83. Se muistutti edeltäjänsä univormua m/65. Eri puolustushaaroilla värit säilyivät ennallaan. Materiaali kuitenkin vaihtui kevyempään villasekoitekankaaseen. Housujen lahkeet suorentivat ja niissä ei ollut enää reisitaskuja.³³ Kantahenkilökunta käyttää edelleen m/83 univormua palveluspukunaan.³⁴

²⁹ Haavisto 2011, 259-260.

³⁰ Puolustusvoimat 2000, 43-44, 113.

³¹ Puolustusvoimat 2014a.

³² Haavisto 2011, 263.

³³ Pääesikunta 1984.

³⁴ Puolustusvoimat 2014a.

Kuva 4. Takki m/65. (Nurmeksen museo).

Ensimmäisestä maailmansodasta lähtien maastoa mukailevat puvut alkoivat kehittyä. Suomessa kaksipuolista maastopukua m/62 oli aluksi tarkoitus käyttää sarkapuvun päällä. Toiselta puolelta puku oli maastokuvioinen vihreäruskea ja toiselta puolelta valkoinen. Puvun esikuvana toimivat toisen maailmansodan saksalaisten erilaiset kääntömaastopuvut. Suomen m/62 on yksi maailman viimeisistä kääntömaastopuvuista. Sotilaspuvut kokivat vuonna 1991 suurimman uudistuksensa kun miehistön harmaista univormuista luovuttiin kokonaan ja siirryttiin käyttämään maastokuviota ja vihreää (ks. kuva 5). Siirryttiin niin sanotusti yksipukujärjestelmään eli sama puku m/91 kävi sekä kenttä-, maasto- että lomapuvusta. Sotilaspuku m/91 oli hyvin monipuolinen taistelijan asu sillä se antoi

suojaa erinäisiä taisteluaineita vastaan, jopa sirpaleita. Se myös piti hyvin lämpöä, mutta oli silti hengittävä. Kangas oli 65% puuvillaa ja 35% polyesteriä. Maastokuviointi oli m/62-puvun kaltainen, mutta ruskean sävyjä lisättiin ja vihreää vähennettiin. Tästä tulee nykypäivän lempinimi ”kurkkusalaatti”.

Kuva 5. Vasemmalla kenttäpuku m/91. (Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus 2000).
Keskellä ja oikealla loma- ja paraatipuku m/05. (Puolustusvoimat 2014a).

Harmaa turkislakki vaihtui myös maastonvihreäksi.³⁵ Sotilaiden asukokonaisuuksiin tulivat mukaan vihreä t-paita, paitapusero/kauluspaita, villapusero ja poolopaita. Takkiin tuli uudistuksen myötä eteen vetoketjukiinnitys. Jalkineet vaihtuivat myös käytännöllisemmiksi varsikengiksi tai kumisaappaiksi. Nykyisin käytetään hyvin samankaltaista maastopukua kuin m/91, paitsi kuosina on uudistettu versio m/05. Monet m/91 aikaiset pukineet, kuten alusvaatteet ja villapusero, ovat edelleen käytössä.³⁶ Sotilaille myös kehitettiin uusia päällysvaatteita eli sade-, lumi- ja pakkaspuku m/05. Hiukan aikaisemmin kehitetty

³⁵ Lehtonen 2003, 175-176.

³⁶ Puolustusvoimat 2000.

hellepuku m/04 oli Suomen Puolustusvoimien ensimmäinen digitaalikuvioitu puku. Sitä käytetään edelleen muun muassa kriisinhallintatehtävissä. Pukua valmistetaan aavikkokuvailla m/04 ja metsämaastokuvailla m/05.

Suomessa kaikki sotilaspuvut ja virkapuvut ovat Pääesikunnan vahvistamia pukukoodeja. Ne ovat tietyn kuosisia, laatuksia ja värisiä. Asukokonaisuuteen kuuluu kenkien, käsineiden ja päähineiden lisäksi myös erilaiset merkit ja tunnukset, jotka ilmaisevat esimerkiksi sotilasarvon. Pukujen kokoonpano vaihtelee tilaisuuden ja käyttötarkoituksen mukaan.³⁷ Sotilaspukujen käyttö eri tilanteissa on rajoitettua ja edes niitä muistuttavia asuja tai pukineita ei saa käyttää siten, että voi syntyä väärä vaikutelma henkilön asemasta ammatillisena.³⁸ Pukujen väärinkäyttäjälle voidaan tuomita rikoslain pykälän 16:9 (virkavallan anastus) nojalla sakot tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.³⁹

Suomessa sotilaalla on sekä virka- että juhlapukuja. Tunnetuin puku on maastosuojavaatetus m/05, jota voidaan käyttää myös paraatipukuna kun rinnassa kannetaan alkuperäiskokoisia kunniamerkkejä, joiden käytöstä on aina käskettävä erikseen. Rintatähtiä ja kaularistejä ei käytetä. Arkipukuna on kevyt palveluspuku, jota käytetään erilaisissa päivystys-, esikunta- ja sisäpalvelutehtävissä tai kun se muutoin liittyy palvelukseen tai sen ohessa suoritettavaan toimeen. Sitä ei kuitenkaan saa käyttää kuuluttaessa joukkoon tai osastoon, jolla asuna suoja-, maastosuoja- tai erikoisvaatetus. Siviilien tumman puvun vastineena käytettävä palveluspuku puetaan esimerkiksi tavallisille onnittelukäynneille, puolustushaaran vuosipäivän vastaanotoille sekä tavanomaista juhlallisempiin tilaisuuksiin ja perhejuhliin. Smokkia vastaa pieni juhlapuku, jota käytetään klo 18 tai sen jälkeen alkavissa Puolustusvoimien juhlissa, mutta ei kuitenkaan vastaanotoilla. Pukua voidaan käyttää myös siviilissä vuosi- tai muun merkkipäivän juhlatilaisuudessa. Sotilashäissä kutsuvieraana oleva ammatillisotilas pukeutuu pieneen juhlapukuun kun taas sulhasena oleva sotilas juhlapukuun. Juhlapuku m/87 vastaa siviilien frakkia ja on asteen juhlavampi kuin pieni juhlapuku. Tätä pukua käytetään esimerkiksi tasavallan presidentin läsnä ollessa. Nämä kaksi pukua eroavat

³⁷ Puolustusvoimat 2014a.

³⁸ Finlex 2007.

³⁹ Finlex 1998.

toisistaan siten, että pienessä juhlapuvussa käytetään valkoista smokkipaitaa ja mustaa smokkivyötä kun taas juhlapuvussa käytetään valkoista frakkipaitaa ja valkoista liivivyötä. Naisilla pienessä juhlapuvussa hameen helma ylettyy polviin kun taas juhlapuvussa nilkkoihin. Hienointa asukokonaisuutta eli paraatipukua käytetään nimensä mukaisesti paraateissa. Sen lisäksi esimerkiksi kunniavartiossa, sotilaiden hautajaisissa, sotilasvala- ja -vakuutustilaisuudessa sekä ylennyksen ja sotilasvirasta eron johdosta.⁴⁰

Suomen Puolustusvoimien puolustushaaroja ovat maa-, meri- ja ilmavoimat. Tutkielmani kohteena on pelkästään maavoimien juhlapuku ja heidän aselajejaan ovat jalkaväki-, kenttätykistö-, ilmatorjunta-, pioneeri-, viesti-, huolto- ja erikoisjoukot. Esimerkiksi juuri juhlapuvussa m/87 yleisesikuntaupseereilla sekä maa- että ilmavoimissa on molemmilla käytössä kullankeltainen yleisesikuntaupseeripunos, mutta puvuissa m/58 (maavoimat) ja paraatipuvussa m/51 (ilmavoimat) se on vastaavasti harmaa. Ainoastaan merivoimissa yleisesikuntaupseeripunos on aina kullankeltainen puvusta riippumatta.

2.2 Naissotilaat

Naiset ovat toimineet maanpuolustustehtävissä poikkeuksellisen tiiviisti miesten rinnalla itsenäisen Suomen aikana. Tölli (2018) tuo esimerkiksi esille vuoden 1918 sisällissodan, jossa punaisten joukoissa taisteli n. 2 600 aseistettua naista. Venäjällä taas kesällä 1917 perustettiin ainoastaan naisia sisältäviä kuolemanpataljoonia, joiden toivottiin lisäävän miespuolisten taistelutahtoa rintamalla. Pataljoonien kooksi on arvioitu 5 500–6 500 venäläisnaista. Tölli (2018) kertoo, että sukupuolen häivyttäminen oli tuohon aikaan Venäjällä yleistä ja naispataljoonan komentaja Maria Botškarjova komensi naiset ajamaan hiuksensa lyhyiksi ja pukeutumaan miesten asuihin. Ylipäätään käytöksen tuli olla maskuliinisempaa kuten kiroilemista ja sylkemistä. Kikattelu ja flirttailu oli kiellettyä. Tärkeintä oli unohtaa olla nainen ja muistaa olla sotilas.⁴¹ Eli vaikka naisilla ei ollut virallista omaa univormua niin heitä koskivat tietynlaiset käyttäytymisnormit.

⁴⁰ Puolustusvoimat 2021b.

⁴¹ Tölli 2018, 53.

Töllin (2018) mukaan länsimaissa sivilisaation merkinä on pidetty naisten aseistautumattomuutta ja taisteluihin osallistuneita naissukupuolen edustajia on verrattu kreikkalaisen taruston amatsoneihin. Hän kuitenkin korostaa, että historiasta löytyy merkittäviä tarinoita naissotureista. Lähi-Idässä on vuosituhansia jatkunut perinne taistelukuningattarista. Heitä pidettiin eräänlaisina pyhimyksinä ja tunnetuin heistä oli profeetta Muhammedin nuorin vaimo Ayesha (n. 650 jaa.). Japanissa taas toimivat 200-luvulta lähtien naispuoliset samuraisoturit, jotka osallistuivat miespuolisten taistelijoiden kanssa taisteluihin. Sotajoukot ovat tarvinneet naisia erilaisiin tuki- ja huoltotehtäviin, mutta taisteluihin osallistuneet naiset ovat olleet aina poikkeustapauksia. Vuonna 2017 viikinkiaikaisen (n. 750–950 jaa.) soturin haudan vainaja paljastui DNA-testien avulla naiseksi. Löytö oli siltä osin kiinnostava, että ruumiin lisäksi haudasta löytyi soturille ominaisia esineitä kuten miekka, kirves, kilpi, kaksi hevosta ja haarniska.⁴² Aineisto viittasi vainajan olleen sotapäällikkö.

Sotahistoriasta löytyy myös sotastrategioita taitavia naispuolisia hallitsijoita, joista tunnetuimpia ovat Egyptin kuningatar Kleopatra VII (51–30 eaa.), Englannin kuningatar Elisabeth I (1533–1603) ja Venäjää hallinnut Katariina II Suuri (1729–1796). Töllin (2018) mainitsee myös myytin 1400-luvun Jeanne d’Arcista, joka näki näkyjä pyhimyksistä ja hänestä itsestään vapauttamassa Ranskan satavuotisesta sodasta (1337–1453), jossa maahan tunkeutui englantilaisjoukkoja. Vakuuttelujensa jälkeen Jeanne sai lopulta kruununprinssi Kaarlelta oman joukko-osaston ja johtajan aseman. Hän pukeutui miesten vaatteisiin ja oli leikannut hiuksensa lyhyiksi. Monet taisteluihin osallistuneet naiset ovat joutuneet naamioimaan itsensä miehiksi päästäkseen rintamalle.⁴³ Tästä hyvä esimerkki media- ja viihdeteollisuusyhtiö Disneyn Han-dynastian (206 eaa.–220 jaa.) aikaan sijoittuva animaatioelokuva *Mulan* (1998), jossa perheen tytär esittää poikaa ottaakseen vanhan isänsä paikan sodassa. Moniin varusmiespalvelusta suorittaviin naisiin ei kuitenkaan päde halu olla vallankumouksellinen tai edistää sukupuolten tasa-arvoa. Moni pyrkii ennemminkin häivyttämään naiselliset piirteensä ja olemaan yksi miehistä sopeutuakseen paremmin joukkoon.

⁴² Töllin 2018, 41-43.

⁴³ Töllin 2018, 44-45.

Suomessa tunnetuimmat naispuoliset sotaan osallistuvat naiset tunnettiin lottina ja heidän harmaa pukunsa onkin jäänyt historiaan yhtenä tuon ajan symbolina. Lottahenkisen naistoiminnan katsotaan alkaneen keväällä 1902 kun salainen järjestö naiskagaali muodostui. Se pyrki Suomen irrottamiseen Venäjän mahdin alta. Järjestö toimi miesten tukena varoja ja varusteita keräten, kunnes sen toiminta hiipui jäaden kuitenkin kytemään. Vuoden 1917 itsenäisyyspyrkimykset herättivät järjestön toiminnan ja entiset naiskagaalit halusivat olla mukana sisällissodassa varustajina ja muonittajina. Vapaussodan loppupuolella naisosastoille myönnettiin yhteiseksi tunnusmerkiksi vihreä risti ja heistä käytettiin nimitystä ”sotamartat”. Vapaussodan jälkeen järjestön naiset toimivat suojeluskuntien naisosastoina. Vuoden 1919 tammikuussa säädettiin asetus, jossa suojeluskuntajärjestö sai lopullisen muotonsa. Tämän jälkeen Suojeluskuntien ylipäällikkö eversti G. D. von Essen päiväkäskyssään 29.8.1919 totesi naisten velvollisuudesta osallistua maanpuolustukseen.⁴⁴

Lotta Svärdin osastot kuuluivat vielä tuolloin paikallisesikuntien alaisuuteen ja virallisia virkapukuja ei ollut. Ruudullinen mekko valkoisen kokoesiliinan kera oli yleisin asukokonaisuus, kuten myös kansallispuvut. Lisänä oli suojeluskuntien käsivarsinauha. Itsenäinen Lotta Svärd -yhdistys rekisteröitiin 20.8.1920, jonka jälkeen yhtenevä puku alkoi kehittyä (ks. kuva 6). Ensimmäisessä keskusjohtokunnan kokouksessa 12.2.1921 luotiin uusi virkapuku ja määrättiin ylipäällikön hyväksymä kilven ja käsivarsinauhan malli. Lottapukuun kuului harmaa sarkatakki, jonka pituus oli 45cm hameen alareunasta ja suorat hihat. Käänteiden korkeus oli 12cm, takin edessä ja takana oli 12cm korkeudella koketti. Tasku ommeltiin vuoren ja päälliskankaan väliin ja niissä oli ulkopuoliset vastataitteet, jotka jatkuivat 50mm levyisinä rintataskuista aina helmaan asti. Napilla kiinnitettävä 50mm levyinen vyö oli samaa materiaalia takin kanssa. Takin parina oli väljä samanvärinen taskullinen sarkahame, jonka tarkka helman mitta oli 25cm maasta. Helman piti olla myös ainakin 2,5m pitkä ja malliltaan kolmi- tai nelikaistainen. Asukokonaisuuteen kuuluivat myös harmaa paitapusero, kalvosimet, lakki sekä sairashoito- ja muonitusjaostolla erillinen taskullinen esiliina. Alushameen käyttö oli kiellettyä.⁴⁵

⁴⁴ Suojeluskunnat ja Lotta Svärd 2017.

⁴⁵ Aarniaho 1996, 118-119.

Kuva 6. Erilaisia villaisia ja puuvillaisia lottapukuja. (Mattila 2021).

Asukokonaisuuden ulkonäön tuli olla säädyllinen, mutta toimiva. Liian pitkät helmat olivat vain tiellä. Sarkapukujen käytöstä kuitenkin tuli paljon valituksia sillä ne olivat todella epäkäytännölliset kovan ja painavan materiaalin vuoksi. Lopulta ne poistettiin käytöstä. Lottien varusteet herättivät pikkutarkkojen pukeutumissääntöjen takia keskustelua itse puvun käyttäjissä sekä muissa ihmisissä. Helman pituus 25cm maasta koettiin aikakauden käsitysten mukaan kohtalaisena ja soveliaana, mutta joidenkin mielestä se oli liian lyhyt. Muotivirtaukset vaikuttivat osaltaan helman pituuteen ja vuoden 1962 vuosikokouksessa aihe synnytti kiivasta keskustelua. Mielenpitoita oli puolesta ja vastaan, mutta lopputuloksena hameen tulisi edelleen olla 25cm maasta. Osa lotista oli ehtinyt lyhentää pukunsa helmoja 10cm vuosikokouksen edellä saadun kiertokirjeen mukaan, joten he joutuivat kiireellisesti pidentämään niitä takaisin oikeisiin mittoihin.⁴⁶ Vuoden kuluttua vuosikokouksessa 11.-12.3.1922 vahvistettiin uusi, hiukan muunneltu puku, jonka huomattavin muutos koski hameen ja puseron kahta taskua. Lottapuku säilyi lähes sellaisenaan järjestön lakkauttamiseen eli 23.11.1944 asti.⁴⁷

⁴⁶ Seila 1972, 65-66.

⁴⁷ Aarniaho 1996, 119.

Naisten sotilaspuvuilla on lyhyt historia ja tietoa on suhteellisen vähän. Tämä tuo erikseen alleviivaamatta esille sen, että lisätietoa ja uusia pukuja tarvitaan. Uutta tietoa kertyy luonnostaan pukusuunnittelua ja tutkimusta varten kaiken aikaa kun naiset suorittavat Suomessa asepalveluksen.

2.3 Sotilaspuku-uudistukset

Jo itsenäisyyden alkuvuosina tavoitteena oli pyrkiä yhtenäisyyteen. Akseli Gallen-Kallelan suunnittelema puku m/19 otettiin käyttöön ja tästä kehittyi pienin muutoksin puku m/22. Tuota pukua käyttivät niin vartiopalveluksen joukon sotilaat kuin kunniakomppania sillä erillistä edustusasua ei vielä tuolloin ollut. Myöhemmin otettiin käyttöön kenttäpuku m/27, mutta m/22 on edelleen käytössä kadettien juhlapukuna, jota käytetään Maanpuolustuskorkeakoulussa kandidaatin tutkinnon ajan. On myös olemassa kokeilupuku m/53 nimellä kulkeva univormu, joka otettiin koekäyttöön uutena kenttäpukuna joissakin varuskunnissa. Asukokonaisuuteen kuului ruskeasta sarkakankaasta tehty lyhythelmainen takki ja reisitaskuhousut sekä khakinvihreä kauluspaita. Puvun esikuvana on selvästi ollut brittiläinen Battledress.^{48 49}

Seuraava uudistus oli asepuvun m/36 käyttöönotto, joka oli vartiopalveluksessa ja kunniakomppanialla käytössä aina kesään 1966 saakka, jonka jälkeen Kaartin pataljoonan uudeksi edustusasuksi käskettiin kevyt palveluspuku m/65. Tuosta puku vielä jalostui pienillä variaatioilla kevyeksi palveluspuvuksi m/83, joka on tällä hetkellä käytössä oleva kunniakomppanian edustuspuvuksi ja Kaartin soittokunnan yksi esiintymisasuista.⁵⁰

Edellinen suunnitteluprojekti sotilaan edustuspuvun uudistamisesta on tehty yli kymmenen vuotta sitten. Helsingin varuskunnassa päävartion edessä 27.7.2011 aulavartiomiehillä nähtiin täysin uudistettu univormu. Kymmenisen uutta m/2010 nimettyä pukua oli koekäytössä kesällä ja syksyllä 2011. Projektin taustalla oli tarve uusaa Kaartin jääkäriyrykmentin asettaman kunniakomppanian edustusvaatteet ja

⁴⁸ Haavisto 2011, 262.

⁴⁹ Lehtonen 2003, 172.

⁵⁰ Anaja 2015, 149-150.

yhtenäistää sen ja soittokuntien asuja samankaltaisiksi. Kunniakomppania käyttää juhlapukujaan erilaisista pienemmistä sepeleenlaskutilaisuuksista aina valtiovieraiden vastaanottokomiteoihin asti. Useimmissa tapahtumissa mukana on myös Kaartin soittokunta.⁵¹ Maavoimien kunniakomppanian edustuspuvun kehitystyö alkoi jo 2000-luvun lopulla ja prototyyppi hyväksyttiin vasta vuonna 2010. Kyseiseen pukuun on otettu vaikutteita vanhemmista edustuspuvuista m/22, m/36 ja m/39. Koekäyttäjänä olivat niin Päävartion vartio-osaston varusmiehet kuin myös henkilökunta. Kaikki kokemukset, havainnot ja parannusehdotukset kirjattiin ylös, jotta niitä voitiin hyödyntää myöhemmin puvun jatkokehittelyssä ja tuotantoon saattamisessa. Tuotannon aloittamisen valmistelut ovat edelleen käynnissä. Asiaa tutkineen Anajan (2015) mielestä uusi edustusasu m/2010 on hyvin onnistunut kokonaisuus. Se sopii kunniakomppanian erilaisiin edustustehtäviin ja on juhlallisen sotilaallinen.⁵²

Tällä hetkellä on ollut käynnissä vuodesta 2016 alkaen yhteishanke Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan puolustusvoimien välillä. Hankkeen aiesopimus allekirjoitettiin Osllossa 8. helmikuuta kyseisten maiden kesken. Suomessa allekirjoituksen suoritti Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen johtaja insinöörikenraalimajuri Kari Renko. Hankkeen tarkoituksena on ollut hankkia kaikille maille yhteinen sotilaan taistelupuku (ks. kuva 7). Projekti tunnetaan nimellä *Nordic Combat Uniform* (NCU). Asukokonaisuus on kaikissa maissa yhtenäinen ja se kattaa eri versiot Euroopan sekä viidakko- että aavikkoalueen ilmaston olosuhteet. Puvun maastokuvion ja taistelijan muiden varusteiden osalta jokainen maa käyttää omaansa. Vanhempi univormu m/05 jää kuitenkin edelleen varusmiesten loma- ja paraatipuvuksi.⁵³ ⁵⁴ Talviolosuhteiden kenttäkokeet neljän eri valmistajan puvuilla tehtiin Suomessa talvikaudella 2019-2020.⁵⁵ Näissä kokeissa arvioitiin tarjottujen asujärjestelmäkokonaisuuksien toimivuutta eri kenttäolosuhteissa ja samalla kerättiin käyttäjien kokemuksia niiden soveltumisesta palveluskäyttöön.

⁵¹ Anaja 2015, 146.

⁵² Anaja 2015, 152-153.

⁵³ Tolvanen 2016.

⁵⁴ Nordefco 2022.

⁵⁵ Puolustusvoimien logistiikkalaitos 2019.

Kuva 7. NCU-pukujen malli. (Serkelä 2022).

Lopulta arvioiden ja tarjousten perusteella yhteiseksi taisteluasuksi valikoitui norjalaisen Oskar Pedersen AS:n valmistama asukokonaisuus. Ensimmäiset NCU-puvut tulevat Suomen Puolustusvoimien käyttöön vuodesta 2023 alkaen.^{56 57}

3 SOTILAAN JUHLAPUKEUTUMINEN

Suomen Puolustusvoimissa työskentelevän ammattisotilaan on käytettävä virallista sotilaspukua aina silloin kun tasavallan presidentin on ilmoitettu olevan läsnä.⁵⁸ Määräys koskee myös itsenäisyyspäivää, Puolustusvoimain lippujuhlan päivää ja joukko-osaston vuosipäivää. Lisäksi sotilaspukovelvoite on myös valtiollisen juhlapäivän johdosta järjestettävissä virallisissa tilaisuuksissa sekä sotilashautajaisissa.⁵⁹ Tilaisuuden järjestäjä voi erikseen määrätä jonkin tietyn sotilas- tai siviilipuvun käyttöä. Sotilaan juhlapukua mallikoodiltaan m/87 käytetään klo 18 tai sen jälkeen alkavissa virallisissa tilaisuuksissa. Puku vastaa

⁵⁶ Puolustusvoimien logistiikkalaitos 2022.

⁵⁷ Roininen 2022.

⁵⁸ Ammattisotilas 2018.

⁵⁹ Puolustusvoimat 2021b.

siviilipuolen frakkia. Myös sotilashäissä kantahenkilökunnan jäsenen tulee käyttää kyseistä pukua, oli hän sitten morsian, kaaso, sulhanen tai bestman.⁶⁰

3.1 Pukeutumisetiketti

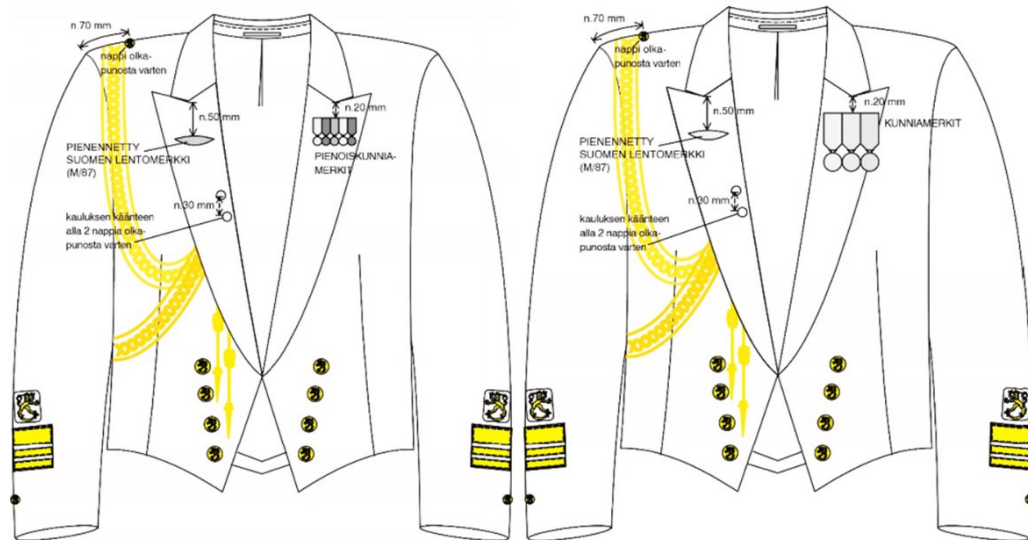
Puolustusvoimissa on tarkoin eri säädöksin määrätty mitkä tietyt asusteet kuuluvat minkäkin juhla- tai virkapuvun kanssa. Maa-, ilma- ja merivoimissa ohjeistukset ovat samankaltaiset, mutta kuitenkin hiukan eriävät. Juhlatilaisuuden luonteen ja määräyksen mukaan pukeudutaan sen mukaiseen asukokonaisuuteen. Ulkotiloissa tulee erikseen käyttää siihen tarkoitettua takkia tai viittaa sekä lakkia. Tutkimukseni kohteena olevan maavoimien juhlapuvun m/87 kokoonpanoon kuuluu muun muassa lippalakki, juhlatakki ja frakkipaita (joista naisilla on oma muokattu versionsa), valkoinen vyöliivi, housut tai pitkä hame sekä jalkineet. Rusetti/solmuke kuuluu myös olennaisena osana juhlapukua. Asukokonaisuuteen liittyviä erityishuomioita löytyy liitteestä 1.⁶¹

Sotilaspuvussa kannettavalla merkillä tai tunnuksella tarkoitetaan pukineen tiettyyn kohtaan kiinnitettävää pientä esinettä, jonka muun muassa väri ja muoto ovat tarkoin määriteltäviä. Pukuun kiinnitetyillä merkeillä osoitetaan esimerkiksi puvun käyttäjän sotilasarvo ja lisäksi myös kunto- tai taitosuoritukset. Tunnuksella taas tuodaan esille kansallisuuden lisäksi esimerkiksi aselaji ja puolustushaara. Sotilaspuvussa on lupa kantaa vain kyseiseen pukuun asianmukaisessa järjestyksessä vahvistettuja tunnuksia ja merkkejä. Näistä säädöksistä on määrätty Pääesikunnassa normeilla PVHSM HENKILÖSTÖALA 038 (Sotilaspuvussa ja virkapuvussa kannettavat merkit ja tunnukset) ja PVMK - PEHEN-KOS 006 (Kunnia- ja ansiomerkkien kantaminen).⁶² Juhlapuvussa m/87 ei käytetä nimilaattoja. Tarkemmat pienois- ja kunniamerkkien sijainnit on esitelty kuvassa 8.

⁶⁰ Ammattisotilas 2018.

⁶¹ Puolustusvoimat 2014, liite 5.

⁶² Ammattisotilas 2018.

Kuva 8. Juhlapuvun takki m/87 on ulkoisesti samanlainen miehillä ja naisilla. Vasemmalla on esitetty pienoiskunniamerkkien ja oikealla kunniamerkkien sijainnit. (Puolustusvoimat 2014a, 38).

3.2 Pukeutumisen semiotiikka

Semiotiikka yleisesti tarkastelee merkkejä ja viittauksia sekä niiden tulkintoja ja merkityksiä. Tuotesemantiikan näkökulmasta pohditaan tuotteiden erilaisia funktioita. Tuotteiden, kuten vaatteidenkin, muotoilua voidaan tällöin tarkastella eräänlaisena kommunikaationa, jonka viestit muodostuvat tutkittavan esineen luomista merkityksistä. Vaate viestii itsestään, mutta myös laajemmista konteksteista. Yleistä merkitystä tietystä vaatteesta, kuten tutkielmani kohteena olevasta juhlapuvusta, eivät muodosta käyttäjä, valmistaja tai suunnittelija vaan tulkitseva yhteisö. Kulttuurista riippuen tulkinnoissa voi olla eriävyyksiä. Väkevän (1987) mielestä tuotteen kulttuuriset ja yhteiskunnalliset merkitykset muodostuvat sopimuksenvaraisina sosiaalisesti rajatuissa tulkitsijajoukoissa. Sotilaan juhlapuku m/87 merkitsee kantajalleen eri asioita kuin esimerkiksi avecina samassa tilaisuudessa olevalle siviilille. Puku muodostuu käyttäjänsä ymmärtämien viestien yhtälöksi siinä sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä, jossa viestit vastaanotetaan. Jokainen tuote, tai tässä yhteydessä vaate, ilmaisee tekijänsä arvoja sekä tavoitteita sen yhteisön ja yhteiskunnan rakenteista, joissa se on syntynyt. Mukaan lukien kohteen hyväksyntä käyttäjää.⁶³

⁶³ Anttila 2005, 356-357.

Vihman (1994) kehittämän tuotteen analyysin metodin mukaan taustatiedoiksi luokitellaan mitat, käytetyt materiaalit, valmistustapa, myynti ja käyttötarkoitus. Tutkielmani kohdetta eli naissotilaan juhlapukua havainnoidaan koskettelemalla sen pintoja, linjoja ja muotoja. Vaatetta tarkastellaan eri puolilta, eri kuvakulmista, läheltä, kaukaa ja eri aikamääreiden kuluessa. On myös hyvä kiinnittää huomiota puvun olemukseen sen ollessa ihmisen päällä, roikkuessa henkarista tai vain lattialle ojennettuna. Vaatetta tarkastellaan kokonaisuutena niin muodon dynaamisuuden kuin symmetrian kannalta. Semiotiikan näkökulmasta juhlapukua tutkitaan myös ikonina, indeksinä ja symbolina.⁶⁴ Juhlapuvun m/87 ikonisuutta on esimerkiksi edessä olevien pyöreiden nappien leijonakuvio, joka tunnetaan Suomen armeijan yhtenä symbolina. Myös materiaalien samankaltaisuudella voidaan viitata johonkin toiseen materiaaliin, kuten nappien kullankeltaisella värillä vastaavaan jalometalliin. Indeksinen piirre taas on esimerkiksi pitkän hameen vasemmalla sivulla oleva halkio helmassa. Halkio helpottaa liikkumista eli on käyttöä osoittava muoto. Puvun koko olemus on yleisesti tunnettu symbolinen viittaus sotilaallisuuteen ja juhllaiseen tilaisuuteen.

3.3 Puku ja sotilaan identiteetti

Puvulla ja asusteilla pystytään ilmaisemaan hyvin monia erilaisia asioita. Pienilläkin yksityiskohdilla on oma merkityksensä esimerkiksi henkilön oman identiteetin rakentumisessa. Näihin luetellaan kaikki vetoketjut, napit ja rusetit. Myös kantajan asusteet otetaan huomioon kuten huivit, kruunut ja sormukset. Kaikki nämä luovat kokonaisuuden puvulle ja siitä saatuihin mielikuviiin. Esimerkiksi ritariaikaan kuninkaat pukeutuivat hyvin koreasti tuodakseen ilmi rikkautensa. Roach-Higgins ja Eicher (1995) ovat tutkineet paljon henkilön oman identiteetin muodostumista pukujen avulla. He korostavat, että tietynlaisia pukua käytetään tietynlaisessa tilaisuudessa ja sillä voidaan tuoda esille sukupuolta, arvomaailmaa, kulttuuria, uskontoa tai sen hetkisiä trendejä.⁶⁵ Myös eri historian aikakaudet ja muutokset ihmiskunnan rakenteissa näkyvät eri puvuissa kuten

⁶⁴ Anttila 2005, 357-359.

⁶⁵ Roach-Higgins & Eicher 1995, 11.

esimerkiksi se, milloin naisten asema sosiaalisessa yhteiskunnassa lähti parantumaan.

Sotilaille univormu ja armeijan juhlapuku ovat myös työvaatteita. Puolustusvoimilla työskentelevän ammattisotilaan velvollisuuksiin kuuluu käyttää palveluksessaan Puolustusvoimien sotilaspukua, ellei virkatehtävän laadun tai muun syyn vuoksi määrätä toisin. Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 45 §:ssä säädetään velvollisuudesta sotilaspuvun käyttöön. Pukua ei ole mahdollista käyttää kaikissa tilaisuuksissa kuten mielenosoituksissa, vaalimainonnassa ja puoluepoliittisessa toiminnassa. Viimeisimmässä vain jos esiinnyttäen Puolustusvoimien edustajana. Sotilasuransa päättäneellä (eroaminen tai eläkkeelle jääminen) on kuitenkin voimassa olevien sotilaspukukokoonpanojen lisäksi mahdollisuus käyttää niitä asukokonaisuuksia, jotka olivat voimassa hänen työsuhteensa aikana. He voivat edelleen käyttää sotilaspukujaan esimerkiksi kunniavartioilla sankarihautoilla ja ammattisotilaan häissä sekä hautajaisissa.⁶⁶

Puvun käyttäjän oletetaan käyttäytyvän tietyn kaavan mukaisesti ja ympäristö on tähän myös osatekijänä. Sotilaspukua yllään käyttävää henkilöä pidetään rauhallisen arvokkaana ja virkasääntöjä noudattavana. Varsinkin miesten osalta puhutaan herrasmiesmäisestä käytöksestä. Sotilas ottaa tietynlaisen ammattiroolin pukiessaan univormun päällensä. Hän ei voikaan olla niin vapautuneesti esimerkiksi isä lapselleen tai aviomies puolisolleen, vaan hellyydenosoitukset tulisi vähentää minimiin. On mentävä sotilasprotokollan mukaan ja tervehdittävä oikeaoppisesti ylempiarvoistaan ennen kuin voi jatkaa kevyttä keskustelua perheenjäsentensä kanssa. Kuri tuodaan ilmi asentoon menemisellä ja kunnioittamalla ylempiarvoisia upseereita vetämällä käsi hatun lippaan. Puvun avulla voidaan luoda stereotypioita ja olettamuksia ihmisistä, vaikkei heitä tuntisikaan sen paremmin. Mielikuvat voivat olla niin positiivisia kuin negatiivisiakin. Ammattisotilaita voidaan pitää töykeinä ja sotaa ihannoivina henkilöinä, vaikkei todellisuudessa näin olisikaan. Puku antaa ihmisille tietynlaisen roolin, jonka taakse oma minuus voidaan kätkeä. Tätä samaa tekevät myös esimerkiksi sairaanhoitajat. Ammattivaate päällä käyttäydyttään ammattietiikan

⁶⁶ Ammattisotilas 2018.

mukaisesti. Eri asia on kuitenkin pukeutua naamiaisiin, mutta sekin antaa käyttäjälleen vapauden irtaantua omasta minuudesta.

”Representatives of government in the judicial and military realm wear special dress such as robes and uniforms to verify their political identities in public and to declare their right to power as allocated to them by the nation-state or other governmental unit.”⁶⁷

Puku toimii siis merkinä muille ihmisille, että kyseisen puvun kantajalla on valtion takaama oikeus tehdä tiettyjä asioita ja vastaavasti häneltä myös oletetaan tietynlaista tapaa suhtautua asioihin. Jo peruskoulutuskaudella opetellaan kohteliaita käyttäytymismalleja ja hyvätapaisuutta. Valta tuo vastuuta ja sitä on alusta asti opittava käyttämään oikein. On kuitenkin muistettava sotilaan ammatin alkuperäinen tarkoitus eli rauhan takaaminen ja sen puolustaminen. Pahimmassa tapauksessa tämä voi tarkoittaa kuolemaa oman isänmaansa ja muiden ihmisten puolesta.

Sotilaspuvuissa identiteettiä tuodaan esille myös erilaisilla arvomerkeillä. Ne kertovat muille saman ammattikunnan ihmisille oleellista tietoa henkilön statuksesta ja saavutuksista. Ne ovat kuin pieniä koodimerkkejä rinnuksessa, jotka kertovat kyseisen sotilaan urasta: asepalveluksen ansiomerkit, ulkomaan komennukset rauhanturvaajana sekä tämänhetkisen aselajin sekä sotilasarvon. Naissotilaan juhlapuku on vain aavistuksen muokatumpi versio miespuolisen sotilashenkilön puvusta. Takki on lähestulkoon sama, ainoastaan vyötäröä on hiukan kavennettu ja housujen tilalle vaihtoehtona on pitkä suorahko hame. Naiset Puolustusvoimien palveluksessa on ihmiskunnan historiassa varsin lyhyt ajanjakso, johon ei vielä olla perehdytty tai varauduttu kunnolla.

Sotilaan juhlaunivormu m/87 muistuttaa siviilipuolen frakkia ja siihen kuuluu nappeja, rusetti, kalvosinnapit, vyöliivi, frakkipaita ja hihamerkit. Hihamerkit ovat sijainniltaan hyvin tärkeitä kättelytilanteissa sillä katse yleensä ensimmäisenä kiinnittyy ojennettuun käteen, jolloin näkee vastapuolen sotilasarvon. Arvo- ja

⁶⁷ Roach-Higgins & Eicher 1995, 14.

hihamerkkejä opetellaan varusmiespalveluksen alkua ajoilta asti ja sotilashenkilön onkin tärkeää osata ne ulkomuistista. Väärällä arvonimikkeellä puhuttelu on paheksuttava virhe. Puvun yksityiskohdat itsessään ovat hyvin sukupuoleettomia kun taas hame ja housut erottelevat miehet naisista. Kravatti mielletään bisnesmiesten tunnusmerkiksi kun taas kaulaan sidottu huivi koetaan feminiinisemmäksi. Pitäisikö Puolustusvoimien juhlapuvussa korostaa entisestään eri sukupuolia vai yhtenäistää ja linjata kaikkien näyttämään samalta?

4 NAISSOTILAAN JUHLAPUKU M/87

Puolustusvoimissa työskentelevän naispuolisen henkilön tulee käyttää virkapukuohjesäädösten mukaista pukeutumista juhlallisissa sotilastilaisuuksissa (ks. kuva 9). Avecina juhlissa olevat siviilit saavat pukeutua vapaammin esimerkiksi kokopitkään iltapukuun.

Kuva 9. Maavoimien naispuolisen sotilaan juhlapuku m/87 sisä- ja ulkotiloissa. (Puolustusvoimat 2021a).

Yrityksellä nimeltä Image Wear Oy⁶⁸ on tällä hetkellä sopimus Puolustusvoimien kanssa sotilas- ja virkavaatteiden toimittamisesta. Tiedustelin kyseiseltä yritykseltä sähköpostitse juhlapuvun m/87 taustoja ja minuun otti yhteyttä avainasiakaspäällikkö Pauliina Karjalainen. Hänellä ei ollut tarkempia tietoja pukujen alkuperäisestä suunnittelijasta tai kaavoittajasta. Mallit ja kaavat tulevat suoraan asiakkaalta ja ovat hyvinkin perinteikkäitä. Juhlapuvun nimi m/87 kuitenkin paljastaa tuotteen olevan vuodelta 1987.

Karjalainen kertoi, että Image Wearin asiakas määrittelee vaatimukset materiaaleille. Juhlapuku m/87 on kaikille puolustushaaroille musta, mutta siihen kiinnitettävät arvomerkit eroavat toisistaan. Puvussa käytetty kangas on 55% polyesteria ja 45% villaa. Materiaalipaino on 300g/m². Vuorikangas on 100% polyesteria. Takkia ja hametta/housuja ei saa valkaista eikä rumpukuivata. Silityksen lämpötila maksimissaan 150°C. Kemiallinen pesu tetrakloorietaanilla, mutta Karjalaisen mukaan alaosat saa pestä itsekin vesipesussa vaikka vaateen pesuohjemerkinnoissa se kielletään. Juhlapuvun kanssa käytettävä valkoinen frakkipaita on 100% puuvillaa. Kyseisen paidan saa vesipestä 60°C sekä kemiallisesti tetrakloorietaanilla. Paita kestää varovaisen rumpukuivauksen ja silittämisen raudalla maksimissaan 200°C.

Miehillä ja naisilla on lähes identtiset asukokonaisuudet koskien juhlapukua m/87. Ainoat poikkeavuudet ovat jo aiemmin luvussa 3.1 kerrotut takki m/87 ja valkoinen frakkipaita, joista naisilla on omat versionsa. Kyseiset vaatekappaleet on muotoiltu sopimaan paremmin naisvartalolle. Miesten päällystakin sijaan naisilla on käytössä viitta m/96 sekä housujen tilalle mahdollisuus valita myös pitkä hame m/87. Miehillä jalkineet ovat 2,5–3cm korkeat nauhalliset juhlakengät kun taas naisilla pyöreäkärkiset avokkaat, joissa korkeampi korko eli 6,5–7cm. Miehet käyttävät kenkien kanssa mustia sukkia kun taas naisten käytettävä tummia sukkahousuja. Tietyllä tapaa asukokonaisuuksissa elää edelleen vanha stereotypia naisten ja miesten tyyppillisestä vaateuksesta. Näistä kokoonpanoista on lisää liitteessä 1.

⁶⁸ Image Wear Oy 2022.

Asukokonaisuus on yleisilmeeltään juhlava ja tummanpuhuva (ks. kuva 10). Puvussa ei ole kirjailuja, erikoisia ompeleita tai muita koristeellisia yksityiskohtia. Puvun linjat ja leikkaukset ovat varsin yksinkertaiset. Siviilipuolen frakkitakeissa on yleensä kaksi pitkää liehuketta takana, mutta maavoimien sotilaan versiosta ne puuttuvat kokonaan. Takki kapenee vyötäröltä korostaen uumaa. Siinä on myös olkatoppaukset, jotka taas tuovat esille hartialinjaa. Yläosa tulkitaan yleensä maskuliiniseksi kauluspaidan ja rusetin yhdistelmän takia. Naisten on pidettävä hiukset kiinni käyttäessään kyseistä tai mitä tahansa Puolustusvoimien juhla- tai virkapukua.

Kuva 10. Naissotilaan juhlapuku m/87. (Ylisirniö 2022).

Juhlapuvun takin etuosassa on kahdeksan kullattua leijonanappia, jotka on jaettu molemmin puolin kahteen rivistöön (ks. kuva 11). Takin pitää edestä kiinni valkoinen kuminauha (pienessä juhlapuvussa musta), mutta tämän sotilas voi vaihtaa itse hankkimaansa kultaiseen vitjaan. Takin takaosassa on paljon leikkaussaumoja, joiden avulla saadaan aikaan naisvartalolle istuvampi muotokieli. Helma pitenee hiukan keskeltä takaa terävästi. Molemmissa hihoissa on esillä

sotilasarvo arvomerkkiläätin esitettyinä. Kuvassa 11 olevassa puvussa on kantahenkilökuntaan kuuluvan aliupseerin ammattimerkki, joka esittää paalutuksen kaksiteräisen miekan terää, jonka päällä on kruunattu leijonan pää.⁶⁹ Upseereilla ammattimerkin tilalla on hihaleijona, jota käytetään vain takissa m/87.⁷⁰ Valkoinen vyöliivi sijoittuu naisvartalolla kapeimpaan kohtaan eli vyötärölle, jolloin takin reunuksen ylin kulma sijoittuu vyöliivin alaosaan. Miehillä selkä on yleensä pitempi, joten heillä vyöliivi on hiukan alempana, jolloin samainen takin reunuksen ylin kulma sijaitsee vyöliivin yläreunan kohdilla.

Kuva 11. Takin m/87 yksityiskohdat. (Ylisirniö 2022).

Juhlapuvun takissa on näyttävä herrainkaulus kun taas valkoisessa frakkipaidassa on perhoskaulus (ks. kuva 12). Paidan etuosa on tietyltä alueelta paksumpaa ja kovempaa materiaalia, jotta se säilyy ryhdikkäänä. Takana on kaksi muotolaskosta. Paidan pituus on miehiin verrattuna hiukan lyhyempi. Kauluksen ylin nappi on tavallinen kuten myös kolme muuta alhaalta päin laskettuna, mutta rintakehän

⁶⁹ Puolustusvoimat 2021b, liite 8.

⁷⁰ Puolustusvoimat 2021b, liite 9, 29.

kohdalla on kaksi erikoisnappia, jotka eivät ole valmiina kiinni puvussa. Ne sujutetaan samalla tavalla paikoilleen kuin kalvosinnapit. Ne ovat yleensä pienemmät ja pyöreämmät eikä niissä ole napinläpää. Paidan mukana tulevat muoviset kalvosinnapit, jotka sotilas voi omakustanteisesti vaihtaa hienompiin kultaisiin. Musta, himmeästi kiiltävä rusetti/solmuke kuuluu sekä mies- että naispuolisten sotilaiden juhlapuvun asusteisiin. Se on sama myös pienessä juhlapuvussa.

Kuva 12. Takin m/87 yläosa ja frakkipaita. (Ylisirmö 2022).

Ulkotiloissa naiset käyttävät takin sijasta yksinkertaista pitkää nilkkoihin asti ylettyvää mustaa viittaa m/96, jossa on käsille aukot (ks. kuva 13). Viitan tarkoituksena on suojata alla olevaa juhlapukua sateelta ja tuulelta. Viitta ylettyy melkein maahan asti, jotta se suojaisi myös pitkää hametta. Edessä on neljä kullattua leijonanappia sekä iso, suora kaulus. Helma on edestä keskeltä hieman lyhyempi, mikä helpottaa liikkumista ja kävelemistä. Viitta on malliltaan yksinkertainen ja siinä on kaksi leikkaussaumaa edessä ja takana. Hattua käytetään ainoastaan ulkotiloissa valkoisten käsineiden kanssa.

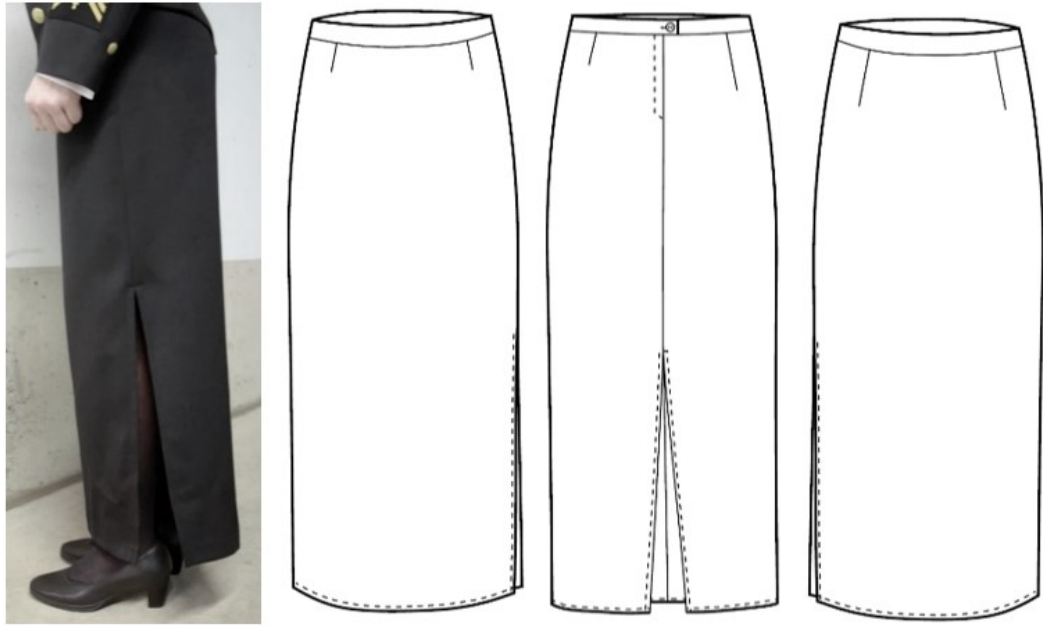
Kuva 13. Naissotilaan viitta m/96. (Ylisirniö 2022).

Hameessa on vasemmalla puolella sivussa musta vetoketju (ks. kuva 14). Hameen yläosan vyötärökaitale sidotaan kiinni pyöreällä, mustalla napilla. Kiinnityksessä ei käytetä hakasia. Hameessa on muotolaskoksia kaksi edessä ja kaksi takana. Takana laskokset ovat hiukan pidemmät. Hameessa ei ole taskuja.

Kuva 14. Hameen m/87 yläosan yksityiskohdat. (Ylisirniö 2022).

Vasemmalla puolella sivussa oleva halkio ulottuu polviin asti ja on teräväkulmainen (ks. kuva 15). Pitkä halkio helpottaa liikkumista. Muutoin hame on tasapaksu ilman erillisiä leikkaussaumoja.

Kuva 15. Pitkä hame m/87. (Ylisirniö 2022).

Lyhyempi alushame on kiiltävää vuorikangasta, jonka reunat on viimeistely pyöreästi saumurilla kun taas päälikankaan reuna on ommeltu kulmikkaasti taittaen. Halkion kohdalla muoto on päälikankaan halkiosta poiketen ylhäältä pyöreä ja leveämpi (ks. kuva 16). Alushame on varsin yksinkertainen eikä ole ommeltu mitenkään kiinni ulommaiseen hameeseen, esimerkiksi estäen sen nousemisen tai pyörimisen sivuttaissuunnassa. Istuesssa halkio antaa liikkumavaraa jaloille.

Kuva 16. Alushameen m/87 helman ja halkion yksityiskohdat. (Ylisirniö 2022).

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusmetodeilla ja -menetelmillä kuvataan tapoja, joilla aineisto on hankittu, luokiteltu ja analysoitu. Semiotiikka nousee esille yhtenä suurena osana suhteellisen ikonisen kohteen tutkimusta. Merkkejä, symboleja ja metaforia niiden takana on paljon, ja monilla niistä on pitkät historialliset juurensa. Univormu kokonaisuudessaan käsittää monia asioita, mutta silti se monessa maassa on hyvin samannäköinen ja tietyt elementit toistuvat, esimerkiksi herrainkaulus. Tutkielmani ei kuitenkaan keskity puvun semioottisiin osuuksiin vaan on maanläheisempi käyttäjätutkimus, joten metodit on valittu tältä pohjalta.

5.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa isoa joukkoa erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä ja -tapoja. Se on usein pohdiskelevaa ja sisältää tutkijan omia ajatuksia tieteellisten faktojen lisäksi. Tämä tutkimusote pohjautuu pitkälti fenomenologis-hermeneuttiseen tieteenfilosofian osa-alueeseen, jota käsittelem tarkemmin luvussa 5.2.⁷¹ Tämän tyyppisessä tutkimuksessa käytetään paljon lähdekirjallisuutta ja erilaisia aineistoja, kuten tekstiä ja havaintoja. Tarkoituksena on selvittää ilmiön merkitystä tai tarkoitusta sekä saada tilanteesta kokonaisvaltainen ja syvempi käsitys. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei käytetä laskelmia, otantoja tai tilastoja. Tutkimukset ovat hypoteesittomia eli asioille ei luoda ennako-oletuksia. Tutkimuksen yhtenä päätarkoituksena onkin auttaa luomaan mahdollisia hypoteeseja myöhemmälle määrälliselle eli kvantitatiiviselle tutkimukselle.

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty sosiaalisessa mediassa jaettavan sähköisen kyselylomakkeen avulla. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruun menetelminä haastattelu on tunnetuin, mutta tämänhetkisen koko maailmaa koskevan COVID-19-pandemian takia en voinut tehdä yksilohaastatteluja. Havainnointi on myös yksi keino kerätä laadullista aineistoa eli tällöin tutkimuksen kohteen toimintaa seurataan oikeassa ympäristössä. Ulkopuolisena henkilönä minulla ei ole pääsyä

⁷¹ Metsämuuronen 2000, 14.

Puolustusvoimien tilaisuuksiin ilman kutsua. Omassa tutkielmassani havainnointia olen hyödyntänyt jo ennen tutkimusprosessin alkua nähdessäni juhlapuvun erilaisissa tilaisuuksissa käyttäjiensä yllä. Tapahtumia voi myös seurata ulkopuolelta puuttumatta niihin. Erään tuntemani naispuolisen sotilaan ansiosta olen myös saanut hankittua kuvamateriaalia kyseisen juhlapuvun kokoonpanosta ja päässyt tutkimaan tutkittavaa kohdetta lähemmin.

5.2 Metodiset valinnat

Tässä tutkimuksessa käytän hermeneuttista lähestymistapaa ja yhdistän siihen etno- ja fenomenografista otetta. Tutkimukseni perustuu yleisiin tulkintoihin univormuista sekä käyttäjiltäni saamasta tiedosta pukuun haluttujen muutosten suhteen. Juhlapukua tulee myös tarkastella niin sanotusti itsenäisenä teoksena. Etno- ja fenomenografisesta näkökulmasta taas syntyy halu tutkia tiettyä kohdetta tai ilmiötä osittain myös omien kokemusten johdattamana.

Hermeneutiikka tunnetaan filosofian oppina tulkinnoista ja tulkitsemisesta. Se käsittelee tekstiä, tai kuten tässä tutkielmassa vaatetta, ensisijaisesti eräänlaisena viestinä ja vastaanottajana sen tulkitsejiaan nähden. Tästä syntyy vuoropuhelua. Tällaisen metodin osalta tutkija suhteuttaa saamaansa aineistoon omat ehdotuksensa merkityksistä ja korjaa niitä tarvittaessa, mikäli tutkittavan kohteen tulkinta ja ymmärretyksi tuleminen sen vaativat. Kyseinen metodi on tulkitseva ja ymmärtävä, ja jokaisella tutkijalla on aina esitietonsa ja ensimmäinen mielipiteensä tutkittavasta kohteestaan. Tämä voi muuttua ja syventyä hyvinkin paljon tutkimuksen edetessä. Hermeneutiikan avulla pyritään saattaa näkyville ja selvittää kohteen tai vallitsevan tilanteen luonne ja sen rakentuminen.⁷² Metodia kuvaa hyvin tulkinta palapelin kokoamisesta, jossa pienet osat muodostavat lopulta kokonaisuuden. Työn edetessä huomataan tiettyjen palojen sopivan muodoltaan tai väriltään paremmin yhteen kuin toisten.⁷³

⁷² Malpas 2003.

⁷³ Anttila 2005, 305.

Tähän metodiin liittyy vahvasti hermeneuttinen kehä tai spiraali, joka kuvaa, miten jokaista yksityiskohtaa tulee tarkastella yhtenä kokonaisuuden osana ja miten ne vaikuttavat osaltaan tähän kokonaisuuteen. Sotilaan juhlapuvun jokainen yksityiskohta muodostaa kokonaisuuden ja niillä on oma vaikutuksensa tulkittavaan yhtenäiseen asuun, kuten esimerkiksi arvomerkit vaikuttavat hatun koreuteen ja toisin päin. Kokonaisuus on enemmänkin kuin osiensa summa, ja tämä erottaa metodin määrällisistä eli kvantitatiivisista menetelmistä. Tulkittavassa kohteessa, esimerkiksi vaatekappaleessa, on monia tulkittamisen arvoisia asioita kuten kulttuuriset tekijät, historialliset merkitykset sekä luovat ilmaisut.⁷⁴ Tulkintojen avulla esimerkiksi taiteessa teokset saavat syvemmät merkityksensä ja syynsä olemassaolonsa. Varton (2005) mukaan hermeneuttisella lähestymistavalla tähdätään tulkintaan, jossa ei alun perinkään pyritä täydelliseen ymmärrykseen tutkittavasta kohteesta. Toisen täysin virheetön ymmärtäminen on yksinkertaisesti mahdotonta.⁷⁵ Hermeneuttisella otteella pyrin ymmärtämään tutkittavaa kohdettani ja lisäämään tietouttani ensitulkinnoistani eli pääsen niin sanotusti astetta syvemmälle. Tulkitut osat eivät itsessään nivoudu yhteen, vaan minun on luotava niistä uusi kokonaisuus. Myös aiemmin luvussa 1.1 mainitsemani empatia on eräs hermeneutiikan elementti.

Sanana etnografia tarkoittaa ihmisistä kirjoittamista ja se on antropologisen tutkimuksen tärkein menetelmä. Sen ominaisuuksia ovat voimakas halu tutkia perusteellisesti tietyn sosiaalisen ilmiön luonnetta enemmän kuin muodostaa hypoteeseja. Etnografiaa kuvaillaan myös yhteistoiminnallisuutta soveltavaksi tutkimusmenetelmäksi, koska siinä haetaan kohteesta vertailuun soveltuvaa tietoa. Myös tutkijan halu ymmärtää tutkittavaa kokonaisuutta tukee tätä luonnehdintaa.⁷⁶ Tutkittavana kohteena on yleensä pieni määrä tapauksia, ehkä jopa vain yksi. Ajatuksena on olla läheisessä kanssakäymisessä tutkittavana olevan kohteen kanssa ja havainnoida tutkimustilanteita. Oman tutkielmani lähtökohtana on ollut omassa lähipiirissäni tapahtuva toiminta eli Puolustusvoimissa työskentelevän läheiseni työnkuva sekä hänen eri edustustehtävänsä ja -tilaisuutensa, joissa olen päässyt tarkastelemaan juhlapukua m/87 omassa ympäristössään. Tällaisia tilaisuuksia on

⁷⁴ Anttila 2005, 306.

⁷⁵ Varto 2005, 91.

⁷⁶ Anttila 2005, 344.

kuitenkin harvassa, joten pukua koskevan sähköisen kyselylomakkeen avulla dataa saataisiin paljon nopeammalla syklillä. Tarkoituksena on käyttäjiltä saadun kyselyn keinoin ymmärtää ja analyttisesti kuvata tutkittavaa yhteisöä ja ihmisryhmää. Tutkijan on siis mentävä kentälle tutkittavana olevan ihmisen kulttuuriin nähdäkseen miten ja miksi kyseinen ihminen toimii tietyllä tavalla.⁷⁷ Tutkimustani ajatellen olen päässyt sivustaseuraajana ymmärtämään ammattisotilaan elämää ja heidän juhlapukuetikettiinsä liittyviä asioita. Siviilihenkilönä minulla ei ole mahdollisuutta päästä näkemään naissotilaan m/87 juhlapukua oikeassa ympäristössään muuten kuin avecina. Olen ollut seuralaisena Reserviupseerikoulun kurssijuhlissa, muutamissa Maanpuolustuskorkeakoulun tilaisuuksissa sekä Kainuun prikaatin ja Jääkäriprikaatin vuosijuhlissa. Aromaa ja Tiili (2014) ovat kirjoittaneet empatiasta ja ruumiillisesta tiedosta etnografisessa tutkimuksessa. He tarkastelevat antropologien (Pink, Mauss, Ingold, Samudra ja Parviainen) eri näkökulmia etnografiasta, jotka tuon esille oman tutkimuksen kohteeseeni liittyen.

Antropologi Sarah Pinkin (2009) mukaan osallistuvan havainnoinnin ei tule olla vain objektiivista kohteen seuraamista ja dokumentointia, vaan pyrkimyksenä on ymmärtää tutkimuksen kohdetta moniaistisesti, jolloin esimerkiksi tutkijan kokemuseräiset tiedot auttavat paremmin ymmärtämään kohdetta ja tämän kokemuksia ja tietoa erilaisia asioita kohtaan.⁷⁸ Lähipiirini ammatin takia kuulen ja näen paljon asioita, joita moni muu siviili ei pysty samaistumaan. Vaikken itse ole käynyt asepalvelusta niin pystyn pohjatietojeni ansiosta jollain tapaa paremmin asettumaan empaattiseen asemaan ja kuvittelemaan maailmaa naissotilaan näkökulmasta.

Antropologi Marcel Mauss (1973) pohti omassa artikkelissaan sitä, kuinka kulttuurinen tietous on havaittavissa erilaisissa ruumiintekniikoissa. Armeijaan liittyy paljon vahvoja ruumiinkielen eleitä ja merkkejä, kuten asentoon meno ja käden vetäminen lippaan. Myöhemmin toinen antropologi Tim Ingold (2000) esitti kulttuurisen tietouden näkyvän ennemminkin kokemuksina erilaisissa ruumiillisissa taidoissa, niin kutsuttuna hiljaisena tietona. Tämä tulee esille arkisissa tavoissamme liikkua ja sanattomissa viesteissämme, jotka tulkitaan ja

⁷⁷ Metsämuuronen 2000, 19.

⁷⁸ Aromaa & Tiili 2014, 259.

ymmärretään osittain saamamme ruumiillisen tiedon pohjalta. Ollessani *avecina* ensimmäisissä sotilaallisissa iltajuhlissa, tunsin itseni ulkopuoliseksi ja kömpelöksi enkä tiennyt missä seistä, minne mennä tai miten olla. Vuosien myötä kokemukseni tämänkaltaisista juhlista ovat kasvaneet ja toiminnat muuttuneet rutiineiksi. Antropologi Jaida Kim Samudran (2008) mukaan etnografia mielletäänkin tiheänä osallistumisena, jolla tarkoitetaan kulttuurisen tiedon saavuttamista jaettujen kokemusten ja tutkijan oman kehon kautta. Hänen teoriansa mukaan tuo tietous tallentuu ensin tutkijan vartaloon ja sanalliset muotonsa se saa vasta myöhemmin jälkikäteen. Ingold (2000) on myös painottanut tutkijan ja tutkittavan kohteen välisiä jaettuja kokemuksia sillä ne muodostavat verbaaliselle kommunikoinnille pohjan. Yhteinen kokemus syntyy kun olemme läsnä samassa tilassa ja osallistumme samoihin toimintoihin. Filosofi Jaana Parviaisen (2002) näkemyksen mukaan ruumiillinen tietous ei ole pelkästään vaiston varassa toimimista, vaan sitä tulee tarkastella osana kehomme kykyä kommunikoida älykkäästi ympäristönsä kanssa.⁷⁹ Juhlatilaisuudessa seuraamalla muiden esimerkkejä opin tietynlaiset käyttäytymistavat ja elekielen: seison ryhdikkäästi, käyttäydyn hillitymmin, kättelen esiteltäessä, aloitan aterioinnin uloimmasta ruokailuvälineestä lähtien ja hiljennyn kun kuulen lasin kilistelyä puheen merkiksi.

Pinnalle nousi myös toinen laadullisen tutkimuksen käsite eli fenomenografia, joka sanana tarkoittaa ilmiön kuvaamista tai ilmiöstä kirjoittamista. Se tutkii erityisesti ihmisten käsityksiä asioista.⁸⁰ Tekemässäni käyttäjäkyselyssä selvitetään mieltymyksiä ja käsityksiä naissotilaan juhlapuvusta. Ihmisten käsitykset samastakin asiasta voivat olla hyvin erilaisia riippuen esimerkiksi iästä, koulutustaustasta, kokemuksista ja sukupuolesta. Perinteisesti fenomenografia nähdään sekä aineiston analyysimenetelmänä että tutkimusotteena, mutta se voidaan nähdä myös tutkimusprosessia ohjaavana suuntauksena.⁸¹ Tämän suuntauksen mukaisesti tulee pohtia juhlapuvun merkitystä eri ikäisille naissotilaille ja miten historia, perinteet ja nyky-yhteiskunta näkyvät asukokonaisuudessa.

⁷⁹ Aromaa & Tiili 2014, 263-265.

⁸⁰ Ahonen 1994, 114.

⁸¹ Oksanen-Lyytikäinen 2015, 12.

lääkkäämmillä sotilailta maailma on ollut varsin erilainen kuin vasta sotilasuransa aloittaneilla. Nuorempi sukupolvi voi haluta aavistuksen trendikkäämmän edustuspuvun ja ovat yleisesti avoimempia uudistuksille. Puvun olisi kuitenkin hyvä käydä eri ikäisille henkilöille sillä näin säästetään myös valmistuskustannuksissa. Muoti ja trendit muuttuvat koko ajan, mutta tämän tyyppisen juhlapuvun tulee olla klassikko ja aikaan sitoutumaton. Hameen muoto ja pituus ovat ensisijainen muutoksen kohde. Pitäisikö puvun olla eri värinen vai estävätkö vahvat sotilasperinteet värin vaihdon? Mitä yksityiskohtia naiset kaipaavat pukuihinsa? Kuinka paljon se saisi erota miehen juhlapuvusta? Pitäisikö avecin asu ottaa huomioon? Voisiko rusetin tilalla olla jotain muuta?

Fenomenologiassa keskeistä on ajattelu ja havainnointi. Se on filosofinen suuntaus, jonka taustalla ovat saksalaisen filosofi Edmund Husserlin (1859–1938) ja hänen lukuisten oppilaidensa ajatukset. Husserlille kyseinen menetelmä oli vain työkalu muiden joukossa. Hänestä tärkeää on, ettei tutkimukselle aseteta teoreettisia hypoteeseja vaan ilmiötä tulee tarkastella sellaisena kuin se on havaittavissa.⁸² Routilan (1986) mukaan taas fenomenologinen menetelmä muistuttaa empiiristä tutkimusta: molemmissa pyritään objektiivisuuteen ja välittömään havainnointiin. Ero on siinä, että empirismi korostaa faktoina pidettäviä tosiasioita kun taas fenomenologia asiantilojen olemusta. Hän myös katsoo tieteellisen ymmärtämisen merkitsevän tutkittavan ilmiön saattamista lain ja säännönmukaisuuden piiriin. Tämä on mahdollista saavuttaa tarkastelemalla kohdetta tarkasti ja päättelemällä, esimerkiksi havainnoimalla historian tyyliuuntia olennaisten piirteiden avulla.⁸³

Fenomenologian keskeinen käsite on aistikokemus, joka syntyy edessä olevan hahmon havainnosta tai sen muistamisesta. Kokemuksen ja havainnon korostaminen tuo mukaansa fyysisen ihmisen aistivan kehon. Näin ollen keho ja maailma ovat kokemuksen yksiä osia.⁸⁴ Fenomenologisen tutkimusfilosofian mukaan tärkeää on myös selvittää tutkijan suhde tutkittavana olevaan ilmiöön tai kohteeseen. Anttilan (2005) mukaan avainsanana on tutkijan omat kokemukset eli niiden tulee avautua tutkijalle elettyinä todellisuutena, ei pelkästään passiivisina

⁸² Melle von 1988, 51-52.

⁸³ Routila 1986, 22-24, 27.

⁸⁴ Satulehto 1992, 64-68.

mielikuvina. Tutkija menee suoraan asiaan eikä edellytä etukäteen luotuja teorioita.⁸⁵ Yhtenä tärkeimpänä toimintatapana fenomenologisessa menetelmässä on ihmettely ja kyseleminen, jota varsinkin juhlapuvun m/87 kohdehenkilöille tuodaan esille sähköisen käyttäjäkyselyn kautta.⁸⁶

Tutkimuksen kohteena on Suomen maavoimien naispuolisen ammattisotilaan virallisissa tilaisuuksissa käytettävä juhlapuku ja ne tehdään tilauksesta Image Wearilla, joka valmistaa myös siviilipuolen työvaatteita. Henkilökohtaisesti en voi kyseistä pukua käyttää sillä en ole koulutukseltani sotilas enkä ole suorittanut vapaaehtoista varusmiespalvelusta. Fenomenologian näkökulmasta olen kuitenkin päässyt käsittelemään ja huoltamaan kyseistä juhlapukua läheiseni sotilasuran takia. Myös alun alkaen eräältä naissotilaalta kuultu toive uudistaa heidän pukuaan sinetöi pro graduni aiheen jo ennen kuin aloitin opinnot Lapin yliopistossa vaatetussuunnittelun koulutusohjelmassa.

Ilmiön jonkin asteisesta tuntemisesta on sekä hyötynsä että haittansa. Hyöty on oletettavasti kuitenkin suurempi sillä ennestään tuttua ilmiötä koskeva aineisto on helpompi tavoittaa kuin tuntematonta. Tutkittavana olevan kohteen läheisyys omaan itseen myös motivoi jatkamaan. Haittana voisi kertoa mahdolliset ennakkokäsitykset, jotka eivät saa vaikuttaa objektiivisuuteen kohdetta tutkittaessa. On pyrittävä ymmärtämään juhlapuvun käyttäjiä kuitenkin ylitulkitsematta asioita liikaa. Hermeneutiikan keskeinen käsite on esiymmärrys, jonka tulee aina olla kaiken uuden ymmärtämisen taustalla. Tällöin ajatellaan, että kukaan ei pysty olemaan lähtökohtaisesti puolueeton ja neutraali vaan jokainen lähestyy tekstiä aina jostain, siihen mennessä omaksumastaan ajattelutavasta lähtien. Esiymmärrys kuitenkin muuttuu ja korjautuu tulkinnan ja ymmärtämisen edetessä. Täydellisestä muutoksesta ei ole kyse, sillä esiymmärrys säilyttää kosketuksen aikaisempaan ja toimii siten kehämäisesti.⁸⁷

⁸⁵ Anttila 2005, 329.

⁸⁶ Anttila 2005, 322.

⁸⁷ Gadamer 2005, 29-39.

Väitöskirjassaan Uotila (1995) osaltaan kertoo fenomenologian etsivän pukeutumisen sisäistä kieltä.⁸⁸ Univormua voidaan ajatella välineenä tiettyjä mielikuvia luotaessa kanssaihmisille. Myös käyttäjä itse saa aistiensa kautta hyvin paljon tietoa päällensä olevien vaatteiden materiaalien tunnusta, lämmöneristävyydestä sekä koosta, mutta vasta oman kasvatuksensa ja kokemuksensa kautta hän oppii ymmärtämään eri vaatteiden statuksen ja olemuksen. Sosiaalisia verkostoja ajatellen tämä tietous on elinarvoisen tärkeää, jotta ihminen osaa toimia yhteisönsä jäsenenä.

6 AINEISTON KERUU

Käyttäjiltä kerättiin dataa anonymisti sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella, jota jaettiin sosiaalisessa mediassa (Facebook, Instagram) ja sähköpostitse lähi- ja sotilaspiirien kesken henkilöltä toiselle. Minulle kerrottiin yksityisviestein ja kasvokkain ystävien ja sukulaisten toimesta, kuinka he ovat jakaneet linkkiä eteenpäin lumipallomenetelmää käyttäen.

Kysely jakaantui neljään pääkategoriaan: nykyiseen juhlapukuun, puvun merkityksiin, uuden puvun kehitysideoihin sekä vastaajan taustatietoihin. Kysymyksiä oli kaiken kaikkiaan 20, joista seitsemän oli monivalintakysymyksiä ja loput avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat kirjoittaa vastauksensa. Erityyppiset kysymysrakenteet toivat vaihtelevuutta ja mielekkyyttä kyselyyn vastaamiselle. Ja esimerkiksi helman pituudesta oli helpompi saada dataa kun vaihtoehdot olivat valmiiksi esitettyinä. Haastavampiin kysymyksiin taas oli tärkeää saada käyttäjien omat mielipiteet sanallisesti.

Ensimmäinen osuus sisälsi kahdeksan kysymystä nykyisestä juhlapuvusta m/87. Halusin kartoittaa käyttötilanteita ja -kertoja sekä selvittää henkilökohtaisen tai Puolustusvoimien saneleman valinnan housujen ja pitkän hameen välillä. Tärkeää oli saada yleinen käsitys nykyisen juhlapuvun tämänhetkisestä tilanteesta. Pääelementtinä oli käyttömukavuuden selvittäminen olotilojen ja materiaalien osalta. Suunnittelussa puvun funktionaalisuutta tulee tarkastella myös eri

⁸⁸ Uotila 1995, 46

liikeratojen kautta. Kyselyssä esitetyt liikeradat ovat pääsääntöisesti juhlissa toteutuvia, mutta myös hiukan erikoisempia kuten hyppiminen. Hyppiessä puku liikkuu eri tavalla päällä kuin staattisessa liikkeessä ja esille nousevat myös puvun hengittävyteen liittyvät asiat. Osuudessa kaksi oli kolme kysymystä puvun ilmaisevuudesta. Tärkeää oli tiedustella käyttäjien omia merkityksiä ja puvun tuomaa symboliikkaa. Yhtenä pääajatuksena oli myös tarkastella miesten ja naisten juhlapukujen samankaltaisuutta tasa-arvon näkökulmasta. Tätä oli oleellista kysyä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen lyhyen historian kannalta. Tässä osuudessa oli pelkästään avoimia kysymyksiä, koska kysymykset olivat suhteellisen laajoja, jolloin monivalintakysymykset eivät olisi olleet toimivia. Kolmannessa osuudessa oli viisi kysymystä, joiden avulla halusin saada kehittämisideoita ja -ehdotuksia puvun uudistamista varten esteettisyyden näkökulmasta. Monivalintana oli ainoastaan hameen pituutta koskeva kysymys. Viimeinen eli neljäs osuus liittyi vastaajien taustatietoihin, jotka oli helppoa esittää monivalintoina.

Tuntemani naissotilas toimi kyselyn testaajana ja hänen avullaan mitattiin käytettyä vastausaikaa sekä sain suoraan positiivisen palautteen toimivuudesta ja sisällöstä. Kysely julkaistiin ensimmäisen kerran 8.2.2022. Jaoin kyselylomakkeen tiedoksi myös Puolustusvoimille ja sieltä sain vastauksen insinöörimajurilta koskien mahdollista tutkintaluvan hakemista, sillä aiheeni käsittelee heidän työntekijöitään. Lupahakemuksen ja koko tutkielmani etenemismahdollisuuksien selvittämisessä meni muutama päivä. Tuoksi ajaksi suljin kyselyn. Sain lopulta 11.2.2022 takaisin vastauksen, ettei asiani ole Puolustusvoimien tutkimuslupahallinnon piirissä. Insinöörimajuri ohjeisti myös tässä vaiheessa muokkaamaan taustatietojen osalta sotilasarvoa ja joukko-osastoa koskevia kysymyksiä. Niiden avulla voitaisiin henkilö profiloida liian helposti. Ongelmaksi kuitenkin muodostui se, että Webropol ei antanut poistaa kysymyksiä, koska kysely oli jo kertaalleen julkaistu. Ne olivat ainoastaan muokattavissa. Lopulta päädyin korvaamaan sotilasalaan liittyvät kysymykset tärkeämpiin, vaateen suunnittelun kannalta olennaisempiin kysymyksiin: pituuteen ja vartalotyyppiin. Tärkeää oli valita sopivan kokoinen ikä- ja pituushaitari. Vartalotyyppien osalta yleisesti tiedossa on viisi eri vartalon muotoa (A, X, H, O ja Y), joten hyödynsin niitä (ks. taulukko 1). Aineiston keruun suurin ongelma liittyi siis taustatietojen liian spesifeihin kysymyksiin. Naispuolisia

sotilaita on Suomessa kuitenkin sen verran vähän, että kertomalla sotilasarvon, aselajin ja paikkakunnan henkilö pystytään tunnistamaan.

Taulukko 1. Viisi erilaista vartalotyyppiä. (Ylisirniö 2022).

	A eli ns. päärynäkartalo. Hartiat ovat selkeästi kapeammat kuin lantio. Sivustapäin tarkasteltuna vatsa ja takamus ovat litteät. Levein kohta on reiden yläosassa, jolloin vartalon painopiste laskeutuu alas. Lyhyehköt jalat.
	X eli ns. tiimalasivartalo. Naisellinen ja muodokas sekä sopusuhtainen vartalo, jossa hartiat ja lantio ovat lähes samassa linjassa. Sivustapäin katsottuna vyötärö erottuu selvästi kapeana. Lantio lähtee kaartumaan ylälantiolta lähtien. Lyhyehköt jalat.
	H eli ns. suora vartalo. Edestäpäin katsottuna hartiat ja lantio samassa linjassa. Vyötäröä ja takamusta ei juurikaan ole, vaan vartalo kulkee edestä ja sivulta hyvin tasaisesti. Jalat näyttävät pitkiltä ja hoikilta.
	O eli ns. omenavartalo. Rintava ja vatsakas, kauttaaltaan hyvin pyöreä vartalon malli. Vyötärö ei erotu selvästi. Keskivartalo ja lantio hyvin leveät. Korostunut pallea. Hoikat jalat.
	Y eli ns. harteikas vartalo. Hartiat leveät ja kulmikkaat, suora vyötärö ja kapea lantio. Ongelmakohtana hartia- ja lantiolinjan epätasapaino. Pitkät ja hoikat jalat. Painopiste ylhäällä vartalossa.

Uusi versio kyselylomakkeesta julkaistiin 11.2.2022 ja vastausaikaa oli 28.2.2022 asti. Kävin muutaman päivän välein tarkistamassa kyselyni vastaajamäärän saldon. Julkaisupäivän jälkeen vastauksia tuli aktiivisesti melkein päivittäin. Ajan käydessä vähiin ja vastausten hiipuessa mainostin kyselyä vielä toisen kerran sosiaalisessa mediassa 21.2.2022, mikä tuotti hiukan lisää vastauksia. Kokonaisuudessaan sain vastauksia 23 henkilöltä.

Tässä tutkimuksessa käytetyssä lumipallomenetelmässä tutkittavat nimeävät toisia henkilöitä, joiden arvellaan kuuluvan tutkittavaan kohderyhmään kuten esimerkiksi sukupuolena nainen ja työskentely maavoimissa. Riskinä lumipallomenetelmän käytössä on se, että haastateltavat suosittavat toisten samanmielisten ottamista mukaan. Tällöin tutkimuksen tulos on yksinäinen. Tämä kuitenkin sopii hyvin hermeneuttiseen tutkimukseen, jossa tulkitaan lähteistä saatuja käsityksiä sekä käyttäjiltä saatuja mielipiteitä. Naissotilaat ovat toistaiseksi hyvin pieni ryhmä. Yleensä osallistujille kerrotaan menetelmän käytöstä ja toimintaperiaatteesta, mutta tapauksessani sana tutkimuksestani siirtyi omalla painollaan henkilöltä toiselle sosiaalisten ihmissuhteiden voimin. Lisäksi pikkusiskoni ja pari ystävääni jakoivat julkisesti kyselyn linkin omilla sosiaalisen median kanavillaan. Muutoin kysely siirtyi yksityisviestien välityksellä.

6.1 Aineiston käsittely

Tein saamani vastaukset anonyymeiksi eli vastaajia ei pystynyt mitenkään tunnistamaan. Suurin osa kysymyksistä olivat pakollisia tutkimukseni kannalta ja ne oli merkitty tähdellä (*). Tästä kerrottiin jokaisen osuuden alussa. Nimiä tai paikkakuntia ei kysytty. Ainoat henkilökohtaisemmat kysymykset koskivat vastaajan ikää, pituutta ja vartalotyyppiä. Webropolista pystyi ottamaan karkean raportin kyselyn tuloksista, mutta koin itselleni paremmaksi litteroida ja kirjata ne ylös erilliseen Excel-tiedostoon, josta niiden lukeminen olisi helpompaa visuaalisesti. Vastaajat pystyi erottamaan toisistaan ainoastaan kyselyn aloitus- ja lopetusaikojen perusteella. Kun yhden profiilin avasi, niin näki kerralla, mitä hän oli jokaiseen kohtaan vastannut.

Nimesin vastaajat vastausjärjestyksessä tutkimuksen teemaan sopivasti 23 ensimmäisen NATO-aakkosen mukaan (ks. taulukko 2). Näitä radioaakkosia on käytetty Suomen Puolustusvoimissa vuodesta 2005 lähtien. Aakkosia on yhteensä 26, jonka lisäksi kolme kansallisessa toiminnassa käytettävää (Å, Ä ja Ö).^{89 90}

Taulukko 2. Natoaakkoset. Tässä tutkimuksessa käytetyt 23 natoaakkosta. (Ylisirniö 2022).

Kirjain	Aakkosnimi	Ääntäminen
A	Alfa	[alfa]
B	Bravo	[braavo]
C	Charlie	[tshaali]
D	Delta	[delta]
E	Echo	[eko]
F	Foxtrot	[fokstrot]
G	Golf	[golf]
H	Hotel	[hotel]
I	India	[india]
J	Juliet	[tsuliet]
K	Kilo	[kilo]
L	Lima	[lima]
M	Mike	[maik]
N	November	[november]
O	Oscar	[oska(r)]
P	Papa	[papa]
Q	Quebec	[kebek]
R	Romeo	[roomio]
S	Sierra	[sierra]
T	Tango	[tango]
U	Uniform	[juniform]
V	Victor	[vikto(r)]
W	Whiskey	[wiski]

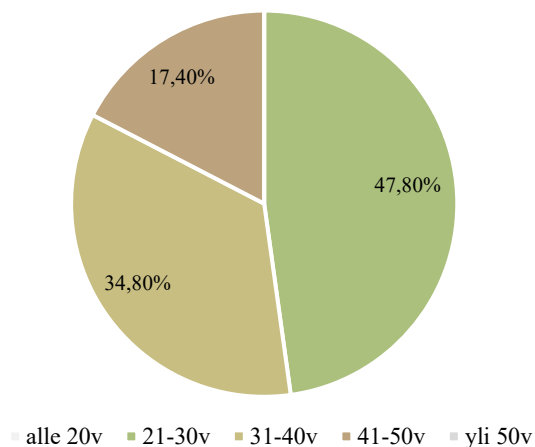
⁸⁹ Maavoimien esikunta 2013, 211.

⁹⁰ Pääesikunta 2017, 214.

Vastaajat on personoitu, mutta eivät silti ole tunnistettavissa oikeisiin henkilöihin. Nimettyinä vastaajina heidän vastauksiaan kyselyn eri kohtiin on helpompi analysoida sillä monesti esimerkiksi ikä ja pituus vaikuttavat vastauksiin (nuori vs. vanha, pitkä vs. lyhyt) ja ovat näin ollen kytköksissä toisiinsa. Osa vastauksista on naissotilaiden omin sanoin kirjoittamia eli lainaukset ovat suoria kopioita.

6.2 Kyselyn tulokset

Käsittelen tässä luvussa kyselystä saadut tulokset johdonmukaisesti samassa järjestyksessä kuin ne ovat esitetty kyselylomakkeessa. Kyselyyn vastasi 23 naista (N=23). Tietenkään täysin varmoja henkilöiden naissukupuolesta ei voida olla sähköisissä kyselyissä, mutta oletamus on tämä. Naispuoliset vastaajat olivat enimmäkseen 21–30-vuotiaita (47,80%). Toiseksi eniten oli 31–40-vuotiaita (34,80%) ja kolmanneksi 41–50-vuotiaita (17,40%). Kukaan vastaajista ei ollut alle 20-vuotias tai yli 50-vuotias (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Vastaajien ikäryhmien jakauma. (Ylisirniö 2022).

Kyselylomakkeen alkuosan kysymykset käsittelivät tämänhetkistä käytössä olevaa naisten juhlapukua m/87. Ensimmäisellä kysymyksellä **1. Missä eri tilanteissa käytät m/87 juhlapukua?** haluttiin saada selvyyttä tilanteista, joissa naissotilaat käyttävät kyseistä pukua. Vastauksissa nousivat esille tietyt Puolustusvoimien tilaisuudet: sotilashäät, kotiuttamisjuhlat, erinäiset iltatilaisuudet, itsenäisyyspäivän juhlallisuudet ja kadettikurssien valmistujaiset sekä erilaiset vuosijuhlat. Muutama vastaajista kertoi, etteivät ole käyttäneet pukua juuri ollenkaan: Charlie ei ole

kertaakaan pukeut juhlapukua päälleen koko 7,5 vuotisen uransa aikana ja Oscar ei ole käyttänyt pukua 2,5 vuoteen valmistumisensa jälkeen. Seuraavassa kysymyksessä **2. Kuinka usein käytät kyseistä juhlapukua?** vastaajista suurin osa kertoi käyttävänsä pukua ”harvemmin”. Vastausten pohjalta tulkittuna käyttökertoja tulee suhteellisen vähän, ehkä pari kertaa vuodessa tai ei ollenkaan. Siltikin niinä kertoina kun pukua käytetään niin sen haluttaisiin olevan jotain muuta kuin se nyt on.

Kysymykseen **3. Mikä määrittelee sen, että käytätkö kyseisen asukokonaisuuden housuja vai hametta? Kumpaa itse mieluummin käytät ja miksi?** pääsääntöiseksi vastaukseksi tuli, että tilaisuuden luonne määrittelee käytettävän asukokonaisuuden. Tässä kohtaa oli eriäviä mielipiteitä housujen ja hameen käytöstä henkilökohtaisista mieltymyksistä johtuen. Tuotiin esille se, että naisen oletetaan sukupuolensa puolesta käyttävän hametta, ja esimerkiksi vastaajat Bravo, Delta, India, Mike, Oscar ja Romeo haluavatkin juuri alaosan avulla tuoda esille naisellisuuttaan. Hame koettiin myös juhlavampana yhdistettynä frakkimaiseen takkiin ja verrattiin myös naisvieraiden iltapukujen pitkiin helmoiin. Housut koettiin mukavammiksi päällä, mutta niiden maskuliininen malli ei istu naisvartalolle lantiolta. Vastauksista oli myös tulkittavissa se, että todennäköisesti varuskunnasta ja aselajista riippuen naiset eivät edes saaneet tilata housuja vaan oli tyydyttävä hameeseen tai valittava jompikumpi, mutta ei molempia. Whiskey kommentoi asiaa: *”Käytän hametta, koska silloin kun valmistuin ei kerrottu, että naiset voi käyttää myös housuja. Kenelläkään tuntemistani naissotilaista ei ole housuja m/87 toisin kuin esim. m58:iin, jossa käytän housuja aina.”* Julietin mukaan taas: *”Nainen ei saa käyttää housuja juhlapuvun kanssa, koska puku on käytössä aina AVEC tilaisuuksissa ja avec tilaisuuksissa naisilla on hame. Eli tällä logiikalla ei ole edes mahdollista käyttää housuja/tilata niitä.”* November puolestaan vastasi: *”Hametta, koska ei ole ollut mahdollista hankkia hametta ja housuja. Asia on erikseen varmistettu ja vastaus oli pelkkä hame kuuluu.”* Myös Victor yhtyy näihin: *”Naisilla on lyhyt ja pitkä hame mallia m/87. Mieluummin käyttäisin housuja, mutta valinnanvaraa ei ole.”* Eli pukukoodin noudattamisessa on paikkakunta- ja työtehtäväkohtaisia eroja. Hotel tiivistää hyvin yleisen mielipiteen: *”Olen käyttänyt aina hametta. Valinnanvapaus*

tilanteen mukaan olisi hyvä. Välillä erottuu mielellään miehistä ja toisaalta joskus täysin yhtenevät asut voivat olla tarpeen.”

Nykyistä juhlapukua koskevan osuuden neljäs kysymys oli **4. Millainen olotila sinulla on kyseinen juhlapuku päälläsi? (Kuvaile esim. juhlava, jäykkä, arvokas, ahdistunut jne.)**. Tällä kysymyksellä halusin selvittää käyttäjien tunteuksia puku päällä, koska käyttäjä nähdään ulkoisesti eräänlaisena kokonaisuutena juhlatilaisuudessa. Suurin osa vastaajista koki olonsa juhlavaksi ja arvokkaaksi, mutta jäykäksi ja epämiellyttäväksi. Hame on naissoitilaiden mielestä vanhanaikainen ja muistuttaa hienomman ravintolan tarjoilijan asua, mikä tuli parikin kertaa ilmi eri vastaajien toimesta. Pitkä hame koettiin myös epäkäytännöllisenä ja leikkaus liian tättimäisenä. Muodokkaamman vartalon päällä hame myös kiristyy liikaa takamuksen kohdalta, mitä ei saisi korostaa sotilaspukeutumisessa. Asukokonaisuus koettiin miellyttäväksi varsinkin yläosan osalta. Vastaajien mielestä juhlapuvun takki on ahdistava eikä oikein istu kunnolla esimerkiksi rintojen kohdalta, vaikka sitä on muokattu omaan vartaloon sopivammaksi. Materiaalin joustamattomuus nousi myös esille. Juliet mainitsee hyvin monta ongelmakohtaa: *”Puku on mielestäni kaikkea muuta kuin mukava. Välttelen tilaisuuksia, joissa pukua on pakko pitää. Vessassa käynti on tuskallisen hankalaa, liian pieneksi tehdyt hameet puristavat lantiolla ja vähintään viikon syömättömyys ennen juhlatilaisuutta on ainoa mahdollisuus, että hameen saa napitettua kiinni. Uuden hameen tilaaminen maksaa maltaita, koska ei saa ensihankintahintana. Ja tuolla käyttömäärällä uusia oikeankokoisia hameita ei ole edes järkeä tilata.”* Paranneltavaa siis löytyy varsinkin hameen osalta, mutta myös takin.

Lomakkeen seuraava kohta käsitteli vaatteiden eri osien ihokosketusta käyttäjänsä. Olennaista oli saada tietää miltä esimerkiksi hartian seutu tai polvien alue tuntuu käyttäjän mielestä. Kyselyssä oli esillä kokonaisuus juhlapuvusta m/87 eri kuvakulmista ja kysytyt kohdat oli merkitty kuvaan (ks. liite 2). Kysymyksenä oli yksinkertaisesti: **5. Miltä puvun eri osat/alueet tuntuvat vartalollasi?** Hartian seutu koettiin pääosin hyväksi ja varsinkin istuvaksi vaikkakin ehkä liian isoksi, leveäksi ja harteikkaaksi naisvartalolle. Vyötärön alue oli osalle vastaajista liian tiukka ja osalle liian väljä (ks. taulukko 3). Foxtrot kommentoi: *”Liian löysä, kun*

koko on otettu "isompi kuin normaalisti", JOS kavennuksia ei ole ammattilainen korjannut. ". Frakkipaita kuulemma tahtoo myös nousta kupruille tai muuten vain liikkua vyötärön alueella itsekseen. Takin helmoihin oltiin pääosin tyytyväisiä vaikkakin ne koettiin lyhyehköinä. Polvien aluetta pidettiin myös ihan sopivana, mutta vartalon muodoista ja jalkojen rakenteesta riippuen se koettiin joko liian väljäksi tai tiukaksi. Halkiolla saadaan haluttua liikkumatilaa, mutta pitäisikö sen paikkaa ja pituutta miettiä uudestaan? Bravon mielestä kyseinen alue on "mummomainen". Rintakehän alueen vastaukset vaihtelivat hyvin pitkälti omien vartalon muotojen mukaan. Rintavammille naissotilaille puku ei ole kaikista imartelevin, mutta silti ihan hyvän tuntuinen päällä. Takin ollessa varsin maskuliininen jää rintakehän alueelle myös liikaa väljyyttä pienempirintaisten kohdalla. Osuvasti Uniform nimen saanut vastaaja tiivistä olennaisen: *"Tuntuu hyvältä, mutta näyttää hirveältä. Ei oikein istu."* Hihansuiden pituus koettiin hyväksi ja ompelijan muokkauksilla niistä sai omille käsille sopivat. Hihojen leveys taas koettiin osien mielestä liian isoiksi, jolloin ne lepattavat. Oscarin yleismielipide yläosasta: *"Saisi ehkä hieman olla "mukautuvampi", jos yhtään nostaa käsiä "tarraa" kiinni ja heijastuu tönkköyden takia aina hihansuihin asti."* Halkio koettiin tärkeäksi ja hyödylliseksi, jopa tarpeelliseksi juuri sen tuoman liikkumatilan takia. Mielipiteitä on monia kuten vastaajiakin ja osan mielestä halkion pituus oli liian lyhyt tai liian pitkä. Foxtrotin mielestä se on *"epämukava ja jopa tyhmä."* Tangon puolesta taas halkio on *"tarpeeksi pitkä, jotta hame ei näytä liian mammalta."* Takin pituus oli Bravon mielestä liian pitkä kun taas Golfille, Quebecille ja Romeolle liian lyhyt. Lantion seutu on naisilla varsin erilainen miehiin verrattuna. Ainoastaan vain neljän vastaajan mielestä se oli hyvä. Alue koettiin ongelmalliseksi ja mielipiteet olivat pääosin negatiivisia. Hame on vastaajien mielestä ahdas, tiukka, kapea, ryppyinen, ahdistava ja huonosti istuva. Joustavampi materiaali olisi mukavampi ja samalla myös armollisempi naisvartalon muotoja kohtaan antaen tarvittavaa liikkumatilaa.

Taulukko 3. Juhlapuvun osa-alueet osa 1. Vihreä kuvastaa positiivista, keltainen neutraalia ja ruskea negatiivista kommenttia. (Ylisirniö 2022)

Vastaaja	A. Hartian seutu	B. Vyötärön alue	C. Takin helmat	D. Polvien alue	E. Rintakehän alue	F. Hihansuut	G. Halktio	H. Takin pituus takaa	I. Lantion seutu
Alfa	Istuu hyvin, aika kookas	Istuva, hameen vyötärö hieman painaa	korkeus sopiva, ei paina tai kiristä	tarpeeksi leveä, kevyt	istuva, ei paina	sopivat, mahtuu liikkumaan	tuo liikkuvuutta hameeseen	sopiva, helppo istua takin kanssa	kevyt, ei kiristä
Bravo	Leveällä ja miehekkäällä	Huonosti istuva ja tiukka	Ok	Mummo	Leveä	Lepattaa	Liian lyhyt	Liian pitkä	Tiukka
Charlie	Iso	Löysä	Löysä	Sopiva	Iso	Sopiva	Sopiva	Sopiva	Sopiva
Delta	hyvältä	hyvältä	hyvältä	entiedä	hyvältä	hyvältä	ihan ok	hyvä	hyvä
Echo	Varsin istuva, hyvä	Tällä hetkeillä väljähkö, joten ei ehkä paras istuvuus	Tulee siinä mukana, vyötärölinjan ollessa väljähkö, ei helma myöskään laskeudu aivan niin hyvin kuin toivoisi.	Ei ole liikaa väljyyttä ja liikkumatilaa, ihan ok	Aivan hyvä	Hihhojen lyhennyksen jälkeen toimivat	Antaa liikkumavaraa	Ok	Hameen osalta oli haastetta lantio-vyötärö akselilla, jota sen sai asetuttamaan hyvin. Äkkiä vyötärö on liian piukka suhteessa lantion seutuun
Foxtrot	Mukava, jos koko on "isompi kuin normaalisti", mutta peruskoot ovat melko tiukkoja, ei pysty kuitankaan käsiä liikuttamaan kaimalasti sivusuuntaan tai etu-takasuuntaan	Liian löysä, kun koko on otettu "isompi kuin normaalisti", JOS kavennuksia ei ole ammattilainen korjannut	Mukava	Epämukava	Mukava	Mukava	Epämukava ja jopa "tyhmä"	Mukava	Mukava, jos koko on "isompi kuin normaalisti"
Golf	Ok	Ok	Ok	Ok	Ok	Ok	Ok	Voisi olla pidempi	Ok
Hotel	Ryötkäkkäällä ja sopivalta	Armolliselta	Vaihttomilta. Paidan helmat taas liian pitkiä ja ahdistavilta hameen alla	Väljältä	Rintavanakin yllätävän mukavalta	Sopivilta ja huolettomilta	Tarpeelliselta	Juuri sopiva	Ryppyiseltä, mummomaiselta
India	Liian väljä, ei istu vaikka takki in mittatilattu	Liian väljä, epämiellyttävä	Huonosti istuvat	Ok, halkion kanssa menee	Epämiellyttävä, ei istu kunnolla	Ei huomautettavaa	Voisi olla korkeampi, helpottaa liikkumista	Ruma, epämiellyttävä	Huonosti istuva
Juliet	sopiva	liian tiukka hame, takki liian löydä	sopiva	liian tiukka	liian väljä	liian pitkät	ei osaa sanoa	sopiva	liian tiukka
Kilo	takki ok, frakki tai smokkipaita yleensä liian väljä	takki ok, frakki tai smokkipaita yleensä liian väljä	ok	en käytä hametta	takki ok, frakki tai smokkipaita yleensä liian väljä	takki ok, frakki tai smokkipaita yleensä liian väljä	en käytä hametta	ok	en käytä hametta
Lima	sopiva	ihan semi OK	ok	saisi olla enemmän tilaa	liian "antava"	hiukan leveät	hyvä	hyvä	hyvä

Taulukko 3. Juhlapuvun osa-alueet osa 2. Vihreä kuvastaa positiivista, keltainen neutraalia ja ruskea negatiivista kommenttia. (Ylisirniö 2022)

Vastaaja	A. Hartian seutu	B. Vyötärön alue	C. Takin helmat	D. Polvien alue	E. Rintakehän alue	F. Hihansuut	G. Halkio	H. Takin pituus takaa	I. Lantion seutu
Mike	Hyvä	Paita nousee liikkeessa kuprulle, ahdistava	Hyvä	Hyvä	Ahdistava, paita ei istu kunnolla rintojen kohdalta	Hyvä	Hyvä, tosi hame ei liiku kaunist yllä, se on hiukan jäykkä	Hyvä	Ahdistava, en pidä näin tyköistuvista hameista
November	kulmikas	jää takin varjoon	hyvä	ei erikoista	liian miesmäinen	Toimivat	pitkässä hameessa erinomainen	hyvä	ok
Oscar	ok. Saisi ehkä hieman olla "mukautuvampi", jos yrittään nostaa käsiä, "tarraa" kiinni ja heijastuu tönkköyden takia aina hihansulhin asti.	ei meinaa pysyä paikallaan (työntäkö rimmat sen pois? En edes itse ole hirveän rintava, mutta tuntuu että "helmat" karkaa)	ok	ok	mense todeksi helposti "pussille"	kts. kohta A: "Saisi ehkä hieman olla "mukautuvampi", jos yrittään nostaa käsiä, "tarraa" kiinni ja heijastuu tönkköyden takia aina hihansulhin asti."	ok, antaa käytön mukavuutta pitkässä hameessa, joten välttämätömi Lyhyen hameen halkio/malli todella ahdas isompiäiselle henkilöille	-	lähtökohteisesti todella kapea!
Papa	Sopiva	Mukavan istuva	Ok	Kiristää	Ei niin istuva rinnakkailla naisilla	Tarpeeksi pitkät on	Ihan ok	Sopiva	Liian ahdas
Quebec	Hyvältä	Hyvältä	Takin malli on aavistuksen lyhyt	Ok	Ok	Ok	Lyhyemmässä hameessa halkio nousee aavistuksen liian korkealle	Aavistuksen lyhyt	Hame ei istu hyvin
Romeo	Ryhdyttävä	Ei kovin imarteleva	Lyhyehköltä	pillossa	Miesmäiseltä	neutraali	ei miltään	Lyhyehköltä	Ahdistava
Sierra	Ihan hyvä	Ihan hyvä	-	-	-	-	-	-	-
Tango	Istuu hyvin	Hieman löysä	Sopivat	Jonkin verran tilaa	Sopiva	Lyhennettynä sopivat	Tarpeeksi pitkä jotta hame ei näy liian mammalta	Sopiva	Hieman ahdas leveän lantion ja takalaston tähden
Uniform	Ihan ryhdikäs ja hyvä, mutta käsivarret tuntuvat aina epämukavalla.	Oikein istuva.	Istuva.	Aika tiukka, mutta taitaa kuulua asiaan.	Tuntuu hyvältä, mutta näyttää hirveältä. Ei oikein istu.	Riittävän lyvät.	Hyvä!	Hyvä.	Ihan ok, mutta omistan vähän isomman lantion muuhin verrattuna, niin ahdistaa vähän pukea hame päälle.
Victor	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Hyvä	Yllättävän syyvä, toki sen vaatii että pystyy liikkumaan	Hyvä	Alaosassa ahdas jos on leveämpi lantio
Whiskey	Hartakas	Kireä	Hyvältä	Kireä	Hyvä	Hyvältä	Helppoa kireyttä	Hyvä	Kireä

Seuraava kysymys **6. Materiaalin tuntu ja paino ihoa vasten?** tuotti samankaltaisia vastauksia eri vastaajien kesken. Heidän mielestään puvun materiaali on jäykkä, karhea, hiostava, pistelevä, painava ja nukkaantuva. Hotelin, Quebecin ja Romeon mielestä materiaalit ovat laadukkaita kun taas India on eri mieltä. Hänestä ne voisivat olla ”*vähemmän synteettisen näköistä. Asu on kuuma.*” Alfa on kuvaillut asiaa laajemmin: ”*Koko juhlapuvun vaatteet ovat aika jäykkää kangasta. Halkio tuo liikkuvuutta hameeseen, mutta hamekangas on aika jäykkää sekä helposti nukkaantuvaa. Hameen alukerros tuo miellyttävämmän pinnan ihoa vasten. Kauluspaita on hyvin jäykkää kangasta. Takista kankean ja aavistuksen painavan tekee massiiviset olkatoppaukset.*”

Kohdassa **7. Miten eri liikeratojen suorittaminen onnistuu kyseinen juhlapuku päällä?** naissotilaiden tuli vastata yksinkertaisesti valitsemalla eri liikeratojen kohdalla niiden toteuttamisen helppous, hankaluus tai vaikeus (ks. taulukko 4). Käsien nostaminen on pääosin hankalaa, mikä on ymmärrettävissä takin jäykän materiaalin ja olkatoppausten takia. Kyykistyminen puku päällä koettiin hankalaksi ja vaikeaksi. Ainoastaan Kilon mielestä kaikkien liikeratojen suorittaminen on helppoa. Haara-asennon kokivat helpoksi ainoastaan kolme vastaajaa eli Delta, Kilo ja Sierra. Pöydän ääreen istuminen ja siitä poistuminen ovat kokonaisvaltaisesti kaikista helpoimmat liikeradat suorittaa kyseinen juhlapuku päällä. Ja tätä liikettä Puolustusvoimien tapahtumissa tehdään usein jos tilaisuuden luonteeseen kuuluu juhlaillallisen tarjoilu. Parin kanssa tanssimisen kohdalla oli paljon vaihtelevuutta vastaajissa. Lieneekö tanssitaidolla ja -halukkuudella osuutta asiaan? Ylipäätään istumisen koki vaikeaksi ainoastaan Juliet ja Whiskey. Hameen materiaali ei liiaksi anna periksi, joten sillä selittyy liikeradan osittain hankala toteuttaminen. Hyppiminen koettiin taas astetta haastavammaksi ja puvun hiostuttava materiaali tuo lisää epämukavuutta. Käsien koskettaminen lattiaan on myös yhtä vaikeaa kyykistymisen kanssa sillä molemmissa vartalo menee eniten kaksin kerroin, jolloin puvun eri osat hankautuvat ja painuvat vartaloa vasten.

Taulukko 4. Puvun liikeratojen toteutus. Vihreä kuvastaa positiivista, keltainen neutraalia ja ruskea negatiivista kommenttia. (Ylisirniö 2022).

Vastaaja	Käsien nostaminen	Kyykistyminen	Haara-asento	Pöydän ääreen istuminen	Pöydän äärestä poistuminen	Tanssiminen parin kanssa	Istuminen	Hyppiminen	Käsien koskettaminen lattiaan
Alfa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Vaikeaa
Bravo	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Hankalaa
Charlie	Helppoa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Hankalaa	Hankalaa
Delta	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa
Echo	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa
Foxtrot	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa
Golf	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Hankalaa	Vaikeaa
Hotel	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa
India	Hankalaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Hankalaa	Vaikeaa	Vaikeaa
Juliet	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa
Kilo	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa
Lima	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Vaikeaa
Mike	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa
November	Helppoa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Vaikeaa
Oscar	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Vaikeaa
Papa	Helppoa	Vaikeaa	Vaikeaa	Helppoa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Vaikeaa	Vaikeaa
Quebec	Hankalaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa
Romeo	Vaikeaa	Vaikeaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Vaikeaa
Sierra	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa
Tango	Helppoa	Hankalaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa
Uniform	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Hankalaa
Victor	Helppoa	Vaikeaa	Vaikeaa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa	Helppoa	Helppoa	Hankalaa
Whiskey	Helppoa	Vaikeaa	Vaikeaa	Hankalaa	Hankalaa	Hankalaa	Vaikeaa	Hankalaa	Vaikeaa

Kyselylomakkeen toisessa osuudessa pohdittiin juhlapuvun m/87 eri merkityksiä. Ensimmäisenä kysyttiin **8. Mikä on henkilökohtainen mielipiteesi kyseistä juhlapukua kohtaan?** Kaikilta vastaajilta tuli hyvin kommentteja asiaan, ainoastaan Sierra jätti kohdan tyhjäksi. Alfa mainitsee muun muassa tilaisuuden luonteen: *”Parasta puvussa on ehdottomasti se, että sitä käytetään vain tietyissä tilaisuuksissa. Se tekee puvun luonteesta arvokkaan.”* Juliet taas tokaisee, ettei aio pitää kyseistä pukua ellei tule kirjallista käskyä sellaiseen tilaisuuteen osallistumisesta. Käyttäjiltä kehuja saavat puvun mustavalkoinen tyylikkyys, arvokkuus, materiaalien laadukkuus, yläosan leikkaus ja juhlavuus sekä yhtenevyys miesten samaisen puvun kanssa. Huonoiksi puoliksi taas mainittiin puvun jäykkyys, massiivisuus, huono liikkuvuus, epäkäytännöllisyys, hameiden tätimäisyys ja tarjoilijamaisuus, huono istuvuus ja hameen materiaalin joustamattomuus. Yleisenä mielipiteenä korostui se, ettei kyseistä pukua ole suunniteltu käyttömukavuus huomioon ottaen. Hotel kertoo: *”Moni kollegani on ostanut oman lyhyen hameen, koska ei halua pukea asuun kuuluvaa.”* India tuo esille myös asusteet: *”Mustat sukkahousut pitäisi ehdottomasti poistaa ohjeesta, ne ovat tunkkaiset ja rumat ja yleisen etiketin vastaiset etenkin kesällä ja lyhyen hameen kanssa.”* Lima taas toivoo juhlapuvun vastaavan kansainvälistä mallia, jossa naisilla on kokonaan napitettu takki.

Edellisessä kysymyksessä kiteytyi yleinen mielipide puvusta ja seuraava kysymys tarkensi **9. Mitä eri asioita kyseinen juhlapuku sinulle merkitsee?** johon eniten vastaukseksi saatiin: arvokkuutta, perinteitä ja juhlallisuutta. Puvun kantaja tuntee olonsa itsevarmaksi ja ryhdikkääksi. Charlie, Juliet ja Mike kuitenkin kokevat juhlapuvun turhaksi kaapin täytteeksi. Miken sanoin: *”No se on vain firman juhlapuku, ei sen kummempaa.”* Charlie kuitenkin lisää: *”Toki hieno asu sinällään, mutta se ei tee minusta parempaa sotilasta, että omistan sellaisen. Enemmän arvostan niitä sotilasasusteita, joita kannan päivittäin tai muuten säännöllisesti.”* Oscar taas tuo hiukan erilaisen näkökulman esille: *”Muistuttaa valmistujaisista ja kovasta työstä opinnoissa tämän ammatin eteen (ensimmäisen kerran päällä valmistujaisissa).”*

Seuraava kysymys oli **10. Edistääkö puku mielestäsi jollain tapaa naisten tasa-arvoa? Miten ja miten ei?** Muutamalla vastaajalla ei ollut tähän minkäänlaista mielipidettä, mutta pääosin oli kuitenkin hyviä pohdintoja ja kommentteja asiaan liittyen. Alfa vastasi: *”Tavallaan edistää ja tavallaan ei. Kaksi mielipidettä. Se, että hame on kehitelty naisia varten on hieno ajatus ja ele, mutta toisaalta tasa-arvoa ajaisi, että myös naisille olisi vaihtoehtona esimerkiksi housumalli puvusta ja sitten naisille kokonaan suunniteltu kokonaan uusi puku.”* Golfín, Hotelin ja Romeon mielestä juhlapuku edistää toisaalta tasa-arvoa sillä samaa pukua pitävät myös miehetkin. He tuovat esille joukkoon kuulumisen ja asujen samankaltaisuudet sukupuolesta riippumatta. Miken mielestä taas puku edistää siinä mielessä naisten tasa-arvoa, että he saavat esiintyä hameessa ja korkokengissä.

Mielipiteet ovat risteävät: toisaalta tasa-arvoksi koetaan yhtenevät asut ja toisaalta mahdollisuus korostaa omaa naiseuttaan pukeutumisen keinoin. Bravon mukaan *”se on miesten asu, joka on kömpelösti tehty naisille. Itse koen asun epämiellyttävänä ja rumana.”* Ja Novemberin mielestä *”suunnittelua ei ole tehty loppuun naisten näkökulmasta. Jää kuva, että pakotetaan osin miesten pukuun.”* Tähän samaan linjaan yhtyi myös India: *”Kaikkien pakottaminen samaan miehille alun perin tehtyyn muottiin ei ole tasa-arvoa, päinvastoin. Siinä ei huomioida sukupuolten eroa ja tässä asiassa naiset häviävät. Sama koskee itse asiassa kaikkia virkavaatteita ja varusteita. Tasa-arvoa edistävää olisi huomioida käyttäjien väliset erot ja tarpeet jo vaatteiden suunnitteluvaiheessa.”* Liman mielestä *”samanlainen puku ei edistä tasa-arvoa, vaan antaa lähinnä kuvan siitä, että laitettiin nyt naisille sama, mutta hameella niin ei tarte suunnitella erilaista heille.”* Quebec osaltaan pohti: *”Elämme 2020-lukua, mutta naisia ei kyetä edelleenkään näkemään housuissa. Naiset ja miehet työskentelevät samantyyppisissä tehtävissä, samoissa vaatteissa. Miksei ilman seuralaista juhliin saapuva nainen voisi käyttää miesten tapaan housuja?”* Foxtrotin mielestä taas *”tasa-arvoista on vapaavalintaiset housut tai hame. En koe, että puku vaikuttaa millään tapaa tasa-arvoisuuteen. Pitkä hame toisaalta tuo miesten pitkiin housuihin verraten tasa-arvoa sukupuolten välille.”*

Charlie ja Papa kokivat, ettei puku edistä tasa-arvoa millään tavalla tai ettei puvulla ole mitään merkitystä asian kannalta. Papa tarkentaa: *”Ei tässä mielestäni kyse ole*

millään lailla tasa-arvosta. Puku on kuten miesten puku, mutta nainen voi halutessaan käyttää joko hametta taikka housuja. Se on vaan puku.” Tango puolestaan toi esille kustannuskysymykset. Hänen mielestään puku ei edistä tasa-arvoa, *”koska naisten tulee omakustanteisesti tilata housut, koska hame on ns. ainoa käsketty asuste pukuun.”*

Puvun merkitysten viimeisenä kysymyksenä oli **11. Mitä mieltä olet miesten ja naisten pukujen samankaltaisuudesta?** Kuten edellä oleva, myös tämä aiheutti paljon eriäviä mielipiteitä vastaajien keskuudessa. Yhtenevät juhlapuvut koettiin hyvänä asiana juuri yhteisöllisyyden ja sotilaallisen, samannäköisen ilmeen takia. Naisten pukuun toivottiin kuitenkin erilaisempia leikkauksia ja materiaaleja, jotka tukisivat paremmin naisvartalon muotoja. Esille nostettiin myös se, että jos kaikki pitäisivät housuja niin tällöin sotilaallinen samankaltaisuus toteutuisi paremmin. India mainitsee myös Ranskan hyvänä esimerkkinä siitä, *”miten sotilasvaatteista saadaan toimivia mutta edustavia myös naisille. Nyt naisten puku on huononnettu versio miesten vastaavasta ja lopputulos on surkea.”*

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin **12. Mitä asioita haluaisit muuttaa nykyisessä juhlapuvussa?** Yleisenä kommenttina oli puvun hengittävyys ja istuvuuden parantaminen sekä takin että hameen osalta. Alfa haluaisi poistaa takin olkatoppaukset tai tehdä niistä hiukan pienemmät. Golf taas haluaa eroon koko hameesta ja Charlie vanhanaikaisesta viitasta. Juliet on radikaalimpi ja hän haluaa poistaa asukokonaisuudesta sekä frakkitakin että -paidan. Myös rusetti saa lähteä. Romeo miettii *”voisiko naisilla olla ”solmukehuivi” tai muu sellainen.”* Lima toivoi takin napituksen yltävän ylös asti. Pitkän hameen monet kokevat tättimäiseksi, joten lyhyempi malli voisi olla modernimpi ja juhlavammissa tilaisuuksissa naisetkin käyttäisivät miesten tapaan housuja. Monet ovat päätyneet korvaamaan lyhyen hameen siviilihameella, mutta pitempi hame on vaikeammin korvattavissa.

Hameeseen toivottiin myös muokattavuutta vartalon elämän aikana tapahtuvien mahdollisten muutosten takia kuten raskaus, lihominen tai laihtuminen. Bravo miettii, että *”hyvin istuva pitkä juh lamekko tai naisellinen housupuku olisi miellyttävämpi.”* Quebec myös ideoi ja hänen mielestään *”hameen tilalle*

vaihtoehdoksi esimerkiksi miesten housuja mukailevat housut esimerkiksi aavistuksen korkeammalla vyötäröllä ja leveämmällä leikkauksella.”

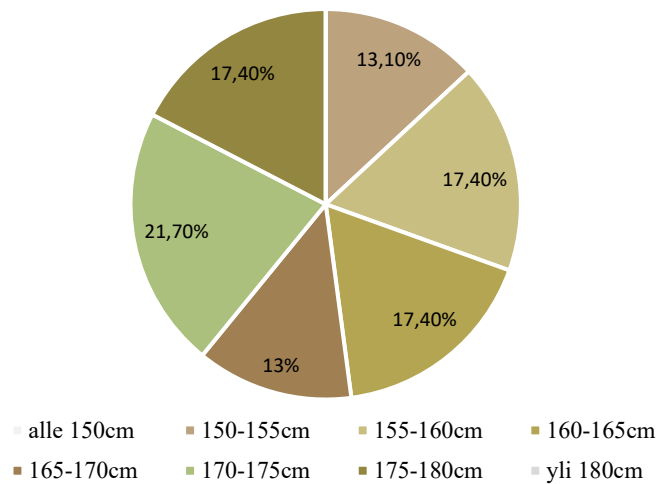
Nykyisen puvun muokkaamiseen liittyen kysyttiin **13. Mikä sinusta olisi sopiva helman korkeus lattiasta?**, jolloin naissotilaat saivat ilmaista oman mielipiteensä helman pituudesta. Vastausvaihtoehtoina olivat nilkka, pohkeen puoliväli, polven alapuolella, polven yläpuolella ja reiden puoliväli. Vastaaja pystyi valitsemaan vain yhden vaihtoehdon. Suurin osa vastaajista valitsi nilkan sopivaksi pituudeksi. Seuraavaksi eniten ääniä sai polven alapuolella oleva mitta ja kolmanneksi polven yläpuolella. Pohkeen ja reiden puolivälit eivät saaneet yhtään kannatusta. Juhlallinen tilaisuus vaatii riittävän hameen pituuden.

Korjausehdotuksia uutta pukua varten kysymyksenä oli: **14. Haluaisitko hameen olevan väljä vai vartalonmyötäinen? (Esim. vetoketjulla tai piilolaskoksilla lisää muokattavuutta.)** Juhlavaksi koettiin vartalonmyötäisyys, mutta toisaalta väljempi malli olisi sotilaallisempi. Kummankin muotokielen kannalla oltiin sekä puolesta että vastaan. Tämä riippunee hyvin paljon käyttäjän omista mieltymyksistä ja kehonkuvasta. Papa esimerkiksi toivoi vartalonmyötäisyyttä ilmaisemalla hänellä olevan hyvä vartalo. Hameen yläosaan toivottiin muokkausmahdollisuuksia mahdollisten kehon muutosten sekä paremman istuvuuden takia. Foxtrot haluaisi hameeseen myös piilotaskut.

Seuraava kysymys keskittyi puvun fyysisiin ominaisuuksiin: **15. Haluaisitko juhlapuvun eroavan merkittävästi miesten vastaavasta mallista? Millä tavalla ja mistä kohdasta?** Vastaajien toivomuksesta pukujen halutaan olevan samannäköisiä, mutta pienillä yksityiskohdilla, kuten leikkauksilla, siitä saataisiin naisvartalolle istuvampi. Mike tuumaa, että *”paitoja ja takkia tulisi kehittää paremmin naisellisiin muotoihin sopivaksi.”* Bravon mielestä hattu on *”naurettava”* sekä rusetit ja vyöt saisi poistaa kokonaan. Pääosin vastaajat eivät halua tehdä isompia muutoksia tai luoda merkittäviä näkyviä eroavaisuuksia miesten vastaavaan juhlapukumalliin.

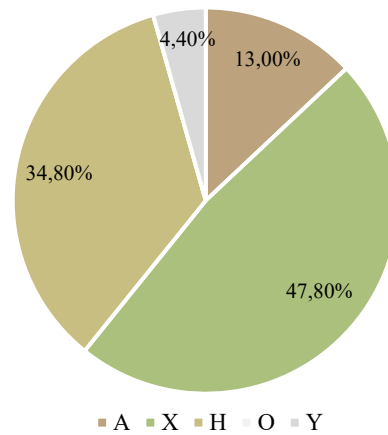
Viimeinen kysymys **16. Mistä vaatekappaleista haluaisit juhlapuvun koostuvan? (Esim. paita+hame, mekko, haalari jne.)** antoi vastaajille mahdollisuuden ideoida täysin uusi naissotilaan juhlapuku. Vaihtoehtoja tuli erilaisia: mekko, juhlapaita ja hame ilman rusetia sekä jakku takin sijaan. Matalampia kenkiä toivottiin käytettäväksi asukokonaisuudessa. Uutena vaatekappaleena mainittiin liivi parinkin vastaajan kommentissa. Suurin osa vastaajista koki kuitenkin nykyisen asukokoonpanon olevan toimiva tarpeisiin nähden, mutta ne vaatisivat pientä muokkaamista ja modernisointia.

Kyselylomakkeen viimeinen osuus koski taustatietoja. Taustatietoihin liittyen kysyin mihin ikäryhmään vastaaja kuuluu, kuinka pitkä hän on sekä vartalotyyppin. Henkilöiden pituuksien osalta suurin osa vastaajista (21,70%) oli 170-175cm pitkiä (ks. kuvio 2). Suurin jakauma oli pituusluokissa 155-160cm, 160-165cm ja 175-180cm sillä näissä kaikissa vastausprosentti oli 17,40%. Pienimmät ryhmät olivat 150-155cm (13,10%) ja 165-170cm (13,00%) pitkät naiset. Yksikään vastaajista ei ollut alle 150cm tai yli 180cm. Pituusjakauma on hyvin tasainen.

Kuvio 2. Vastaajien pituuksien jakauma. (Ylisirniö 2022).

Eri vartalotyyppit voidaan nimetä kirjainten mukaan ja tässä tutkimuksessa on käytetty viittä: A-, X-, H-, O- ja Y-vartalot. Vartalotyyppijä X (tiimalasi) oli eniten (47,80%), toiseksi H (suora) (34,80%) ja kolmanneksi A (ylhäältä kapea, alhaalta leveä) (13,00%). Vartalotyyppiä Y (ylhäältä leveä, alhaalta kapea) oli 4,40% ja O:ta (levein kohta vatsa) ei yhtään (ks. kuvio 3).

Kuvio 3. Vastajien vastalotyyppien jakauma. (Ylisiinä 2022).

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustehtävänä oli Suomen maavoimissa ammatikseen työskentelevän naispuolisen ammattisotilaan tällä hetkellä käytössä olevan m/87 juhlapuvun uudistaminen. Tavoitteena oli tehdä olemassa olevaan pukuun kehitysehdotuksia huomioon ottaen käyttäjiltä saadut näkemykset ja mielipiteet, Puolustusvoimien tarkat säädökset ja naisten tasa-arvon vahvistuminen sotilasyhteisössä. Tutkimuskysymykset oli jaettu neljään osuuteen ja ne koskivat nykyistä juhlapukua ja käyttäjien mielipidettä puvustaan, puvun merkityksiä esimerkiksi tasa-arvon näkökulmasta, toiveita ja korjausehdotuksia uutta pukua varten sekä vastaajien taustatiedot, joissa kysyttiin iän ja pituuden lisäksi vastalotyyppiä. Vastauksia tuli 23 naissotilalta. Tarkastelen seuraavaksi kyselylomakkeen osioita 1, 2 ja 3.

Kyselystä saatujen tuloksien perusteella ollaan tyytyväisiä nykytilanteeseen sen suhteen, että sekä miesten ja naisten juhlapuku muistuttaa toisiaan sekä myös siihen, että joissain Suomen varuskunnissa naisilla on vapaus valita alaosakseen pitkä hame tai housut. Pukuun kuitenkin halutaan muutoksia, jotka koskivat eritoten isona pidettyä juhlatakkia sekä alaosan parempaa istuvuutta. Väriin ollaan tyytyväisiä sillä mustavalkoinen on klassinen ja toimiva väriyhdistelmä, ja se on sama kaikilla puolustushaaroilla. Takin olkatoppaukset koettiin liian massiivisina naiskehille eli jo niitä pienentämällä istuvuutta parannettaisiin huomattavasti. Rusetille haluttiin myös muita vaihtoehtoja kuten naisellinen huivi/solmuke. Suurimmat ongelmat nähtiin pitkän hameen tätimäisessä ulkonäössä sekä huonossa

istuvuudessa. Koettiin, ettei naisvartalon muodoille, kuten takamukselle ja leveälle lantiolle, ole tarpeeksi tilaa ja materiaali ei tunnu yhtään antavan periksi. Housut istuvat edes hiukan paremmin päälle ja ovat mukavimmat käyttää, mutta malli on edelleen miesten. Puvun materiaaliksi haluttaisiin myös jokin hengittävämpi ja joustavampi vaihtoehto. Vastaajat ovat pääosin tyytyväisiä usean vaatekappaleen kokonaisuuteen. Yhtenäistä kokonaista pukua, kuten mekkoa, ehdotti harva.

Juhlapuku koettiin yleisesti arvokkaana työvaatteena eikä sillä nähdä suurempaa merkitystä tasa-arvon edistämisen kannalta. Ammattisotilaat haluavat näyttää samalta kuin kollegansa eli liiallista erottautumista ei suosita, mutta naisvartalo tulisi silti huomioida paremmin. Puolustusvoimien pukukoodit ovat tiukat ja visuaalisesti joukkojen on näytettävä samoilta. Suuren joukon keskeltä ei pitäisi erottaa yksittäistä taistelijaa.

Nykyisen pukujen toimittajan Image Wearin avainasiakaspäällikkö Pauliina Karjalaisen mukaan he ovat sovituksissa huomanneet, että hameiden malli ei ole paras mahdollinen ja kaavaan on nyt yhteistyössä asiakkaan kanssa tehty pieni päivitys. Karjalainen kertoo, että jotkut naiset eivät halua hametta vaan haluavat ehdottomasti housut. Housuja vain ei ole naisten mallissa vaan se sovitetaan miesten tuotteella. Univormua suunniteltaessa on otettava ulkoisten seikkojen lisäksi huomioon myös fyysisen naisen vartalonmuodot, käyttömukavuus ja hygienia. Hyvinvoinnin kannalta tulisi ottaa huomioon sotilasjuhlapuvun istuminen juuri oikeasta kohdasta sillä juhlallisuuksissa yleensä istutaan paljon, joten puku ei saa kiristää tai hangata mistään. Liian räätälöityjä pukuja ei kuitenkaan ole kustannustehokasta valmistaa. Tällä hetkellä m/87 puvut tilataan Image Wearilta ja sovituksissa käytetään ympäri Suomen kuljetettavaa standardipukua, johon merkitään ylös mahdolliset käyttäjän tarvitsemat muutokset kuten hihojen ja lahkeiden pituudet. Näin ei kuitenkaan voida täysin huomioida yksilöllisiä mittoja. Miesten ja naisten ruumiinrakenne eroaa eniten selästä, lantiolta ja rintakehästä. Puvuissa käytettävän materiaalin olisi hyvä olla käyttäjien toiveiden mukaisesti hengittävämpää, mutta yleensä juhlapuvut on valmistettu jäykemmistä kankaista ryhdikkyuden takaamiseksi.

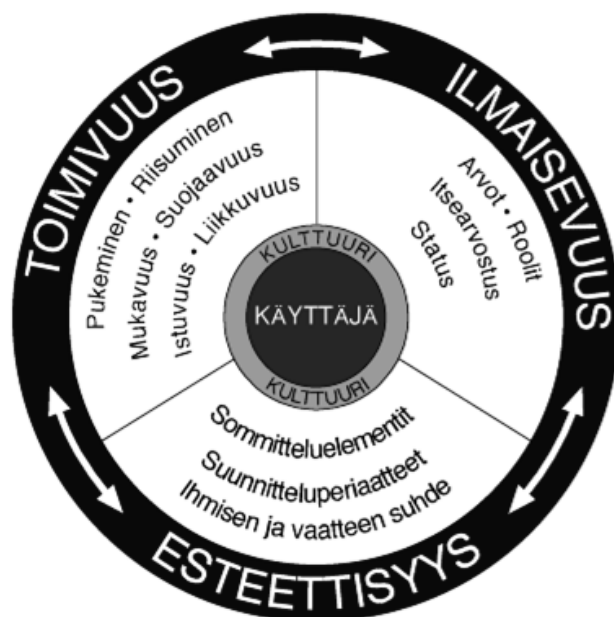
Vastaajilta tuli myös vapaamuotoisia toiveita uudistettua pukua kohtaan. Bravo kommentoi: *"Naisellisuutta, kauneutta ja eleganttia muotoilua peliin."* Juliet puolestaan haaveilee, että m/87 puvun voisi kokonaan poistaa mallistosta tai tilalle saataisiin juhlavampi asu, jota varten ei tarvitsisi noudattaa dieettiä. Novemberin mielestä: *"Juhlapuvussa on paljon variaatioita. Muutoksella niistä voisi päästä eroon. Asioita paljon käsketty virkapukuohjesäännössä. Samalla osa asioista puuttuu sieltä. Viitta on epäkäytännöllinen, mutta juhlava lisä pukuun."* Romeo taas on kiinnittänyt huomiota puvun yksityiskohtiin: *"Rusetista ei kysyty mitään. Mielestäni se on kaikista ei naisellisin osa asua ja siihen tulisi miettiä vaihtoehtoja."*

7.1 Uuden puvun kehityskohteet

Yhteenvedon voidaan todeta, että naissotilaat haluavat puvun olevan nykyistään istuvampi ja soveltuvampi naisvartalolle. Maskuliinisuutta haluttiin vähentää, mutta kuitenkin puku ei saisi liiaksi erota miesten versiosta, koska armeijan visuaaliseen ilmeeseen kuuluu yhtenevyys. Materiaalista haluttiin hengittävämpi ja joustavampi, mikä onkin hyvä jatkokehityksen päämäärä. Suunnittelussa käytän apuna FEA-mallia, jonka avulla pystyn jäsentämään kiteytetysti käyttäjiltä esille tulleet huomiot. Kyselylomakkeen osuuksissa 1-3 kysymykset keskittyvät FEA-mallin kolmeen sektoriin: toimivuuteen, ilmaisevuuteen ja esteettisyyteen.

Yhdysvaltalaisen Jane Lambin ja Jo Kallalin (1992) kehittämä FEA-malli on suunniteltu käytettäväksi vaateen suunnitteluvaiheessa.⁹¹ Käytän tutkielmassani tätä mallia suunnitteluongelman ratkaisemisessa. Mallia on alun perin käytetty erityisvaatetuksen suunnittelussa, mutta on hyödynnettävissä niin sanotun tavallisen käyttäjän huomioon ottaen. Vaateen kohdekäyttäjän ei tarvitse olla tavallisuudesta poikkeava, kuten liikuntarajoitteinen urheilija, jotta kohteelle spesifioitua suunnittelua voitaisiin analysoida syvemmin. Ympyrä jakaantuu kolmeen sektoriin: toimivuuteen, ilmaisevuuteen ja esteettisyyteen (ks. kuvio 4).

⁹¹ Lamb & Kallal 1992, 42-47.

Kuvio 4. Suomennettu FEA-malli. (Koskennurmi-Sivonen 2002a. Alkuperäinen Lamb & Kallal 1992).

Vaateen toimivuus (*functional*) sisältää sellaiset määritelmät kuin istuvuus, mukavuus, puettavuus ja riisuttavuus, liikkuvuus sekä mahdollinen suojaavuus. Näitä piirteitä pidetään tärkeänä kun suunnitellaan vaatteita erikoisolosuhteisiin, kuten työvaatteita palomiehelle tai urheiluvaatteita taitoluistelijalle. Naissotilaan juhlapukua ei käytetä äärimmäisissä erikoisolosuhteissa, mutta kuitenkin totutusta normaalista poikkeavissa juhlallisissa tilaisuuksissa. Juhlapuvun funktionaalisina toimintoina voidaan pitää seisomaan nousemista, istumaan asettautumista, portaissa kävelyä, käsien ojentelua ja erilaisia tanssiliikkeitä. Puku ei ole arkikäyttöön eikä jokaisella ihmisellä ole oikeutta sitä pukea päälleen. Erityistä suojaa sen ei tarvitse antaa verrattuna esimerkiksi sotilaan taisteluliiviin. Juhlapuvun on kuitenkin oltava miellyttävän tuntuinen sekä mahdollistaa liikkuminen juhlapöydän äärestä pois ja takaisin. Juhlissa pidettäviä taukojen aikana alaosa on myös toivottavaa saada vaivatta riisuttua ja puettua saniteettitiloissa.

Ilmaisevuudessa (*expressive*) taas ei ole kyse pelkästään vaatteessa olevista piilomerkityksistä, kuten statuksesta tai roolista, vaan lisäksi hyvinkin tietoisista itseilmaisullisista elementeistä, joita käyttäjä haluaa viestittää. Merkityksiin liittyen Puolustusvoimat asettavat rajoitteita heidän käyttäytymis- ja pukukoodeissaan. Nämä ominaisuudet ovat suorassa yhteydessä vaateen symbolisiin ja

vuorovaikutuksellisiin näkökohtiin. Tulkitsijoina toimivat niin käyttäjä itse kuin muut ympärillä olevat ihmiset. Juhlapuku m/87 edustaa Puolustusvoimille perinteitä ja historiaa, kantajalleen arvokasta ammattiin liittyvää juhlaa ja avecille mahdollista tietynlaista statusta sosiaalisissa ympyröissä.

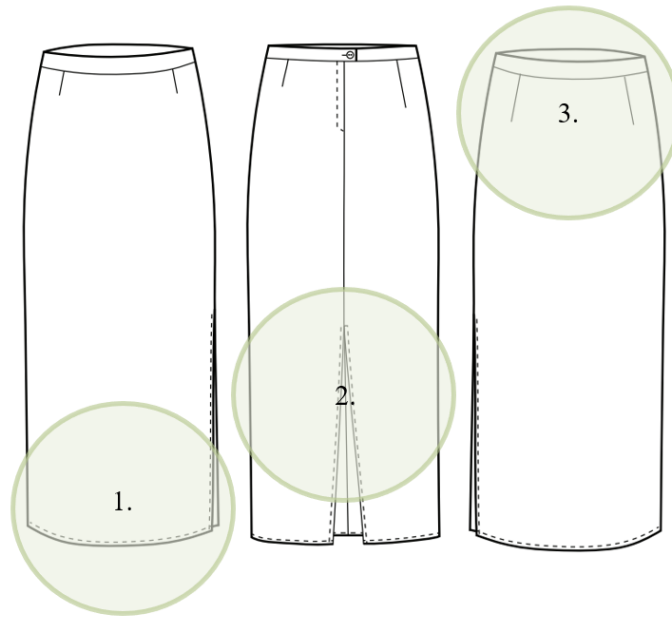
Esteettisyys (*aesthetic*) on silmin nähtävissä eli juhlapuvun kaikki sommittelun ja suunnittelun elementit, joihin kuuluvat esimerkiksi yläosan leikkaussaumojen sijainnit huomioiden vartalon muodot, nappien asettelu koristelun tai toimivuuden kannalta sekä hameen halkion pituus paremman liikkuvuuden mahdollistajana. Tärkeää on myös tarkastella ihmisen ja vaateen keskinäistä suhdetta, joka helpommin ymmärretään mittasuhteina. Takin hihojen tulee olla vain aavistuksen lyhyemmät kuin alla olevan frakkipaidan, jotta valkoinen hihansuu pilkottaa tyylikkäästi esiin. Vyötärö on erityisen tärkeä siksi, että sen avulla halutaan luoda kapeampi siluetti eri leikkauslinjoilla ja vaatteiden pituuksilla.⁹² Mustavalkoinen väriyhdistelmä on aina toimiva ja ajaton kun taas kultaiset yksityiskohdat luovat juhlavamman vaikutelman.

FEA-mallissa huomioidaan myös käyttäjien kulttuurinen (*culture*) konteksti ja se, millä tavalla tämä konteksti vaikuttaa edellä kuvattuihin kolmeen sektoriin. Käyttäjää ympäröivä kulttuuri tarkoittaa, että sotilas käyttää tuotetta aina käsillä olevan kulttuurin, sen tapojen ja tottumusten kautta. Puolustusvoimilla tämä korostuu normien ja säädösten avulla.

FEA-mallin avulla esille nousi se, että hameen istuvuuden lisääminen on puvun tärkein uudistuksen kohde (ks. kuva 17 kohdat 1-3). Tämä parantaisi huomattavasti puvun toimivuutta ja käyttömukavuutta. Tähän ongelmaan ratkaisuna voisi olla joustavampi materiaali, joka antaisi hiukan periksi kehon eri liikeradoissa. Vyötärökaitale voisi olla esimerkiksi joustavampaa materiaalia kuin muu hameen kangas tai taakse olisi lisättyä resoria jouston takaamiseksi. Hameen yläosa voisi olla myös muokattavissa henkilön mittojen mukaan esimerkiksi kietaisuhameetyyppisesti, jolloin muutaman kilon laihtuminen tai lihominen ei hankaloittaisi puvun käyttöä. Helman ja sivuhalkion pituutta tulisi myös tarkastella

⁹² Koskennurmi-Sivonen 2002a.

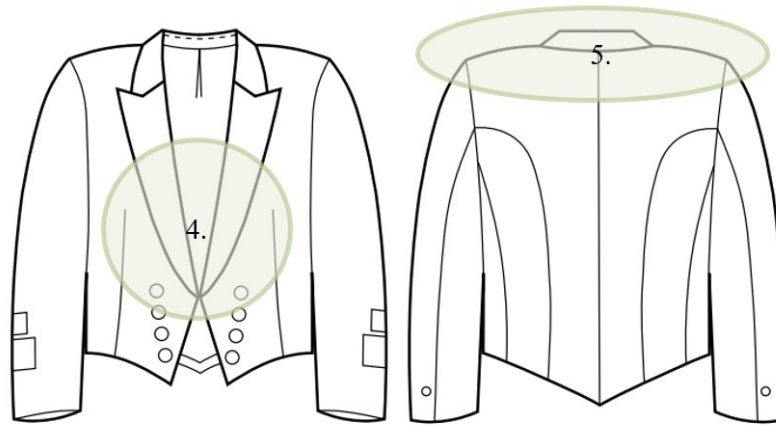
paremmin prototyypin avulla testiolosuhteissa. Hametta suunniteltaessa on otettava huomioon FEA-mallista eri sektorien seuraavat kohdat: pukeminen, riisuminen, mukavuus, istuvuus, liikkuvuus, sommitteluelementit napin, halkion ja vetoketjun osalta sekä yleisesti ihmisen ja vaatteiden suhde.

Kuva 17. Pitkän hameen m/87 parannusehdotukset. (Ylisirniö 2022).

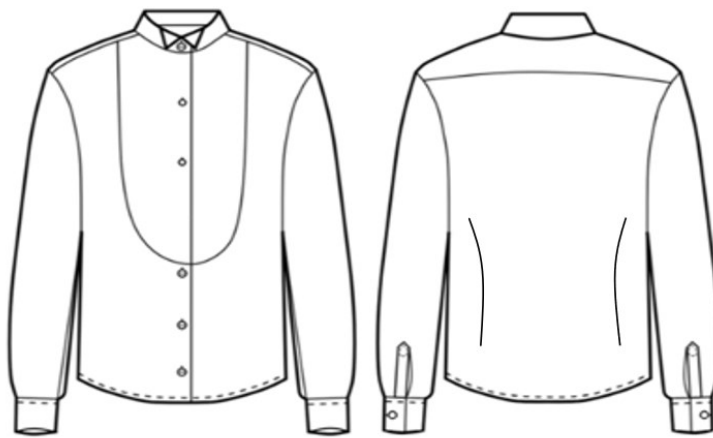
Juhlatakin rintakehän alue (ks. kuva 18 kohta 4) koettiin rintavampien naisten osalta liian ahtaaksi kun taas kuppikoon pienetessä se miellettiin liian tilavaksi. Sivuihin voitaisiin lisätä esimerkiksi joustavampaa materiaalia lisätilan aikaansaamiseksi. Materiaalivalinta myös mahdollistaisi sen istuvan paremmin eri muotoisten ja kokoisten rintojen kohdalta.

Takin olkatoppauksia (ks. kuva 18 kohta 5) pidetään liian suurina mikä luo hyvin maskuliinisen vaikutelman. Toppauksia pienentämällä siluetista saataisiin jo huomattavasti sirompi. Takin suunnittelussa tulee huomioida sen pukeminen ja riisuminen, istuvuus harteilta ja rintakehästä, liikkuvuus käsien ojentamisen suhteen, sommitteluelementit nappien ja arvomerkkien suhteen sekä ihmisen ja vaatteiden keskinäinen suhde. Takki on juhlapuvun koristeellisin ja näkyvin vaatekappale, jossa ilmaistaan myös arvoja, rooleja sekä statusta.

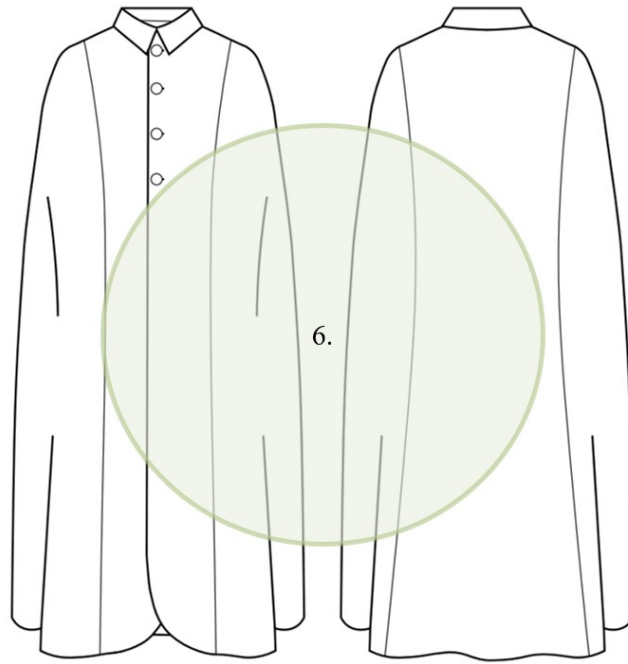
Kuva 18. Juhlatakin m/87 parannusehdotukset. (Ylisirniö 2022).

Valkoista frakkipaitaa m/87 käyttävät sekä miehet että naiset, mutta naisten versiota on hiukan muokattu istuvammaksi muotolaskosten avulla (ks. kuva 19). Paidasta ei noussut niin vahvoja mielipiteitä esiin kuin pitkästä hameesta ja takista. Se on muodoltaan varsin yksinkertainen ja klassinen kauluspaita, jossa on perhoskaulus. Paidan etuosassa on kovempaa materiaalia rintakehän alueella, jotta se säilyttää ryhtinsä puvun alla.

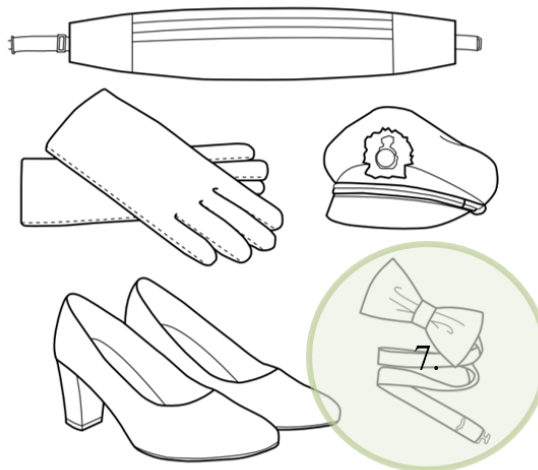
Kuva 19. Valkoinen frakkipaita m/87. (Ylisirniö 2022).

Viitta (ks. kuva 20 kohta 6) koettiin kokonaisuudessaan epäkäytännöllisenä, mutta silti juhlavana lisänä. Viittaa voisi ehkä muotoilla hiukan kapeammaksi, jolloin siluetti ei olisi niin leveä ja vanhanaikainen. Napit voisivat olla aavistuksen pienemmät tai niiden tilalle esimerkiksi juhlavimmat soljet. Kädenaukot ovat kuitenkin toimivat ja tarpeelliset. Viitassa tulisi huomioida muun muassa FEA-mallin kohdat, jotka koskevat vaatteiden pukemista ja riisumista, liikkuvuutta sekä suojaavuutta. Viitan on tarkoitus suojata alla olevaa juhlapukua sääolosuhteilta.

Kuva 20. Viitan m/87 parannusehdotukset. (Ylisirniö 2022).

Asusteiden osalta symbolina pidetyn juhlanan rusetin (ks. kuva 21 kohta 7) tilalle kaivattiin vaihtoehtoa esimerkiksi naisellisemmän solmukkeen muodossa. FEA-mallin näkökulmasta asuste tulisi suunnitella niin funktionaalisuuden kuin esteettisyydenkin kannalta. Liian suuri solmuke näyttäisi koomiselta ja joukkojen olisi kuitenkin hyvä käyttää samanlaista kaulaan sijoitettavaa asustetta. Valkoisen vyöliivin tarpeellisuutta tulisi miettiä.

Kuva 21. Juhlapuvun m/87 asusteet. (Ylisirniö 2022).

7.2 Johtopäätökset

Tutkimukseni tavoitteena oli saada kehitysehdotuksia uudistettua naissotilaan juhlapukua m/87 kohtaan käyttäjiltä saatujen näkemysten ja kommenttien avulla, huomioiden Puolustusvoimien tarkat pukusäädökset. Tutkimuskysymykseni olivat: Millaisen Suomen maavoimien juhlapuvun naispuoliset ammattisotilaat haluavat? Halutaanko kyseisellä puvulla tuoda esille sukupuolten välistä erilaisuutta vai samankaltaisuutta? Missä rajoissa puku on muokattavissa ottaen huomioon Puolustusvoimien tarkat pukeutumisetiketit?

Keräsin aineiston sähköisen Webropol-kyselylomakkeen avulla, jota jaettiin sosiaalisessa mediassa sekä henkilöltä toiselle. Kysely oli auki 18 vuorokautta. Kyselyni oli suunnattu maavoimien naispuolisille sotilaille, jotka työskentelevät ammatikseen Puolustusvoimilla. Oletuksena oli, että vastaajat ovat pelkästään naisia, mutta pieni virhemarginaali sukupuolen suhteen on mahdollista. Sain 23 vastausta. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli nuoria aikuisia eli iältään 21–30-vuotiaita. Arvelin, että naissotilaista suurin osa on kyseistä ikäpolvea ja he olisivat eniten kiinnostuneita mahdollisista uudistuksista. Vastaajista enemmistö oli pituudeltaan 170-175cm pitkiä. Vuonna 2019 suomalaisten naisten keskipituus oli 167cm.⁹³ Vartalotyypeistä tiimalaseja (X) oli eniten (N=11) ja oletan tämän osittain johtuvan sotilasammatin korkeista kuntoisuusvaatimuksista. Sotilaan on oltava hyväkuntoinen ja tason ylläpitämistä testataan muun muassa Cooperin testeillä.

Kyselyyn vastanneet naissotilaat osasivat hyvin kertoa puvun epäkohdista ja ehdottaa niihin muutoksia. Muutoksia haluttiin vaikka kyseistä juhlapukua ei niin usein pidettäisikään päällä. Tärkeimpänä esille nousi sekä valinnanvapaus housujen ja hameen väliltä että molempien parempi istuvuus. Pitkä hame tuotti eniten negatiivisia kommentteja ja monet pitivät sitä vanhanaikaisena ja tarjoilijamaisena. Juhlapuvun takki muistuttaa hyvin paljon miesten vastaavaa, korkeintaan muotolaskoksilla muokataan sopivammaksi naisvartalolle lantion ja vyötärön kohdalta.

⁹³ Vihmanen 2019.

Johtopäätökseksi voidaan todeta, että nykytilanteeseen ollaan yleisesti tyytyväisiä, mutta siitä huolimatta juhlapuvun uudistaminen olisi ajankohtaista käyttäjät huomioon ottaen. Yhtä mieltä oltiin siitä, että pitkään hameeseen, tai ylipäättään alaosaan, halutaan muutoksia ainakin paremman istuvuuden kannalta. Koko juhlapuvun m/87 tulisi kauttaaltaan istua paremmin naisvartalolle. Korjaustarpeet kohdistuivat lantion ja takamuksen alueelle, joka yleensä on naisilla muodokkaampi kuin miehillä. Myös takki koettiin liian massiivisena ja maskuliinisena muun muassa olkatoppausten takia. Eriäviä mielipiteitä tuli kuitenkin siinä, että halutaanko puvulla sopia miesten joukkoon vai korostaa omaa naisellisuuttaan. Tähän vaikuttaa vastaajien omat henkilökohtaiset mielipiteet sekä henkilökohtainen feminiinisyys ja maskuliinisuus niin fyysisesti kuin psyykkisesti.

Kyselyssä naissotilaat saivat antaa kommentteja ja kehitysehdotuksia. Foxtrot kehuu tutkimusta yleisesti: *"Hienoa, että tästä aiheesta ollaan kiinnostuneita!"* Myös Hotel yhtyy tähän mielipiteeseen: *"Mahtava aihe! Ihanaa, että joku mieltii tätäkin."* Mike taas ajattelee jo eteenpäin tulevaisuuteen: *"Tärkeä aihe! Tulokset olisi hyvä lähettää PV:lle."* Indian mielestä samanlainen uudistus tulisi tehdä myös puvulle m/58, jota myös käytetään huomattavan paljon enemmän. Kyseessä on siis harmaa virkapuku, jossa naisilla on yleensä päällä polvimittainen lyhyt hame.

Puolustusvoimilla on tarkat säädökset miten ja missä tilanteissa tulee pukeutua ja mihin arvomerkit sijoitetaan, mistä johtuen naissotilaan juhlapuvussa ei ole paljon tilaa luoville syntyville ideoille ja uudistuksille. Armeijan työntekijöiden visuaalisena pääideana on näyttää yhtenäiseltä joukolta. Pukua kuitenkin voidaan kehittää kuten tämän tutkimuksen 7.1 luvussa tulee esille. Puolustusvoimien naissotilaan juhlapuku m/87 on ajankohtainen tutkimuskohde ottaen huomioon naisten lyhyen ajan Suomen armeijan palveluksessa.

8 POHDINTA

Tämän käyttäjäkeskeisen tutkimuksen kohteena oli Suomen puolustusvoimissa työskentelevän naispuolisen ammattisotilaan juhlapuvun m/87 uudistaminen. Kohteena oli tarkalleen maavoimien versio kyseisestä puvusta. Lähtökohtana oli empaattinen suunnittelu, jonka avulla käyttäjiltä saatua dataa voidaan hyödyntää juhlapuvun uudistamiseen. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada ymmärrys siitä, mitä naissotilaat haluavat juhlapuvultaan ja missä määrin toiveet ovat toteutettavissa ottaen huomioon Puolustusvoimien tarkat pukusäädökset. Tutkimuksen aihe tuli alun perin maavoimien naispuoliselta sotilalta ja siksi kohteeksi rajoittui pelkästään kyseisen puolustushaaran tällä hetkellä käytössä oleva juhlapuku m/87. Tutkimusta voisi laajentaa myös ilma- ja merivoimille, vaikka mustat juhlapuvut ovat loppujen lopuksi kaikilla puolustushaaroilla samat. Ainoa eroavaisuus on arvomerkeissä. Suomessa naiset ovat olleet armeijan palveluksessa vasta 27-vuotta, joten tällaista käyttäjälähtöistä suunnittelua tulee tehdä enemmän.

Tutkimukseni on laadullinen sillä se käsittelee erilaisia tulkinnallisia ja pohdiskelevia tutkimustapoja. Aineiston keruuna toiminut sähköinen kyselylomake kuuluu kvalitatiivisen tutkimuksen työtapoihin. Yhdeksi metodiksi valikoitui hermeneutiikka, joka tunnetaan juuri tulkintojen oppina. Tutkijan tehtävänä on juuri suhteuttaa omat ehdotuksensa saamaansa aineistoon ja korjata tarvittaessa omia tulkintojaan asiasta. Hermeneutiikka toisin sanoen pyrkii tuomaan näkyville kohteen luonteen ja muodostamaan pienistä palasista suuremman kokonaisuuden. Hermeneuttisesta näkökulmasta tarkastelin kyselystä saatuja käyttäjien vastauksia puvun ongelmakohdista ja kehitysehdotuksista sekä hyödynsin sen lisäksi uuden puvun suunnittelussa FEA-mallia, joka keskittyy vaateen toimivuuteen, ilmaisevuuteen ja esteettisyyteen. Molemmat työkalut olivat hyödyllisiä ja helposti lähestyttäviä tutkimukseni kannalta. Myös empatia mielletään hermeneutiikan yhdeksi osa-alueeksi ja sitä koin koko tutkimusprosessin ajan kuvitellessani itseni naissotilaan asemaan.

Tutkielma noudatti etno- ja fenomenografista otetta. Etnografian näkökulmasta tutkimuksessa kirjoitetaan ihmisistä/käyttäjistä ja halusta ymmärtää tässä

tapauksessa yhteiskunnallisen ilmiön ja eräänlaisen suljetun sotilas yhteisön luonnetta. Pohjalla on yleensä tutkijan oma halu ja mielenkiinto tutkittavaan kohteeseen. Tämän mahdollisti läheiseni sotilasammatti, jolloin olen päässyt seuraamaan läheltä tutkimuskohdettani eli juhlapukua m/87. Fenomenografia taas tarkoittaa juuri itse ilmiöstä kirjoittamista: univormun historia, etiketit ja säädökset niin tapojen kuin pukeutumisen suhteen sekä univormuista syntyvät mielikuvat ja merkitykset. Kaikkien metodien osalta keskeisintä on pohdiskeleva ajattelu ja havainnointi.

Tutkimukseni validiteettia eli pätevyyttä mittaa mielestäni hyvin valitsemieni metodien käyttö sillä ne sulautuivat kätevästi yhteen ja tukivat toinen toistaan. Tutkimukseni kantavana teemana on ymmärrys ja tulkitseminen eli sen suhteen metodit olivat hyvin valikoituja. Sähköinen haastattelulomake oli toimiva vallitsevan pandemian huomioiden ja en usko, että olisin yksilöhaastatteluilla saanut näin montaa vastausta. Kohderyhmän rajausta oli osuva tutkimukseni aiheen huomioon ottaen. Kyselyyn valitut kysymykset olivat hyvin mietittyjä ja koin jokaisen niistä tarpeelliseksi. Koko kyselyn pituus ja vastausaika olivat sopivat huomioiden kohdehenkilöiden mahdolliset työkiireet.

Tutkimukseni reliabiliteetti eli mittaustulosten toistettavuus on mielestäni hyvä. Kysymykset voitaisiin esittää esimerkiksi muutaman vuoden päästä uudestaan. Ainoastaan vain alkuosan nykyisen puvun osalta tiedot tulisi päivittää sen hetkistä pukua vastaavaksi. Jos pukuun ei saada muutoksia lähivuosina niin tutkimus voitaisiin toistaa myöhemmin ja tulokseksi todennäköisesti saataisiin samankaltaisia vastauksia, kuten toiveet alaosan istuvuuden parantamisesta. Tutkimusaineistoni on helposti saatavilla ja tarkastettavissa. Kerätty aineisto on esitelty laajasti kuvien, taulukkojen ja liitteiden muodossa. Kaikkea käyttäjiltä saatua vastausaineistoa ei ole kuitenkaan pystytty kirjaamaan tutkimukseen sanallisesti ylös identtisten vastausten takia, vaan toin esille pääpiirteet ja yhteneväisyydet. Kaikki vastaukset jäävät kuitenkin minulle talteen omaan erilliseen tiedostoon, joka on mahdollista jakaa sitä pyytävälle.

Aikaisempaa tutkimusta kyseisen juhlapuvun m/87 uudistamisesta ei ole ollut saatavilla. Univormujen taustaa tutkimalla tuli kuitenkin selväksi, että puvut ovat

kehittyneet vuosien saatossa. Puvun m/87 suunnittelutyön ja kaavoituksen taustatiedot ovat puutteellisia. Materiaalia miesten univormujen historiasta löytyy paljon, mutta naisten ei niinkään. Puolustusvoimien vapaasti saatavat liitetiedostot pukusäädöksistä löytyivät sähköisesti.

Aineiston keruussa käyttämäni sähköinen kyselylomake toimi hyvin vallitsevan COVID-19 pandemian takia. Sotilaan ura ja henkilöllisyys on yleensä varjeltua, joten anonyymisyys oli tärkeää. Käytin Webropol-ohjelmaa kyselyn tekoa varten ja pienen itseopiskelun jälkeen onnistuin luomaan oman kyselylomakkeeni jaettavaksi. Webropol mahdollisti jo kyselyn aikana anonyymisyyden asetusten osalta. Muokkasin kyselyn ulkoasun teemaan sopivaksi. Tärkeää oli esimerkiksi se, että vastaajat näkevät kyselyn etenemisen, joka motivoi jatkamaan loppuun asti. Muutin kyselyn julkiseksi 8.2.2022. Ystävät ja sukulaiset kertoivat minulle yksityisviestein, kuinka ovat jakaneet kyselyn linkkiä eteenpäin tuntemilleen naissotilaille. Kiitän suuresti heitä kaikkia avustaan tutkimukseni eteen! Kiitän myös insinööri majurin kanssa käymäämme keskustelua tutkimukseni lupa-asioista sekä hyödyllisistä neuvoista kyselyn taustatietojen suhteen.

Osasin aika hyvin olettaa, mitä saan vastaukseksi naissotilailta kyselyni eri kohtiin. Uusia näkökulmia tuli kuitenkin ilmi kuten esimerkiksi ehdotus pelkästä liivistä mahdolliseksi yläosaksi sekä se, että joissain Suomen varuskunnissa naisilla on vapaus valita alaosakseen pitkä hame tai housut. On mielenkiintoista huomata, ettei tämä ole kaikissa paikoissa mahdollista. Jatkotutkimuksessa voisi selvittää, mikä tällaiseen on syynä. Onko kyseessä tietyn varuskunnan rajatut resurssit pukuja tilatessa? Eroavaisuudet pukeutumissäädösten tarkemmasta tai löyhemmästä noudattamisesta? Tai vanhanaikaiset ajattelumallit naisten pukeutumisesta? Tässä vaiheessa pystyin kokoamaan yhteen kehitysehdotukset juhlapuvun uudistetusta versiosta, mutta se vaatii vielä jatkotutkimusta sekä eritoten materiaalikokeiluja ja prototyyppejä. Tutkimuksen aikana on saatu tietoa naissotilaiden halusta ja toiveista uudistaa juhlapukuaan sekä mahdollisesti myös muita virkapukujaan enemmän käyttäjäystävällisemmäksi. Tämä tutkimus on hyvä alkusysäys tarkempaan kyseisen juhlapuvun kehittämistyöhön.

LÄHTEET

Painetut lähteet

- Aarniaho, P. 1996. *Kaluunat ja rähinäremmit. Itsenäisen Suomen virkapuvut ja arvomerkit 1918–1945* (s. 118-119). Rauma: Ase-lehti Oy.
- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Anaja, M. 2015. *Vala ja velvoite. Näkökulmia sotilasperinteeseen III* (s. 126-154). Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy
- Anttila, P. 2005. *Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta*. Hamina: Akatiimi.
- Anttila, P. 2007. *Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö*. Hamina: Akatiimi.
- Aromaa, J. & Tiili, M-L. 2014. Empatia ja ruumiillinen tieto etnografisessa tutkimuksessa. Teoksessa Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (toim.), *Moniulotteinen etnografia* (s. 258-283). Helsinki: Ethnos.
- Duranti, A. 2010. *Husserl, Intersubjectivity and Anthropology* (s. 16-35). *Anthropological Theory* 10(1-2).
- Gadamer, H. G. 2005. *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Tampere: Vastapaino.
- Haavisto, L. 2011. *Suomalaisen sotilaan historia: ristiretkistä rauhanturvaamiseen*. Helsinki: Karttakeskus.
- Ingold, T. 2000. *The Perception of the Environment: Essays in Livelihood, Dwelling and Skill*. London: Routledge.
- Lamb, J. M. & Kallal, M. J. 1992. *A Conceptual Framework for Apparel Design* (s. 42-47) *Clothing and Textiles Research Journal* 10(2).
- Lehtonen, J. U. E. 2003. *Sotilaselämän perinnekirja*. Helsinki: Ajatus Kirjat.
- Mauss, M. 1973 [1935]. *Techniques of the body* (s. 70-88). *Economy and Society* 2(1).
- Melle von, U. 1988. *Edmund Husserl und die Phänomenologische Bewegung. Zeugnisse in Text und Bild*. Freiburg/München: Verlag Karl Alber.
- Metsämuuronen, J. 2000. *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Methelp.
- Parviainen, J. 2002. *Bodily Knowledge. Epistemological Reflections on Dance* (s. 11-26). *Dance Research Journal* 34(1).
- Pink, S. 2009. *Doing Sensory Ethnography*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Pääesikunta, 1984. *Sotilas- ja virkapukumääräykset (SVPM)*. Helsinki: Pääesikunta.
- Puolustusvoimat, 2000. *Sotilas- ja virkapukuohjesääntö (SVPO)* (s. 43-44, 113). Tuusula: Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus.
- Roach-Higgins, M. E. & Eicher, J. B. 1995. Dress and Identity. Teoksessa Roach-Higgins, M. E., Eicher, J. B. & Johnson, K. K. P. (toim.), *Dress and identity* (s. 7-18). New York: Fairchild Publications.
- Routila, L. O. 1986. *Miten teen tiedettä taiteesta. Johdatus taiteen tutkimukseen ja taiteen teoriaan*. Keuruu: Clarion.
- Satulehto, M. 1992. *Elämismailma tieteiden perustana. Edmund Husserlin tieteen filosofia*. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta, Vol XXXIII. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Samudra, J. K. 2008. *Memory in our Body: Thick Participation and the Translation of Kinesthetic Experience* (s. 665-681). *American Ethnologist* 35(4).
- Seila, T. 1972. *Lotta Svärd – univormupukuiset naiset*. Helsinki: Aikakirja.
- Tölli, K-M. 2018. *Häiriö! Nainen intissä*. Jyväskylä: Docendo Oy.
- Uotila, M. 1995. *Pukeutumisen kuvaus*. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Vihma, S. 1994. Tuotteen esittävyys – semioottinen näkökulma muotoilun tutkimukseen. Teoksessa Ainamo, A. & Tahkokallio, P. (toim.), *Muotoilun tutkimus: keskustelun avauksia* (s. 29-39). Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Väkevä, S. 1987. *Tuotesemantiikka*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja nro. A6. Helsinki: Yliopistopaino.
- Waenerberg, A. 2012. Menetelmämetsiköstä mielekkääseen tutkimusotteeseen. Teoksessa Waenerberg, A. & Kähkönen, S. (toim.), *Taidetta tutkimaan – menetelmiä ja näkökulmia* (s. 10-20). Jyväskylä: Kopijyvä.

Digitaaliset lähteet

- Ammattisotilas. 2018. *Ammattisotilaan pukeutuminen*. Haettu 17.2.2022 osoitteesta https://www.ammattisotilas.fi/asl/lehdet/3_2018/ammattisotilaan_pukeutuminen
- Finlex. 2007. *Laki puolustusvoimista*. Haettu 25.5.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551>
- Finlex. 1998. *Laki rikoslain muuttamisesta*. Haettu 25.5.2021 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980563#Pidp453489856>
- Image Wear Oy. 2022. *Työvaatteita kaikille toimialoille!* Haettu 30.3.2022 osoitteesta <https://imagewear.fi/>

- Kokko, U-M. 2005. *Ensimmäiset naissotilaat herättivät huomiota*. Haettu 8.2.2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-5746128>
- Koskennurmi-Sivonen, R. 2002a. *Käsityötuote*. Haettu 30.3.2022 osoitteesta <https://rkosken.kapsi.fi/kasityotuote.html>
- Kotilainen, N. 2018. *Miksi Planin ”12-vuotiaan äitiysvaatteet” -kampanja on ongelmallinen?* Haettu 28.11.2020 osoitteesta <https://liikkeessaylirajojen.fi/miksi-planin-12-vuotiaan-aitiysvaatteet-kampanja-on-ongelmallinen/>
- Maavoimat. 2021. *Ennätysmäärä naisia haki vapaaehtoiseen asepalvelukseen*. Tiedote. Haettu 8.2.2022 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/-/1950813/ennatysmaara-naisia-haki-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen>
- Maavoimien esikunta. 2013. *Taistelijan opas 2013* (s. 211). Haettu 1.4.2022 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258487/PEVIESTOS-Taistelijan-Opas-2013.pdf/>
- Malpas, J. 2003. *Hans-Georg Gadamer*. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Haettu 30.3.2022 osoitteesta <https://plato.stanford.edu/archives/fall2003/entries/gadamer/>
- Nordefco. 2022. *Nordic Combat Uniform System*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://www.nordefco.org/commonuniform>
- Oksanen-Lyytikäinen, J. 2015. *Puku taiteena ja työvälineenä: Näyttämöpuvun merkitys kolmessa oopperaproduktiossa*. Väitöskirja. Haettu 28.5.2020 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153100>
- Puolustusvoimat. 2014a. *Sotilas- ja virkapukuja koskevat normit*. Haettu 6.4.2021 osoitteesta https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258496/PEVIESTOS_Sotilas-ja-virkapukunormit17032017.pdf/ee7607d8-6a3f-444d-b937-7fe5f5d57959/PEVIESTOS_Sotilas-ja-virkapukunormit17032017.pdf
- Puolustusvoimat. 2014b. *PEVIESTOS Sotilaspuvussa- ja virkapuvussa kannettavat merkit ja-tunnukset*. Haettu 12.4.2022 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258496/PEVIESTOS-Sotilaspuvussa-ja-virkapuvussa-kannettavat-merkit-ja-tunnukset.pdf/449efb5b-7f0e-4919-bf9c-cdbd6b06293f/PEVIESTOS-Sotilaspuvussa-ja-virkapuvussa-kannettavat-merkit-ja-tunnukset.pdf>
- Puolustusvoimat. 2021a. *Maavoimien sotilaspuvut*. Haettu 6.4.2021 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/maavoimien-sotilaspuvut>
- Puolustusvoimat. 2021b. *Sotilas- ja virkapuvut*. Haettu 6.4.2021 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/sotilas-ja-virkapuvut>
- Puolustusvoimien logistiikkalaitos. 2019. *Pohjoismainen taisteluasuhanke etenee kenttakoevaiheeseen*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/-/pohjoismainen-taisteluasuhanke-etenee-kenttakoevaiheeseen>
- Puolustusvoimien logistiikkalaitos. 2022. *Pohjoismaisen NCU-taisteluasujärjestelmän toimittaja on valittu*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta

<https://logistiikkalaitos.fi/-/1948673/pohjoismaisen-ncu-taisteluusujarjestelman-toimittaja-on-valittu>

Pääesikunta. 2017. *Sotilaan käsikirja 2017* (s. 214). Haettu 1.4.2022 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258487/PEVIESTOS-SKK2017/>

Roininen, A. 2022. *Kukistanut Lapin pakkaset ja Australian aavikot – tällainen on uusi Pohjoismaiden yhteinen taisteluasu*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://ruotuvaki.fi/-/kukistanut-lapin-pakkaset-ja-australian-aavikot>

Suojeluskunnat ja Lotta Svärd. 2017. *Valtakunnallisen Lotta-Svärd -järjestön perustaminen ja organisaatiotasot*. Haettu 12.5.2022 osoitteesta <https://perinne.fi/lotta-svard-jarjesto/perustaminen/>

Suomisanakirja. 2021. Hakusana: univormu. Haettu 13.5.2021 osoitteesta <https://www.suomisanakirja.fi/univormu>

Tolvanen, K. 2016. *Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan armeijoille yhteinen taisteluasu – 20 sivua ominaisuusvaatimuksia*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-8956206>

Varto, J. 2005. *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Haettu 11.5.2022 osoitteesta http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf

Varusmiesliitto. 2022. *Suomalainen asevelvollisuus - Varusmiesliitto ry:n tavoiteohjelma 2022*. Haettu 8.2.2022 osoitteesta <https://varusmiesliitto.fi/wp-content/uploads/2022/01/Tavoiteohjelma-vuodelle-2022-Valmis.pdf>

Vihmanen, L. 2019. *"Nainen ei saa olla pitkä, eikä mies lyhyt" – Miksi meitä yhä mitataan ikiaikaisilla asenteilla?* Haettu 29.4.2022 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/03/10/nainen-ei-saa-olla-pitka-eika-mies-lyhyt-miksi-meita-yha-mitataan-ikiaiikaisilla>

Kuvaluettelo

Kuva 1. Asepuku m/22. Kyytinen, P. 1929. Museovirasto. *Polkupyöräpataljoona I:n varusmiehiä Terijoella*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://www.finna.fi/Record/museovirasto.79174ACE95C6AC999B2ED53D6A4B57AB>

Kuva 2. Kenttäpuvun m/27 ruskea sarkatakki ja harmaa kenttälakki m/36. Tuntematon. 1939. SA-kuva. Haettu 31.3.2022 osoitteesta https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_puolustusvoimien_palveluspuku#/media/Tiedosto:Talvisodan_v%C3%A4%C3%A4peli_SA-kuva.jpg

Kuva 3. Asepuku m/36. Pietinen, V. 1941. SA-kuva. *II Ttus K: sotamies Paajasen muotokuva*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://www.finna.fi/Record/sa-kuva.sa-kuva-63050?imgid=1>

Kuva 4. Takki m/65. Nurmeksen museo. Vuosi tuntematon. *Takki - Reservin lääkintäyliluutnantin takki*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://www.finna.fi/Record/nurmes.knp-73>

Kuva 5. Vasemmalla kenttäpuku m/91. Puolustusvoimat. 2000. *Sotilas- ja virkapukuohjesääntö (SVPO)*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_puolustusvoimien_palveluspuku#/media/Tiedosto:Kentt%C3%A4puku_M91.jpg. Keskellä ja oikealla loma- ja paraatipuku m/05. Puolustusvoimat. 2014. *Sotilas- ja virkapukuja koskevat normit*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258496/PEVIESTOS_Sotilas-ja-virkapukunormit17032017.pdf/ee7607d8-6a3f-444d-b937-7fe5f5d57959/PEVIESTOS_Sotilas-ja-virkapukunormit17032017.pdf

Kuva 6. Erilaisia villaisia ja puuvillaisia lottapukuja. Mattila, J. I. 2021. *Lottapukujen historia*. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://kulttuuritoimitus.fi/kritiikit/kritiikit-kirjallisuus/lottapuku-viestittikurinalaisuudesta-ja-isanmaallisuudesta/>

Kuva 7. NCU-pukujen malli. Serkelä, J. 2022. Haettu 31.3.2022 osoitteesta <https://ruotuvaki.fi/-/kukistanut-lapin-pakkaset-ja-australian-aavikot>

Kuva 8. Juhlapuvun takki m/87 on ulkoisesti samanlainen miehillä ja naisilla. Vasemmalla on esitetty pienoiskunniamerkkien ja oikealla kunniamerkkien sijainnit. Puolustusvoimat. 2014. *Sotilas- ja virkapukuja koskevat normit*. Haettu 6.4.2021 osoitteesta https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258496/PEVIESTOS_Sotilas-ja-virkapukunormit17032017.pdf/ee7607d8-6a3f-444d-b937-7fe5f5d57959/PEVIESTOS_Sotilas-ja-virkapukunormit17032017.pdf

Kuva 9. Maavoimien naispuolisen sotilaan juhlapuku m/87 sisä- ja ulkotiloissa. Puolustusvoimat. 2021a. *Maavoimien sotilaspuvut*. Haettu 6.4.2021 osoitteesta <https://puolustusvoimat.fi/maavoimien-sotilaspuvut>

Kuva 10. Naissotilaan juhlapuku m/87. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 11. Takin m/87 yksityiskohdat. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 12. Takin m/87 yläosa ja frakkipaita. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 13. Naissotilaan viitta m/96. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 14. Hameen m/87 yläosan yksityiskohdat. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 15. Pitkä hame m/87. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 16. Alushameen m/87 helman ja halkion yksityiskohdat. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 17. Pitkän hameen m/87 parannusehdotukset. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 18. Juhlatakin m/87 parannusehdotukset. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 19. Valkoinen frakkipaita m/87. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 20. Viitan m/87 parannusehdotukset. Ylisirniö, M. 2022.

Kuva 21. Juhlapuvun m/87 asusteet. Ylisirniö, M. 2022.

Kuvio 1. Vastaajien ikäryhmien jakauma. Ylisirniö, M. 2022.

Kuvio 2. Vastaajien pituuksien jakauma. Ylisirniö, M. 2022.

Kuvio 3. Vastaajien vartalotyyppien jakauma. Ylisirniö, M. 2022.

Kuvio 4. Suomennettu FEA-malli. Koskennurmi-Sivonen, R. 2002a.
Alkuperäinen Lamb & Kallal 1992. Haettu 31.3.2022 osoitteesta
<https://rkosken.kapsi.fi/kasityotuote.html>

Taulukko 1. Viisi erilaista vartalotyyppiä. Ylisirniö, M. 2022.

Taulukko 2. Natoaakkoset. Ylisirniö, M. 2022.

Taulukko 3. Juhlapuvun osa-alueet osa 1 & osa 2. Ylisirniö, M. 2022.

Taulukko 4. Puvun liikeratojen toteutus. Ylisirniö, M. 2022.

LIITTEET

Liite 1. Maavoimien juhlapuvun kokoonpanot. (Puolustusvoimat 2014, liite 5).

Liite 2. Kyselylomake. (Ylisirniö, M. 2022).

Liite 3. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot. (Ylisirniö, M. 2022).

Liite 4. Juhlapuvun m/87 kokoonpanon parannuskohteet. (Ylisirniö, M. 2022).

Liite 1. Maavoimien juhlapuvun kokoonpanot. (Puolustusvoimat 2014, liite 5).

MAAVOIMIEN JUHLAPUVUN KOKOONPANOT	
PUKINE	Maavoimien juhlapuku
Päähine	Lippalakki m/87 2) Turkislakki m/87 2) 6) Maavoimien lippalakki m/49 2) Maavoimien turkislakki m/39 2)
Takki tai pusero	Takki m/87 (n) Valkoinen vyöliivi m/87
Housut	Housut m/87
Hameet	Hame m/87, pitkä
Päällystakit	Maavoimien päällystakki m/30 2) Viitta m/96, naisten
Jalkineet	Mustat juhlakengät 3) Naisten juhla-avokkaat 3) 4) Naisten talvisaapikkaat 3) 4)
Käsineet	Valkoiset sormikkaat tai mustat nahkasormikkaat 2)
Paita	Frakkipaita (n)
Solmio	Musta solmuke
Sukat	Mustat sukat Sukkahousut 4)
Kaulaliina	Valkoinen tai maavoimien kaulaliina 2)
Olkanauhat	Yleisesikuntaupseerin olkanauhat m/87 (kullankeltaiset)
Kunniamerkit	PEHENKOS ohjeistaa
HUOMAUTUKSET:	
(n) = naisilla pukineesta oma mallinsa 2) Maa- ja ilmavoimien juhlapuvussa päällystakin m/30 ja lippalakin m/49 tai turkislakin m/39 kanssa käytetään puolustushaaran värin mukaista kaulaliinaa ja mustia nahkasormikkaita. Valkoista kaulaliinaa ja sormikkaita käytetään päällystakin m/30 ja lippalakin m/87 tai turkislakin m/87 kanssa. Päällystakkia m/30 voi käyttää ilman kaulaliinaa tai kaulaliinan kanssa. Ilman kaulaliinaa käytettäessä takin kahden ylimmäisen napin on oltava kiinni. Kaulaliinaa käytettäessä takin kaksi ylimmäistä nappia ovat auki. 3) Kiiltonahkakenkien käyttö on sallittua. Juhlakengät ovat mustat ja sileät eikä niissä saa olla koristetikkauksia. Kengät ovat nauhalliset. Koron korkeus on 2,5–3cm. Hameen kanssa käytettävät juhla-avokkaat ovat mustat ja sileät eikä niissä saa olla koristetikkauksia. Avokkaan kärki on pyöreähkö. Koron korkeus on 6,5–7cm. Hameen kanssa voi käyttää ulkona liikuttaessa myös talvisaapikkaita. 4) Tummia sukkahousuja käytetään hameen ja avokkaiden sekä talvisaapikkaiden kanssa. 6) Kenraalit, amiraalit ja kenttäpiispa käyttävät valkoista turkislakkia. Ennen 1.7.1982 sotilasvirkaan nimitetyillä henkilöillä on maavoimien juhlapuvussa oikeus käyttää takin ja housujen m/87 asemasta takkia m/58 ja housuja m/58 reunusnauhin. Tällöin käytetään hopeanharmaata solmiota, valkoista paitaa, sekä paraatipuvun mukaista päällystakkia, päähinettä2) (baretti pl.), käsineitä, sukkia ja jalkineita sekä juhlavyötä m/38 ja juhlapuvun miekankannatinta m/22 (vain miekan kanssa). Yleisesikuntaupseerit käyttävät hopeanharmaita olkanauhoja. Samoin ilmavoimien juhlapuvussa voi ennen 1.7.1982 sotilasvirkaan nimitetty henkilö käyttää takin ja housujen m/87 asemasta takkia ja housuja m/51. Tällöin käytetään hopeanharmaata solmiota, valkoista paitaa sekä paraatipuvun mukaista päällystakkia, päähinettä2) (baretti pl.), käsineitä, sukkia ja jalkineita sekä juhlavyötä m/38 ja juhlapuvun miekankannatinta m/22 (vain miekan kanssa). Yleisesikuntaupseerit käyttävät hopeanharmaita olkanauhoja.	

Liite 2. Kyselylomake. (Ylisirniö, M. 2022).

Kysely on tarkoitettu Suomen maavoimien kantahenkilökunnan naispuolisille sotilaille.

Opiskelen Lapin yliopistossa vaatetus suunnittelua ja teen parhaillani pro gradu -tutkielmaa. Aiheena on maavoimissa ammatikseen työskentelevän naispuolisen sotilaan m/87 juhlapuvun uudistaminen.

Kyselyn alkuosan kysymykset käsittelevät nykyistä juhlapukua, toinen osa puheen merkityksiä ja loppuosaa toiveita uutta juhlapukua kohtaan, sekä lopuksi lyhyet taustatiedot vastaajasta. Kyselyssä on sekä monivalintaa että avoimia kysymyksiä.

Vastaamiseen menee aikaa n. 10 minuuttia. Olisin erittäin kiitollinen, jos Teillä olisi aikaa vastata tähän kyselyyn. Sen avulla saan arvokasta tietoa tutkimusta varten.

Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti, eikä vastauksia luovuteta eteenpäin. Tuloksia käsitellään niin, ettei yksittäisiä vastaajia pystytä tunnistamaan. Työn ohjaajana toimii professori Ana Nuutinen.

Kysely on auki 28.2.2022 asti.

Tutkielmani on tarkoitus valmistua viimeistään keväällä 2022. Se tulee luettavaksi Lapin yliopiston sähköiseen julkaisuarkistoon: <https://lauda.ulapland.fi>. Lisätietoja tutkimuksesta voi tiedustella osoitteesta maylisir@ulapland.fi.

Osuus 1: Nykyinen juhlapuku

* tähdellä merkityt ovat pakollisia

1. Missä eri tilanteissa käytät m/87 juhlapukua? *

2. Kuinka usein käytät kyseistä juhlapukua? *

- Kerran päivässä
- Kerran kuussa
- Kerran puolessa vuodessa
- Kerran vuodessa
- Pari kertaa vuodessa
- Harvemmin
- En koskaan

3. Mikä määrittelee sen, että käytätkö kyseisen asukokonaisuuden housuja vai hametta? Kumpaa itse mieluummin käytät ja miksi? *

6. Materiaalin tuntu ja paino ihoa vasten?

(Kuvaile esim. karhea, pehmeä, painava, hikoiluttaa, nyppyyntyä jne.) *

7. Miten eri liikeratojen suorittaminen onnistuu kyseinen juhlapuku päällä? *

	Helppoa	Hankalaa	Vaikeaa
Käsien nostaminen	☐	☐	☐
Kyykistyminen	☐	☐	☐
Haara-asento	☐	☐	☐
Pöydän ääreen istuminen	☐	☐	☐
Pöydän äärestä poistuminen	☐	☐	☐
Tanssiminen parin kanssa	☐	☐	☐
Istuminen	☐	☐	☐
Hypeminen	☐	☐	☐
Käsien koskettaminen lattiaan	☐	☐	☐

8. Mikä on henkilökohtainen mielipiteesi kyseistä juhlapukua kohtaan?

Mikä siinä on parasta tai huonointa? *

Osuus 2: Puvun merkitykset

* tähdellä merkityt ovat pakollisia

9. Mitä eri asioita kyseinen juhlapuku sinulle merkitsee? *

10. Edistääkö puku mielestäsi jollain tapaa naisten tasa-arvoa?

Miten ja miten ei? *

11. Mitä mieltä olet miesten ja naisten pukujen samankaltaisuudesta? *

Osuus 3: Kehitysideat uuteen pukuun

* tähdellä merkityt ovat pakollisia

12. Mitä asioita haluaisit muuttaa nykyisessä juhlapuvussa? *

13. Mikä sinusta olisi sopiva helman korkeus lattiasta? *

- Nilkka
- Pohkeen puoliväli
- Polven alapuolella
- Polven yläpuolella
- Reiden puoliväli

**14. Haluaisitko hameen olevan väljä vai vartalonmyötäinen?
(Esim. vetoketjulla tai piilolaskoksilla lisää muokattavuutta.) ***

**15. Haluaisitko juhlapuvun eroavan merkittävästi miesten vastaavasta mallista?
Millä tavalla ja mistä kohdasta? ***

**16. Mistä vaatekappaleista haluaisit juhlapuvun koostuvan?
(Esim. paita+hame, mekko, haalari jne.)**

Taustatiedot

* tähdellä merkityt ovat pakollisia

17. Mihin seuraavista ikäryhmistä kuulut? *

- Alle 20v
- 21-30v
- 31-40v
- 41-50v
- yli 50v

18. Kuinka pitkä olet? *

- Alle 150cm
- 150-155cm
- 155-160cm
- 160-165cm
- 165-170cm
- 170-175cm
- 175-180cm
- Yli 180cm

19. Mikä on vartaloletyypisi? *

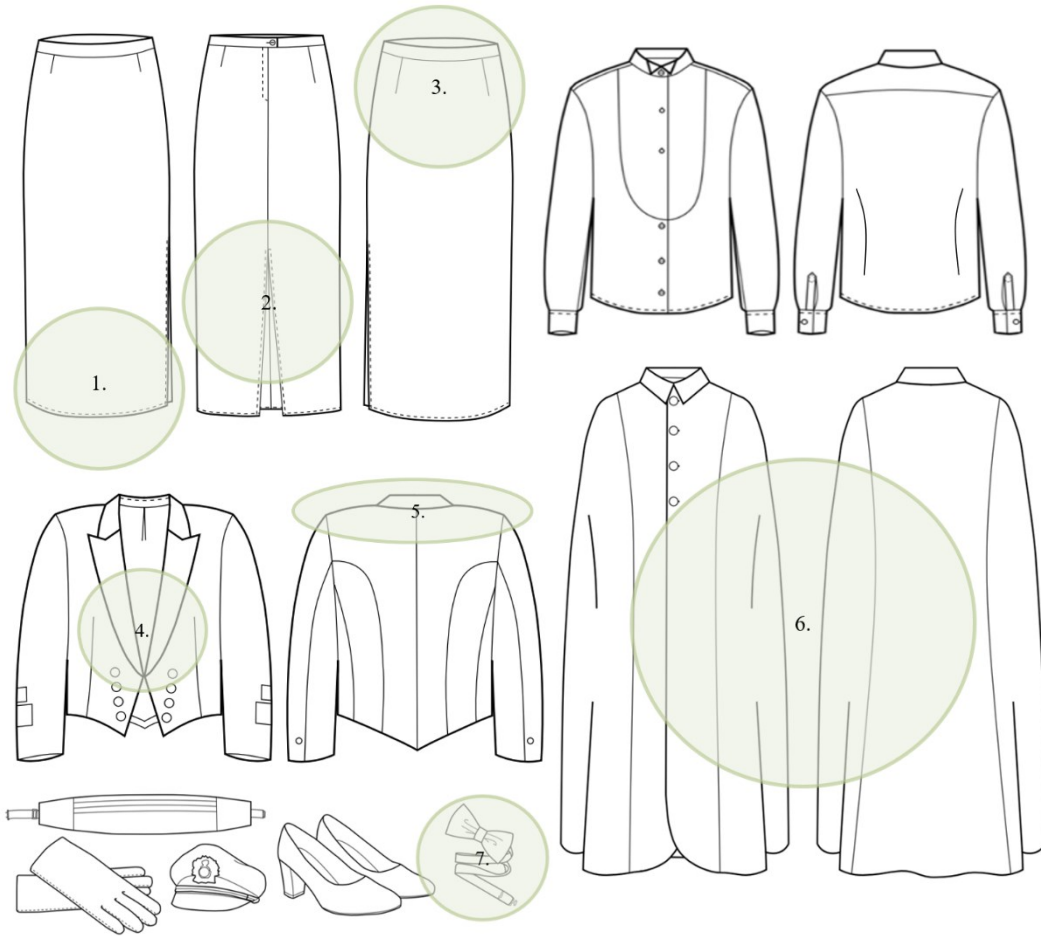
- A (ylhäältä kapea, alhaalta leveä)
- X (ns. tiimalasi)
- H (ns. suora)
- O (levein kohta vatsa)
- Y (ylhäältä leveä, alhaalta kapea)

20. Muita kehitysideoita tai kommentteja?

Liite 3. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot. (Ylisirniö, M. 2022).

Aloitus	Lopetus	Vastaaja	Ikä	Pituus	Vartalotyyppi
08.02.2022, 08.14	08.02.2022, 08.48	Alfa	21-30v	155-160cm	H
11.02.2022, 19.06	11.02.2022, 19.15	Bravo	31-40v	160-165cm	X
11.02.2022, 19.55	11.02.2022, 20.43	Charlie	31-40v	160-165cm	A
12.02.2022, 10.54	12.02.2022, 11.11	Delta	21-30v	150-155cm	X
12.02.2022, 17.19	12.02.2022, 12.26	Echo	21-30v	160-165cm	X
12.02.2022, 12.31	12.02.2022, 12.50	Foxtrot	21-30v	165-170cm	X
12.02.2022, 21.14	12.02.2022, 21.22	Golf	21-30v	160-165cm	X
12.02.2022, 21.22	12.02.2022, 21.39	Hotel	31-40v	150-155cm	H
13.02.2022, 10.16	13.02.2022, 10.32	India	31-40v	155-160cm	H
14.02.2022, 11.55	14.02.2022, 12.08	Juliet	41-50v	150-155cm	Y
14.02.2022, 12.43	14.02.2022, 12.57	Kilo	41-50v	170-175cm	H
14.02.2022, 13.00	14.02.2022, 13.10	Lima	31-40v	170-175cm	H
14.02.2022, 13.22	14.02.2022, 13.38	Mike	41-50v	155-160cm	X
14.02.2022, 14.28	14.02.2022, 14.37	November	41-50v	165-170cm	X
15.02.2022, 08.38	15.02.2022, 09.03	Oscar	21-30v	170-175cm	X
16.02.2022, 08.29	16.02.2022, 08.52	Papa	21-30v	175-180cm	A
16.02.2022, 19.41	16.02.2022, 20.02	Quebec	31-40v	170-175cm	X
17.02.2022, 07.48	17.02.2022, 08.06	Romeo	31-40v	175-180cm	H
17.02.2022, 10.52	17.02.2022, 10.59	Sierra	21-30v	155-160cm	H
21.02.2022, 12.42	21.02.2022, 12.53	Tango	21-30v	165-170cm	X
21.02.2022, 12.43	21.02.2022, 13.02	Uniform	21-30v	175-180cm	X
23.02.2022, 20.03	23.02.2022, 21.11	Victor	21-30v	170-175cm	A
28.02.2022, 14.56	28.02.2022, 16.01	Whiskey	31-40v	175-180cm	H

Liite 4. Juhlapuvun m/87 kokoonpanon parannuskohteet. (Ylisirniö, M. 2022).

1. Hameen helman pituus.
2. Hameen halkion pituus ja sijainti.
3. Hameen yläosan istuvuus ja muokattavuus.
4. Takin rintakehän muokattavuus.
5. Takin olkatoppausten koko.
6. Viitta kokonaisuudessaan.
7. Rusetille muu vaihtoehto.